Taksa plaćena u gotovom.

Sveta Cecilija

Smotra za crkvenu glazbu s glazbenim prilogom. Glasilo Cecilijina društva u Zagrebu

God. XXXIII. Ožujak, travanj 1939. Sv. 2.

Sadržaj:

ČLANCI: Strana

Dr. Antun Goglia: Dva violončelista Varaždinca 25
Dr. Ernest Krajanski: Livadićiana (o 140-godišnjici Livadićeva rodjenja) 28
Albe Vidaković: Licinio Refice: Margherita da Corlona 33
Cecilijanac: Orguljaški tečaj u Zagrebu 39
Ivo Babarović: Jedan priručnik crkvenog pjevanja 40
Dr. Antun Goglia: Violinista Ljerko Spiller 42
Matija Ivšić: Svečani koncert u proslavu 70. godišnjice Msgra Janka Barlèa 45
Vl. D.: Bilješke iz engleskoga muzikalnog života 46

NAŠI DOPISI . . . . 47—50

GLAZBENA LITERATURA . . . . 50—51

RAZNE VIJESTI: . . . . 51—55

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA . . . . 55—56

NEK JE SVAŠTA . . . . na omotu

GLAZBENI PRILOG:

V. Dominis: O Prečista 5
Rudolf Taclik: Zdravo Marijo 6
Matija Ivšić: Biserjem sjajnim 7

Table des matières.

Dr. Antun Goglia: Deux violoncelistes de Varaždin, p. 25. — *Dr. Ernest Krajanski:* Livadichiana (à l' occasion du 140 anniversaire de la naissance de Livadić), p. 28. — *Albe Vidaković:* Licinio Refice: Margherita da Cortona p. 33. — *Cecilijanac:* Le cours pour les organistes à Zagreb, p. 39. — *Ivo Babarović:* Manuel de chant sacré, p. 40. — *Dr. Antun Goglia:* Violoniste Ljerko Spiller, p. 42. — *Matija Ivšić:* Le concert solenuel pour 70 auniversaire de Msgr Janko Barlè, p. 45. — *Vl. D.:* Miscellanées de la musique en Angleterre, p. 46. — Correspondances, p. 47—50. — Littérature musicale, p. 50.—51. — Nouvelles diverses, p. 51.—55. — Nouvelles de la „Societé de Sainte Cécile", p. 55.—56. — Faits divers (voir la couverture). — Supplément musical de *V. Dominis, Rudolf Taclik* et *Matija Ivšić.*

Sv. Cecilija

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM. GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

SV. 2. MART, APRIL 1939. GOD. XXXIII.

Dva violončelista Varaždinca.

Dr. Antun Goglia — Zagreb.

Grad Varaždin je već početkom XIX. stoljeća mnogo gojio muziku i to ne samo među velikašima, već su se i građani rado bavili glazbom. Nastupalo se dapače više puta i javno.

God. 1827. osnovano je društvo Musikverein, a godine 1859. Varaždinsko pjevačko društvo. Zato nije čudo, da je iz varaždinske sredine poteklo mnogo glazbenih umjetnika, glazbenika, učitelja muzike i dobrih diletanata. Mnogi od ovih ostali su u domovini; bilo ih je, koji su u velikom svijetu ubrali mnogo lovorika; neki su se pak nastanili izvan naše domovine i tamo služili muzici, jer u stanovito doba nisu mogli kod kuće naći dolična djelokruga i zaposlenja.

Spominjem Alojza Puscha, koji se stalno nastanio u Beču, te dne 24. IV. 1840. kao klavirni virtuoz priredio koncert u Zagrebu u »Dvorani«. Varaždinac bio je Ivan Padovec (1800.—1873.) znameniti glazbenik, skladatelj te virtuoz na gitari. On je s Varaždincem Ivanom Kökom, virtuozom na violončelu priredio više koncerata u Zagrebu.

Na glazbenom polju mnogo su uradile varaždinske obitelji Udel i Hansmann.

Dalje spominjem ove glazbenike:

Vatroslav Kolander (1848.—1912.), glazbenik, hrv. skladatelj, virtuoz na orguljama, te organista prvostolne crkve zagrebačke.

Franjo Kostanjevac (1839.—1910.), prebendar prvostolnog kaptola zagrebačkog, hrv. skladatelj, regens chori prvostolne crkve i poznati tenorista.

Nikola pl. Faller (rođen u Pahinskom u Ivancu kraj Varaždina 1862.—1938.), glazbenik, hrv. skladatelj, ravnatelj zagrebačke opere i pretsjednik hrv. pjevačkog Saveza.

Vilko Novak (1865.—1918.), glazbenik, hrv. skladatelj i profesor glazbe.

Vjekoslav Rosenberg-Ružić (* 1870.), glazbenik, hrv. skladatelj i ravnatelj državne muzičke akademije u m. u Zagrebu.

Marija Glivarec udata Weingärtner (1874.—1926.), operna pjevačica i član opere hrv. kazališta.

Mirko Novak (1879.—1929.) župnik, glazbenik, hrv. skladatelj i jedan od osnivača muzičkog lista »Sv. Cecilija«.

Dr. Ernest Krajanski, odvjetnik i glazbenik, pa mnogi drugi.

U ovome prikazu kanim se osvrnuti samo na dva violončelista, rođena u Varaždinu i to na Ivana Köka i Karla Udela, koji su u stranom svijetu stekli priznanje kao vrsni glazbenici.

I. Ivan Nepomuk Kök.

Ivan Kök bio je mnogostruk: virtuoz na violončelu, skladatelj, poduzetnik kazališta (impresario) i glumac, pa je uslijed toga i često mijenjao boravišta. Držim da ne će biti na odmet, ako prikažem njegov život i njegovo djelovanje — u koliko sam za to mogao pribrati podataka.

Kök se rodio u Varaždinu 21. IV. 1820. kao zakoniti sin Andrije Köka i Ane rođene Ester. On se posvetio glazbi, a naročito violončelu, te se u svrhu naobrazbe uputio u Beč, gdje mu je bio učiteljem znameniti pedagog, skladatelj i virtuoz na violončelu Josip Merk (1795.—1852.) Svršivši nauke proputovao je kao violončelista Njemačku i Rusiju, gdje je davao koncerte.

Godine 1845. povratio se u domovinu, pa je zajedno sa svojim zemljakom Ivanom Padovcem, virtuozom na kitari priredio dva koncerta u Zagrebu. Oba koncerta su bila u mjesecu aprilu.

Na prvom koncertu održanom u velikoj dvorani građanske streljane svirao je Kök jednu fantaziju od F. Servaisa, a zatim zajedno s učiteljem glazbene učione glazbenog društva Josipom Poličanskim (klavir) i Silvijem Medunićem (violina) klavirni trio od Karla Reissigera (1798.—1859.).[1]

Na drugom koncertu dne 30. IV., održanom u kazalištu, svirao je Kök svoj divertimento te Varijacije od svog učitelja Merka. Na oba koncerta imao je Kök veliki uspjeh, te mu je publika burno odobravala. On je pokazao svoju bravuroznu igru, i briljantnost pasaga kao i topli ton.

»Luna« (1845. br. 36) završava referat o tim dvima koncertima ovako: »Kök je individualnost, na koju s pravom upozoravamo. Na njegovom umjetničkom putu proričemo mu veliku budućnost. On je kao umjetnik i naš zemljak zavrijedio naše najtoplije zanimanje.«

No i bez obzira na ovu laskavu kritiku držim, da je Kök zaista morao biti umjetnik, jer inače ne bi se Padovec kao virtuoz odlučio javno s njim nastupiti, i jer su komadi, koje je on na tim koncertima odlično izveo, virtuoznog karaktera.

Krajem god. 1845. priredilo je streljačko društvo u Zagrebu u velikoj dvorani »Streljane« Silvestarsku večer. Da se uljepša večer, sudjelovalo je više muzikalnih ličnosti izvodeći zasnovani program. Među ostalima bio je pjevač Stažić i violončelista Kök, koji su doprinijeli, da je zabava posljednje večeri stare godine bila jedna od najinteresantnijih zimske sezone.

Časopis »Luna« (1846. br. 4) opisujući ovu zabavu ističe među inim ovo: »Najsjajnija točka zabave bile su dvije pièce za violončelo, koje je od lanjske godine po svojoj izvanrednoj izvedbi u najboljoj nam uspomeni nam sačuvani virtuoz Kök odigrao s velikom bravurom i osobitim čuvstvom. Možemo reći, da je upravo pjevao. U jednoj skladbi je Kök vješto upleo neke omiljele narodne melodije, koje su izazvale velik entuzijazam. Čuje se, da će ovaj znameniti domaći umjetnik prije svog odlazka iz Zagreba prirediti još jedan poseban koncert.«

Da li je došlo do te priredbe nisam mogao konstatirati.

Kasnije je bio Kök angažiran kao violončelista na bečkom kazalištu An der Wien.

Čini se, da je Kök poslije napustio umjetničku karijeru kao violončelista, jer ga god. 1853. nalazimo u Varaždinu kao poduzetnika tamošnjeg kazališta, za koji je tada angažirao glumca Josipa Freudenreicha.[2] Valjda je već tada počeo glumiti, jer ga god. 1855. nalazimo kao člana zagrebačke njemačke kazališne družine, pa je u premieri tragedije Matije Bana »Mejrima« dne 6. XII. 1855. glumio ulogu Alajbega.[3]

Kako je Kök bio mnogostran, svirao je i violinu.

---

[1] Vidi: Dr. Antun Goglia: »Komorna muzika u Zagrebu«, str. 9.

[2] Gl. »Autobiografija Josipa Freudenreicha« (Vienac god. 1880.).

[3] Gl. Nikola Andrić: Spomen knjiga hrv. zem. kazališta, str. 72. (Zagreb, tiskara Narodnih Novina 1895.).

Na koncertu društva prijatelja glazbe u Hrvatskoj i Slavoniji (današnji Hrv. glazbeni zavod) dne 6. I. 1856. izveden je među inima i gudački kvartet Gjure Onslowa (1784.—1852.) u kom je Kök svirao drugu violinu.

U Luni (1856. br. 11) čitamo: »Današnjim danom svršava se kazališna sezona, pa se kod takovih zgoda glumci razilaze po svim krajevima svijeta. Neki članovi preuzet će angažmane u provinciji, veći dio, kako saznajemo, stavlja se pod okrilje g. Köka, da u Karlovcu podignu kazališni hram.

Kök ima velik repertoar, većinom nove komade, dovoljno garderobe i sve što k tomu pripada, da pozornicu dostojno uredi tako, da bi stanovnici Karlovca zadovoljni bili. Samo je jošte pitanje, da li će se sporazumjeti glede troškova.

Da se olakša ovaj teški početak, priređuje g. Kök u kazalištu koncert. Poznavajući umjetničke uspjehe njegove — držimo, da će uspjeti. Trećinu čista dohotka opredijelio je Kök za »siromahe grada Zagreba«.

Kako su tadanje novine slabo izvješćivale o umjetničkim prilikama i priredbama, to nisam mogao konstatirati, da li je zbilja taj koncert priređen i da li je Kök pošao u Karlovac, da osnuje kazalište.

Svakako god. 1859. nalazimo ga u Zagrebu.

Kad je dne 26. IX. 1859. umro glazbenik i skladatelj Franjo Pokorni, ispraznilo se mjesto ravnatelja orkestra zagrebačkog kazališta, pa se Kök ponudio za ispražnjeno mjesto, ali mu ponuda ne bi prihvaćena, nego je to mjesto dano učitelju glazbene učione glazbenog društva Antunu Švarcu. — Köka je dakle zadesila ista sudbina kao Lisinskoga, koji je imao kod dolaska kralja Franje Josipa I. god. 1852. u Zagreb dirigirati kraljevsku himnu, ali je u posljednji čas to Lisinskomu oduzeto i povjereno spomenutom Antunu Švarcu.[4]

I tako nije Kök imao životnih uvjeta da ostane u domovini, pa je otišao u tuđinu, te je god. 1862. bio član njemačkog kazališta u Požunu, gdje je predstavljao komične uloge, a uz to se dao na skladanje.

»Narodne Novine« (1862. br. 18) priopćuju tu vijest te dodaju: »Prošaste godine (1861.) napisao je Kök operu u 2 čina »Die Waise aus Frywalden«, koja se je mjeseca prosinca 1861. davala u požunskom kazalištu. Mnogi javni listovi izjaviše se povoljno o tom djelu, smatrajući ga za dobar početak sjajne budućnosti našeg umjetnika, koji bijaše prigodom prve pretstave njegove opere neprestano izazivan s velikim oduševljenjem mnogobrojnog općinstva. — Iz privatnog pisma, što ga je poslao Kök ovih dana jednom od naših najodličnijih domorodnih spisatelja, saznasmo s velikim veseljem, da je naš umjetnik u novije doba napisao i operetu u jednom činu imenom »Šerežanin« u njemačkom jeziku i moli, da se prevede na hrvatski jezik, budući joj je sadržaj crpljen iz domaćeg života naših junaka, a osobito glazba, kao što smo čuli, puna je miline i dražesti, jer je to krasno cvijeće uzraslo na njivi domaćoj. — A gdje je taj, koga nisu ushitile narodne naše većom stranom jošte nepoznate melodije, koje su s velikom pomnjom sakupljene i u najljepšem skladnoglasju sastavljene u ovom djelu, vještom rukom našeg umjetnika.«

Kök je napisao tekst i glazbu za ovu operetu, koja se već god. 1863. pjevala u Karlovom kazalištu u Beču.[5]

Dne 28. III. 1864. davana je ta opereta prvi put u Zagrebu. O tom pišu »Narodne Novine« (1864. br. 75):

»Na drugi dan Uskrsa 28. III. 1864. pjevali su u našem kazalištu prvi put izvornu hrvatsku spjevoigru »Šerežanin« u jednom činu od našeg zemljaka Köka, koja je već na više znatnih kazališta (Beč, Prag, Požun, Šoprun) s uspjehom predstavljena. Sadržaj pojedinih dielova operete dade se bez laskanja usporediti s najboljimi u Offenbachovih spjevoigrah. Medju te brojimo prvi dvopjev, zatim uvodni Šerežanov vojnički napjev, — a nada svim slieedeći tropjev, u kojem osobito sjaje sasvim

---

[4] Gl.: V. Klaić: »V. Lisinski kao nadzornik glazbene škole u Zagrebu« (Sv. Cecilija 1919., str. 2 i 37); Dr. A. Goglia: »Franjo Pokorni« (Sv. Cecilija 1928., str. 88); Andrić: »Spomen knjiga« str. 72.

[5] Vidi »Naše gore list« (1863., br. 34).

u duhu našeg naroda shvaćena i izvedena glazbena kitica za sopran »Zapjevala ptičica« kao i sliedeći Šerežanov narodni napjev.

Ovo lijepo djelce našeg domorodnog skladatelja bijaše od strane predstavljača glavnih osoba: Norvegove (Anka), Bana (Šerežanin Marko), Plemenčića (Blažek) i Kontilovića (vlastelin Traković), kao i od strane zbora s hvale vrijednom točnosti izvedeno. Od strane obćinstva bude prijazno primljeno to znatnom glazbenom vještinom i velikom pomnjom izradjeno djelo.«[6]

I »Agramer Zeitung« (1864. br. 73) hvali tu hrvatsku narodnu operetu te ističe »da će se ona sve više svidati općinstvu, dok pjevači svladaju svoje dosta teške zadaće, a općinstvo se bolje upozna sa potankostima toga znatnom glazbenom vještinom i velikom pomnjom izradjenog djela, čiji je tekst takodjer zanimiv, a jezik čist i pravilan.« Ta opereta davana je još 9. i 13. travnja 1864.

Interesantno je, da je partiju »Klementine« pjevala Marija Ružička, kasnija velika hrvatska glumica Ružička Strozzi. Ona se je htjela posvetiti pjevanju, pa je svršila učionu pjevanja glazbenog zavoda, gdje joj je bio učiteljem Vatroslav Lichtenegger. Kao pjevačica javno je nastupala u Zagrebu; tako na koncertu glazbenog zavoda dne 23. III. 1866. na kojem je pjevala Verdievu sopran ariju iz opere »Nabucco«. — Neki prijatelji njene obitelji naumiše poslati ju na daljnju izobrazbu na bečki konzervatorij. Međutim joj se glas pokvario, te se ona posvetila glumačkoj umjetnosti.[7]

Dne 15. X. 1883. priredilo je hrv. pjev. društvo »Kolo« uz sudjelovanje cjelokupne glazbe pješačke pukovnije Leopolda koncert u dvorani restauranta »K Lipi« te u rasporedu među inima dolazi Kuhač: »Ouvertura iz opere Šerežanin«.[8] No sam Kuhač u spisima svog slovnika spominje, da je krivo navedeno, da je on kompozitor te ouverture, — već da je to djelo Köka.

Poslije god. 1864. izgubio se trag Köku te ga naše novine više ne spominju. Za to sam se obratio na odvjetnika i glazbenika dra. E. Krajanskoga u Varaždinu, da saznam gdje je Kök kasnije djelovao i umro. No Krajanski je mogao samo konstatovati, da Kök nije umro u Varaždinu, te da se nitko od starijih ljudi više na njega ne sjeća, a jedini Feliks Udel, koji je znao točne podatke za sve glazbene Varaždince, da je međutim umro. — Moguće da će se kasnije o tom nešta saznati.

Velika je šteta, da se ovaj muzikalni talenat nije mogao pridržati u Zagrebu u vrijeme, kad su već i manje muzikalno obrazovani ljudi mnogo doprinijeli razvitku naših glazbenih prilika. (Nastavit će se).

Livadićiana

(o 140-godišnjici Livadićeva rodjenja).

Dr. Ernest Krajanski — Varaždin.

Nešto iz genealogije Wiesnerovih:

Otac Ferdinandov doselio se u Celje, mati Marija Terezija nasuprot je nata in civitate 1767, 9. octobris, hora 10. nocte, filia legitima Dni. Urbani Dornigg, civis et sclopetarii — et Elisabethae coniugum (Lib. Bapt. Tom. A. fol. 266).

Vjenčani su 26. oktobra 1795. Otac Franz Wiser[1] unesen je ovdje kao »Verwalter«, 31. ljeta star iz Celja, mjesto 59 — a mati Terezija Dornig stara 28 ljeta. Svjedoci: Freiherr von Gallenfels i Ignac Dornig — građanskog staleža, bürgerl. (Lib. cop. B. 147).

Njihova djeca:

1.) 1798., maj 30: Mjesto 200: Franciska Kunigunda Josefa, otac: Franz Wiesner, »K. K. Banngerichtsaktuar«, mati: Marija Terezija, rod. Dorniggin (Lib. Bapt. Tom. D. pol 74). Umrla je nakon 2 mjeseca, dne 31. VII. 1798. »an Abzährung« (Lib. Mort. Tom. B. fol. 189).

---

[6] Vidi: Andrić: »Spomen knjiga« str. 119.
[7] Vidi: Dr. A. Goglia: »Hrvatski glazbeni zavod«, str. 37.
[8] Vidi: B. Zeininger: »Jubilarni spis hrv. pjev. društva »Kolo« god. 1892.« str. 216.
[1] Razne varijante imena kao i pravopis kod pojedinih citata ostavljeni su neizmijenjeni.

2.) 1799. maj 30: Franz Ksaver Ferdinand Wiesner, mjesto, br. 62. od oca Franc Ksav. Wiesnera i matere Terezije rod. Dorniggin, kum: Josef Dornigg, posjednik u Forsthofu kraj Celja (Lib. Bapt. fol. D. str. 92).

3.) 1801. mart 12., mjesto 111: Josefa Amalija, roditelji: Franz Ksaver Wiesner... i Terezija rod. Dorniggin (Lib. Bapt. Tom. D. fol. 133).

4.) 1806. mart 24, mjesto 111: Karolina Marija, roditelji: Franz Ksaver Wiesner, mati Marija (Lib. Bapt. Tom. E. fol. 257/18).

Ove podatke zahvaljujem župnom uredu u Celju.

Prema tomu bi trebalo ispraviti Kuhača i sve kasnije biografe Livadićeve, da mu rodni dan nije 30. maj god. 1798., već god. 1799. Lane izašli spomen-članci ukazuju se stoga preuranjenima.

*

Po Kuhaču bio mu je otac sudski pristav, ali aktuar nije pristav, već pisar. Banngericht bio je specialan sud, a sudio je ustvarima vršitelja regalnih prava. Prema svemu: skroman građanin sa mnogo djece i mnogo selidaba.

*

Da li je bio plemić? Zapravo ravnodušna stvar, ali jer se on u jednom pismu Velimiru Gaju i sam označio mađarskim plemenitašem sa pridjevkom »von Wiesenfeld« (Kuhač: Ilirski glazbenici str. 7), a Kuhač — vjerojatno prema njegovu kazivanju — iznosi (ibid. str. 6), da se je njegov otac »radi svoje odlične službe i odanosti kralju i domovini« dostao nasljednoga ugarskoga plemstva uz pridjevak »von Wiesenfeld«, neće biti suvišno citirati slijedeće pismo: »Broj 244—1928. Na Vaš cijenjeni upit možemo Vam odgovoriti, da porodica Wiesner-Livadić ne posjeduje nikakav list, niti je u našim plemićkim maticama ova obitelj kao plemićka unesena. Nasuprot je porodica Wiesner-Morgenstern bila doista plemićka, ali je izumrla. (Vidi Bojničić: Der Adel von Kroatien u. Slavonien etc.) Ravnateljstva kr. državnog arhiva.«

*

Livadić u Grazu:

Došao je onamo god. 1816. te je inskribirao na liceju (od god. 1827. sveučilište) da izuči pravo. God. 1817. ga zavodska matica navodi kao slušača III. godine filozofije. U popisu članova štajerskog glazbenog društva »Steiermärkischer Musikverein« (onda se zvao zapravo još Musikverein in Steyermark) nalazi se upis: Wissner Franz, Academ. A : üb : Mitg: (ausübendes Mitglied — izvršujući član), ausgetreten i. J. 1822. — Nalazi se i u štajerskom zemaljskom arkivu, Aktenreihe »Joannea« Fasz. 40 — Musikverein (Akten Nr. 4323—4380) evidentiran kao izvršujući član tog društva u godinama 1818. do 1822. (Franz Wisner, Akademiker).

To su društvo osnovali gradački akademičari god. 1815. Prema pravilima iz god. 1815., koja su slijedeće godine nešto nadopunjena i izmijenjena, bilo mu je glavnom svrhom usavršavanje glazbene naobrazbe članova, njeno širenje među mladeži potpomaganjem i unapređivanjem pjevačke škole i širenje smisla za umjetnost u zemlji. Uzgrednom svrhom mu je bilo zabavljanje općinstva, da se na taj način pribave sretstva u korist dobrotvornih ustanova.

Izvršujući član mogao je postati svatko, koji je bio sposoban da pjeva u zboru ili svira u orkestru. U društvenom orkestru dakle sudjelovao je Livadić — vjerojatno kao violinista, a možda je djelovao i kao pjevač u zboru.

God. 1919. osnovana je društvena škola, ali u njoj ne nalazimo Livadića. Ne nalazimo ga ni među društvenim začasnim članovima, a takovim ga je društvo prema tvrdnjama njegovih biografa, imenovalo. Ono je poznalo dvije vrsti začasnih članova. T. zv. »theilnehmende Ehrenmitglieder« bili su oni, koji su promicali društvene svrhe novčanim prilozima ili na bilo koji drugi način nego li glazbenim sudjelovanjem. »Auswärtige Ehrenmitglieder« pako nisu bili obvezani ni na kakovu činidbu naprama društvu. Oni su to članstvo dobili radi svojih zasluga po društvo ili po glazbenu umjetnost uopće, a imali su sa svojim obiteljima slobodan pristup k vježbama, mjesečnim koncertima i svim javnim priredbama i akademijama. Vjerojatno je Livadić nakon svog odlaska iz Graza namjeravao postati začasnim članom prve kategorije; ali svog nauma

nije ostvario. Da bi ga društvo »imenovalo« začasnim članom, kako je to onih godina imenovalo Beethovena, Hüttenbrennera, Salieria, Diabellia, Moschelesa, Maysedera, Schuberta i druge, trebalo je već na prvi pogled svakomu izgledati nevjerojatno.[2]

*

Kod koga je u Grazu učio kompoziciju? Musikverein osnovao je svoju školu tekar god. 1819., a podučavali su u njoj samo u pjevanju i duvaljkama. God. 1820. osnovana je učiona za violinu i violoncello, god. 1888. za klavir, dok su uveli poduku u generalbasu, orguljama i koralu god. 1829., a u nauci o harmoniji čak tekar god. 1870. Nezna se, da li je u ono vrijeme ondje bilo i učitelja u tim disciplinama. I sam zaslužni ravnatelj društvene glazbene škole Ed. Hysel bio je samo violinista. Za neke lokalne kompozitore, koji su dijelom bili amateri (Heimrich, Mosel i dr.), nezna se da bi se bavili podučavanjem i je li Livadić s njima bio u bilo kakovom dodiru. A. D. u Jugosl. enciklopediji tvrdi, da je Livadić bio učenik Hüttenbrennerov. Za tu tvrdnju nigdje ne nalazimo dokaza, a bilo je to skoro i nemoguće. Od god. 1814. od prilike pa sve do god. 1820. živio je naime Hüttenbrenner kao auditor u Beču učeći uz to muziku kod Salieria. U Graz vjerojatno dolazio je samo dogodično, tako možda god. 1819. kad mu izvedoše jednu njegovu sinfoniju. Po smrti svog oca god. 1920., napušta Beč i nastanjuje se u naslijeđenom dobru Roseneggu u Geidorfu kod Graza. S upravom tog dobra kao i imanja Rothenturm kod Judenburga bio je isprva očito toliko zauzet, da se tekar god. 1924. opet javlja sa kompozicijama (Tableaux musicales, Sonata za glasovir, jedna komična opera).[3] Već njegovo boravište, njegovo zanimanje i socijalni mu položaj ne indiciraju dakle na to, da bi se bavio pedagoškim radom pa se i nezna, da bi imao učenika. Bit će dakle vjerojatno — a to potkrijepljuje i dosta bespomoćni njegov vokalni stavak —, da je Livadić u kompoziciji bio autodidakt — naravno autodidakt sa znatnim talentom i izrazitim stvaralačkim nagonom. A i taktom. Odgojen u Grazu, gdje je čuo djela ozbiljnih stvaraoca i bio možda sa kojim od njih u ličnom kontaktu, nije ni kraj veličanja sa strane svoje okoline izgubio mjerila za sebe i on skromno i otmjeno veli o svom radu: Moji pjesmotvori jesu pokušaji jednog naturaliste.

*

U Grazu primao je odlične muzičke utiske. Za njegova boravka ondje stajala su na rasporedima »Musikvereina« među inim ova djela:

Beethoven: uvertire »Prometej«, »Egmont« i »Fidelio«, arija »Adelaida«, kvintet za duvaljke, korska fantazija, izvaci iz »Bitke od Viktorije«, II. i VIII. sinfonija,

Boildieu: uvertira »Crvenkapa«, finale iz opere »Slava i ljubav«,

Cherubini: jedna misa, uvert. »Eliza« i »Medea«,

Fesca: jedna sinfonija.

Jos. Haydn: misa d-mol, »Sedam riječi Spasiteljevih«, lovački zbor iz oratorija »Godišnje dobe«,

Mich. Haydn: španska misa,

Hummel: jedna misa,

Händel: Aleluja iz »Mesije«,

Hüttenbrenner: jedna sinfonija,

Mehul: uvert. »Johanna«,

Moscheles: uvert. »Portreti«,

Mayerbeer: Sopranske arije, zbor iz opere »Emma di Respurgo«,

Mozart: uvert. »Čarobna frula«, »Don Giovanni«, »Titus« i »Figaro«, kvartet iz op. »Vilanella rapita«, 1. finale iz »Don Giovannia«, izvaci iz »Čarobne frule«,

Rossini: uvert. »Seviljski brijač«, »Talijanka u Alžiru«, »Otelo«, izvaci iz »Armide« i »Tankreda«,

---

[2] Bischoff: Chronik des steiermärkischen Musikvereines.

[3] Leitner: Anselm Hüttenbrenner, moja korespondencija sa Drom Felixom Hüttenbrennerom.

Schubert: zbor »Seoce«,
Spohr: dijelovi opere »Faust«,
Spontini: uvert. »Ferdinand Cortez«, uvert. i dvopjev iz op. »Vestalinka«,
Weber: uvert. »Strijelac vilenjak«, zbor »Divlji lov«.

Uz druge soliste nastupili su znamenita pjevačica Theresa Sessi, čuveni tenorist bečke dvorske opere Franz Jäger, klavirist Ign. Moscheles i violinist Georg Hellmesberger.

*

Kao Livadićev opus 1 navodi Kuhač »Alpenlied« (Air du pauvre berger). Imadem tu skladbu u skladateljevu rukopisu. Naslovni list glasi:

»Air du pauvre berger
par Jean Piere C. Comte de Sermage
mis en musique
et dedie
a
Mademoiselle
Marie Michelberger
Membre de l union de musique
Imp. Roy. en Styrie
par
F. Ferdinand Wiesner
Membre de la meme union.
No. 2 meiner Lieder.«

Dakle očito opus 2!

Opaska: Union Imp. Roy. en Styrie je bombast. Štajerska bila je vojvodina pa se nije ni društvo moglo nazvati ces. i kraljevskim.

*

Kuhačev popis Livadićevih skladbi nije potpun. Imadem u rukopisu nepopisanu pjesmu: Die Bergstimm, Romanze von H. Heine in Musik gesetzt von Ferdinand Wiesner. Bit će dakle iz njegove gradačke dobe. Pisana je u h-molu, »sehr bewegt«, sa jednostavnom pratnjom i sa nekim izrazito Schubertovskim unisonima i modulacijama:

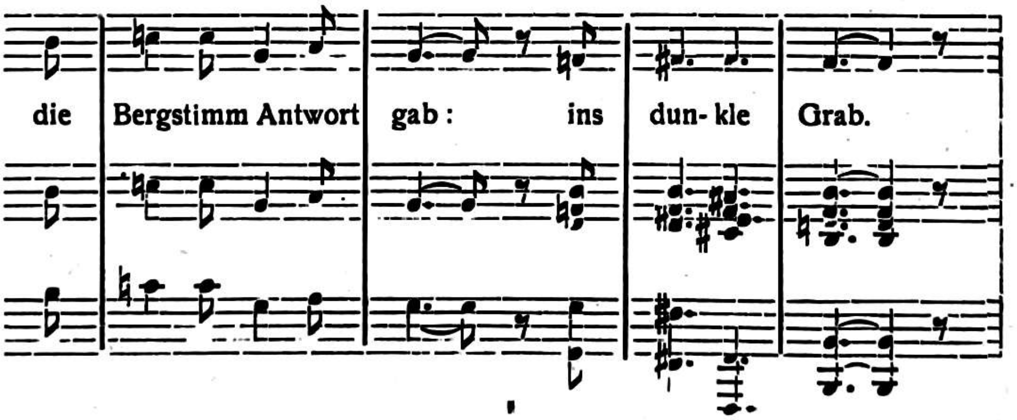

Na poleđini rukopisa nalazi se ova vlastoručna skica:

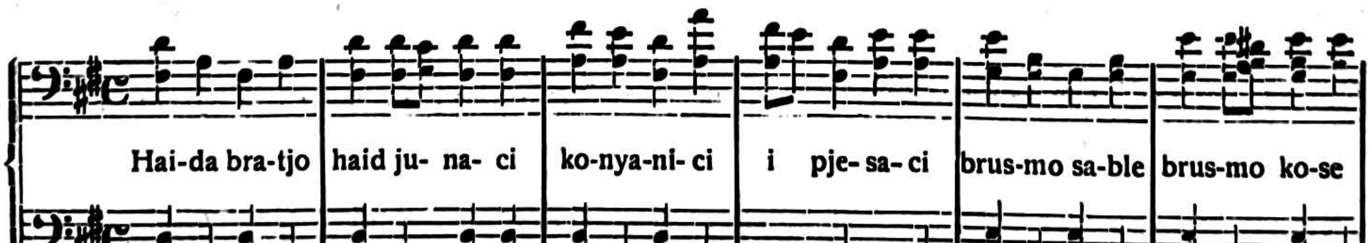

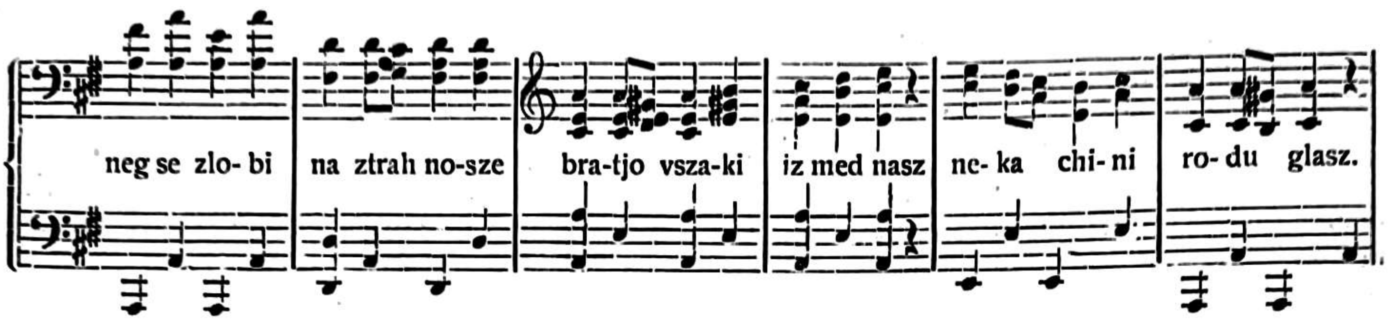

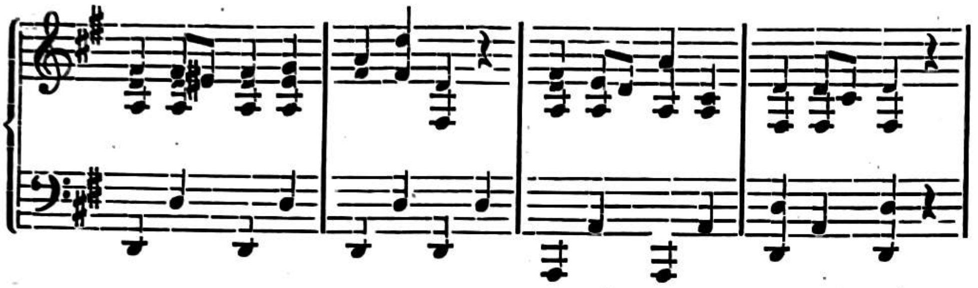

Trebao bi netko da sakupi sve Livadićeve skladbe, jer će se jednoć ipak osjetiti potreba, da se svekolike izdadu.

*

Njegova najvitalnija skladba bez sumnje je »Još Hrvatska ni propala«.

Klaić (Vijenac god. 1892.) osporuje Kuhačev prikaz o postanku te popjevke, a dosta jasno i autorstvo Livadićevo. Donekle na to ukazuju i skladateljeve skice, koje je Kuhač reproducirao, a nemaju baš nikakove srodnosti sa konačnom redakcijom napjeva. Ali zapravo nema razloga nevjerovati Kuhaču i podvojiti o autorstvu. Prema Kuhaču i Klaiću skladba je derivat pučke popjevke »Zora bela« (Kuhač br. 1551). Dakle ove ponešto drevne popjevke:

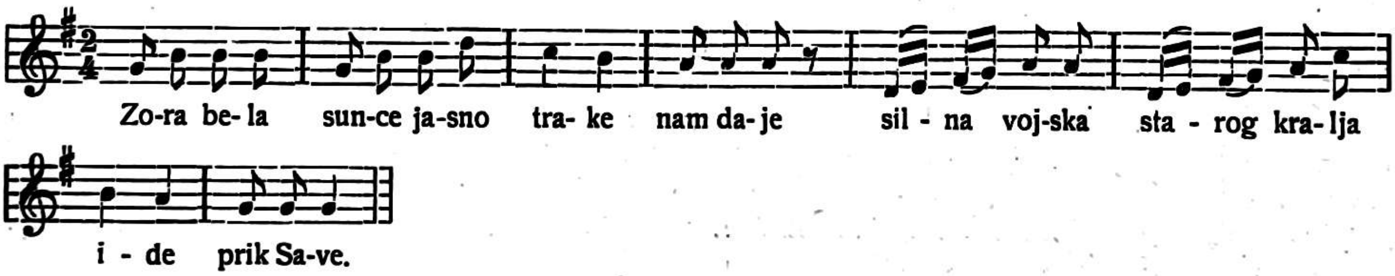

Kuhač drži da je francuskog porijetla, ali se sigurno radi o jednom opće slavenskom motivu.

N. pr.: ukrajinska pučka popjevka »Sonce nizenko« ima ovaj pripjev:

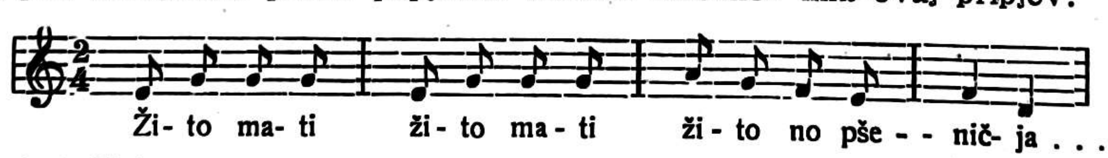

i t. d.

Ludvik Kuba piše mi o tom pitanju: »A da i ne mislim, da je Livadić preuzeo gotov napjev (približivši ga neposrednom reminiscencom slavenskoj pučkoj pjesmi, što je svakomu očito), upozorujem Vas po Vašoj želji na pjesmu, koja je svojim napjevom najbliža Vašoj hrvatskoj pjesmi. To je slovačka pjesma:

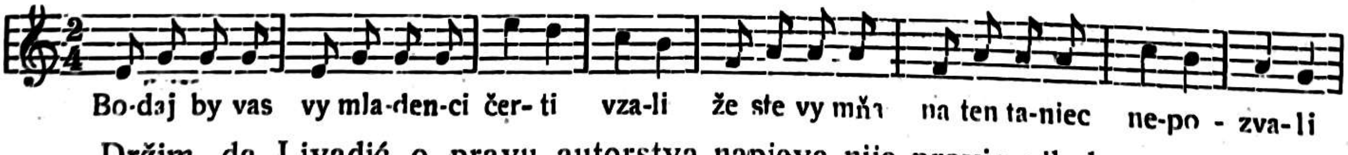

itd.

Držim, da Livadić o pravu autorstva napjeva nije pravio nikakova pitanja.« Tako Kuba.

Livadićeva skladba prema svojoj namjeni krepča je od gornjih popjevaka, ima stanovitu notu prkosa i tvrdoglave buntovnosti te daje kreativnosti skladatelja najljepšu svjedodžbu.

*

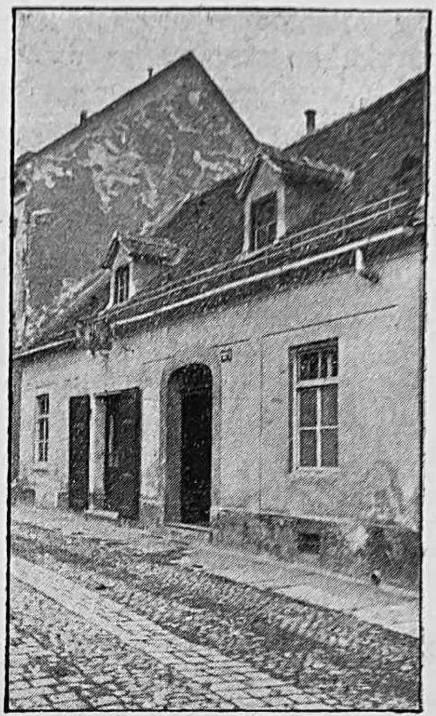

Glasovir Livadićev (Aloys Graff in Wien) nalazi se u gradskom muzeju u Varaždinu. Dostao ga je neposredno po Livadićevoj smrti učitelj Golner iz Samobora. U 80-tim godinama pr. stoljeća kupio ga je od njega pok. Božidar pl. Kukuljević i dopremio god. 1898. u svoj dvorac u Ivanec. Lanjske ga je godine obitelj Kukuljević darovala muzeju.

*

Pronašao sam uz znatnu muku svoju i svojih pomagača i rodnu mu kuću.[4] Danas je to kuća br. 7 u Gledališkoj ulici u Celju, u kojoj se nalazi gostiona g. Filipčiča. Toj je kući od god. 1791. bio vlasnik neki Hornstein. Od god. 1827. do 1864. vlasnik joj je Erhardt, od 1864. do 1869. Mastnak, od 1869. do 1898. Reihar, od 1898. do 1924. Kronawetter, a od 1924. sadanji vlasnik Filipčič.

Ako budu prilike dopustile, stavit će varaždinski »Tomislav« na nju doskora spomenploču.

*

Ovo je dio mojih bilježaka za započetu studiju o Livadiću, koje kraj današnjih prilika sigurno nikad dovršiti neću. Objavljujem ih stoga, nebi li možda poslužile kojem ozbiljnom biografu našeg majstora.

Licinio Refice: Margherita da Cortona.

Albe Vidaković — Rim.

Licinio Refice pretstavlja danas ozbiljno muzičko ime. U Italiji se već afirmirao u tolikoj mjeri, da stoji u prvim redovima uz Pizzettia, Casellu, Malipiera i ostale avanguardiste suvremene muzike. Po drugim evropskim zemljama Refice je brojnim izvedbama svojih djela stekao glas uvaženog muzičara svježe i bujne fantazije, koji vanrednom lakoćom, finim ukusom i apsolutnom sigurnošću vlada svim sredstvima modernog muzičkog izričaja.

Kod nas, naprotiv, Licinia Reficea moramo istom — pretstaviti.

*

Prva činjenica, koju prije svega moramo istaknuti jeste njegovo zvanje. Licinio Refice je svećenik. Smjer života i sve ono što ga ispunja točno mu je određen i zacrtan. On je svjestan i znade što to znači: sve svoje sile i sposobnosti žrtvovati službi Božjoj. Pa i onu svoju najplemenitiju sposobnost — rijetki umjetnički dar — glazbu.

Licinio Refice je svećenik-muzičar.

Ništa prirodnijeg i ništa razumljivijeg od toga. A ipak kako su rijetki dobri svećenici - muzičari. Svećenici duha Božjeg, koji su izabranici, koji počivaju najbliže Učiteljevu srcu, koji piju na najčišćim izvorima, koji puni duha posjeduju i onu najveću moć danu samo rijetkim pojedincima. O n i, k o j i s t v a r a j u . . .

Pa ipak je Refice jedan između njih. Možda prvi među njima. Danas, sigurno, prvi.

*

Rođeni Rimljanin (1885.), već je od rane mladosti pokazao jaki muzički talenat. Studirao je najprije s Ernestom Boezijem dirigentom bazilike sv. Petra, a zatim na muzičkoj Akademiji sv. Cecilije u Rimu. Kao đak izvanrednih sposobnosti diplomirao je već 1910. godine s odličnim uspjehom i tom zgodom izvodio svoj prvi oratorij »Kananejku«. Prvi uspjeh i prva nagrada Konzervatorija otvorila mu je put u budućnost. Budući da

---

[4] U »Jutarnjem listu« od 13. XII. 1938. uz jedan članak o Livadiću naslikana je i njegova rodna kuća, koja to nikako nije. U tom članku kraj pogrešnog dana rođenja iznosi se i to, da je Livadić »došao 1816. godine u kuću poznatog glazbotvorca Anselma Hüttenbrennera« — dakle u doba, kad je on još nepreporno boravio u Beču!

se iste godine otvarao i današnji Papinski Institut za crkvenu glazbu, Licinio Refice prima imenovanje za profesora harmonije, instrumentacije i kompozicije, a nekoliko godina kasnije mjesto regensa chori u bazilici Santa Maria Maggiore. I jednu i drugu dužnost uspješno vrši i danas.

Refice je u prvom redu skladatelj. Prirodna sklonost i zvanje otvorili su mu veliko stvaralačko polje. Crkva i njezina liturgija nepresušiva su vrela inspiracije i — stvarnih potreba. U Reficeu su našli vrijednog suradnika. Valjda ni jedan dio katoličke liturgije nije ostao bez njegova sudjelovanja. Ni jedan tekst, koji se pjeva, nije ostao bez njegova muzičkog ruha. Na taj način Refice je obogatio crkvenu muzičku literaturu s velikim brojem vrijednih kompozicija. Kraj — tako reći — bezbroj manjih stvari kao moteta, ofertorija, i drugih promjenljivih misnih djelova, zatim psalama, antifona i himana za razne oficije, moraju se u prvom redu spomenuti njegove nadaleko poznate m i s e. Skladao ih je veliki broj, od kojih je do sada, samo u inozemstvu, tiskano oko dvadeset. Po svojim misama i ostalim crkvenim kompozicijama Refice je poznat među širokim slojevima vjernika, dok se na koncertni podij uspinje svojim — o r a t o r i j i m a.

Tu nam se Refice pokazuje u jednoj potpuno novoj slici. Propovjedaonica svećenika-muzičara dobiva nove slušaoce. Njima on progovara novim jezikom. Dosadašnji liturgijski tekst zamjenjuje slobodnim izborom odlomaka iz Svetog Pisma i Djela Mučenika. Pjesnički prepjevani tekstovi pojačavaju vanjski efekat radnje. Novi muzički kompleks — orkestar — daje krajnje mogućnosti muzičkog izražaja. Solisti, zbor i orkestar stapaju se u jedno jedino živo biće, koje nam vjerno tumači i realizuje muzičke zamisli autora. U rukama Licinia Refice ono se pretvara u vanredan instrumenat, koji zvoni, zvuči i pjeva onako, kako mu srce govori. Oratorij je pokazao njegov dramsko-muzički talenat.

I opet je skoro sve veće koncertne podije svijeta obišao lijepi niz njegovih oratorija. U prvom redu »F r a n j e v a č k i T r i t i k« (Trittico Francescano) i »M u č e n i š t v o s v. J a n j e« (Martiryum Agnetis Virginis), zatim »S a m a r i t a n k a«, »K a n a n e j k a«, »T r a n s i t u s D a n t i s« i »E m a u s«. Svako pojedino od ovih djela pokazuje neprestani umjetnički uspon i razvoj. Fantazija se sukobljuje s tehnikom izražaja. Bujica muzičkih ideja se raščinja, pojednostavljuje, kristalizira, da onda još većom snagom zahvati, oživi i izdigne bogatstvo pjesničkih riječi, koje usko povezane između sebe, još jače potenciraju dramatsku silu i moć oratorijskog zbivanja. Orkestar se svojim sudjelovanjem potpuno izjednačuje s ostalim realizatorima dramske radnje i postaje jednakopravnim čimbenikom u ostvarenju idealno zamišljenog muzičkog tkiva. Ono što nije kadar ni ljudski glas da izrazi, orkestar, na svoj jedinstveni način sa bezbroj najrazličitijih boja, ugođaja, pokreta, ritmičkih gibanja, otkriva pred nama i najzamršenije duševne doživljaje u prozirnoj jednostavnosti, koju i opet samo bogata i osjetljiva duša, koja osjeća i živi sa muzičkom radnjom, može da obuhvati i osjeti u svoj svojoj snazi i ljepoti. S tim je, eto, sretstvima Refice stvarao svoje oratorije, koji su ga, jedan za drugim, sve više i više približavali, a napokon i doveli do stvaranja novog tipa duhovne muzike do — d u h o v n e o p e r e.

Svećenik i opera. Dva, na prvi pogled, nespojiva svijeta. Dvije životne sfere, koje su na istom tlu nikle, ali vremenom i prilikama jedna od druge toliko odijelile, da su već i svaki pokušaj, koji je išao za tim, da ih makar samo malo približi jednu drugoj izazivao podrugljivi naziv: paradoksa. Ipak je baš Licinio Refice uspio, da taj paradoks uništi. Njegova je »C e c i l i j a« na opernoj sceni izazvala pravu revoluciju. I s jedne i s druge strane. I oni koji su bili protiv »profanacije« svetičina života, i oni koji su smatrali, da život jedne svetice, nije »vrijedan«, da bude umjetnički muzičko-dramskim sretstvima obrađen, bili su potpuno pobjeđeni. Kazališna publika primila je s neobičnim oduševljenjem »Ceciliju«. Heroizmu mučeništva mlade djevice iz prvih kršćanskih vremena iskreno su se divili i oni, koji crkvu poznaju samo po njezinim zvonicima.

Propovjedaonica svećenika-muzičara dobila je i opet nove slušaoce.

*

»M a r g h e r i t a d a C o r t o n a« je drugo operno djelo Licinia Refice. Iskustvo i uspjesi s »Cecilijom« omogućili su, da priprostu pastirsku legendu iz srednjeg vijeka o životu i obraćenju sv. Margarite Kortonske obradi još s većom povezanošću ne samo

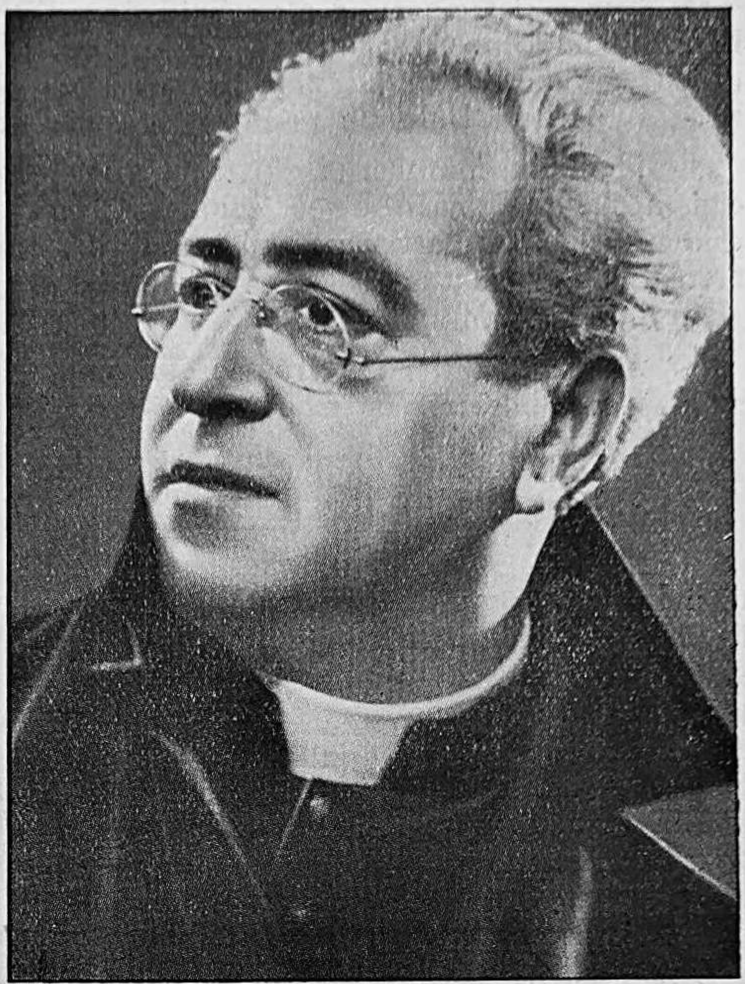

Licinio Refice

između teksta i muzike, nego također između unutrašnjih kontrasta i zbivanja, koji se svaki, posebno okarakteriziran adekvatnim muzičkim izražajem, neprestano isprepliće i sačinjava srž dramske radnje čitave opere.

Događaj se razvija u ranom Srednjem vijeku. Libretista Emilio Mucci razdijelio je radnju u četiri dijela: Prolog i tri čina. Prolog izvodi glavna lica na pozornicu: Margheritu, koja je radi maćehe pobjegla iz očinske kuće i Arsenija, bogatog plemića, koji ju je radi svojih ličnih ciljeva primio i zadržao pod istim krovom. Arsenije odlazi s velikom pratnjom u lov, odakle ga za kratko vrijeme donose natrag mrtvog, kao žrtvu potajnog umorstva. Margherita oplakuje smrt i svoju ljubav, kojom je bila vezana uz Arsenija.

Kratko vrijeme iza toga Margherita se vraća svojoj rodnoj kući u Lavignano. Nešto ju vuče onamo, gdje je provela svoje djetinjstvo i svoju mladost. Na putu se susreće s Umbertom, također plemićem, koji ju pokušava odvratiti od nauma nudeći joj svoj dvorac za novo obitavalište. Margherita ga odbija i pokuca na vrata očinske kuće. Otac, na prvi mah ljutit, što mu ozloglašena kćer uopće dolazi pred oči, odbija, da ju primi pod krov, ali čuvši pokajničku ispovijest njezina života, popušta i pristaje, no maćeha, koja ne može ni da ju vidi, tjera Margheritu i zatvara pred njom vrata roditeljske kuće. Sva očajna Margherita zaželi da umre. Ali najednom osjeti u sebi majčine riječi: »Ne bacaj svoje krasne ljepote! Bićeš svjetlo i perivoj druge Ljubavi!« U njoj nastaje preokret. Uviđa, da i njezin život može još imati svrhe, samo ako krene drugim putem. I važna odluka pade. — Međutim narod izlazi iz crkve s nedjeljne mise. Ona im prilazi, ali ju nitko neće da prepozna. Stara prijateljstva su ohladnjela. Ljudi ju preziru i sile, da napusti rodno mjesto. Margherita odlazi i nastani se u Kortoni.

Povučena u molitvu i provađajući pokornički život Margherita traži mir duše. Ali Umberto ne prestaje svojim molbama i obećanjima. Kada ga ipak konačno odbija, Umberto u srdžbi priznaje, da je on ubio Arsenija. Nastaje mučna situacija. Sve se pogoršava još i time, što se u taj čas začuju mukli zvuci povorke, koja vodi na smrt osuđene nevine pastire. Margherita zaustavlja povorku i poziva suce, da puste osuđenike na slobodu pošto su nevini, a ona, budući da zna tko je krivac, ali ga hoće poštediti, predaje se sama u ruke pravde i želi, da se nad njom izvrši smrtna osuda. Građani to jedva dočekaše i suci oslobodiše osuđenike, no njezin uvjet ne bude primljen, pošto su znali da na njoj nema nikakve krivice. Umberto je prisutan i protivi se odluci, ali ga srditi narod radi toga protjera izvan gradskih zidina.

Umberto, da se osveti radi sramote, sakupi vojsku i uz pomoć obližnjih plemića napadne na Kortonu. I kraj junačke obrane probije u grad tražeći, da kazni »glavnog krivca svega... krivu Magdalenu...« Narod ga moli, da poštedi sirotu isposnicu, koja nikom ne učini na žao, ali on ne popušta. I u času kada pristupi, da razbije vrata crkvice gdje se isposnica sklonila, vrata se otvaraju i pred svima se ukaže Margherita noseći veliko drveno raspelo u rukama.

Svi — i Umberto i plemići i vojnici — iznenadiše se i ostadoše zapanjeni. Milost Božja taknu Umbertovu dušu i kada je već htio, da pred svima otkrije i prizna svoj grijeh Margherita ga nježnim glasom prekida i svjetuje mu, da posveti svoj mač obrani Kristova Groba. Umberto pristaje i postade križarski vitez.

Međutim Margherita pristupi svome ocu i moli ga za oproštenje. On joj to rado čini, a ona praštajući se još jedamput od sviju uzima svoj križ i odlazi polaganim korakom na kortonsko Brdo, da u jednoj dubokoj špilji dočeka konac svoga isposničkog života. Narod pada na koljena, moli da ostane među njima, zaziva ju i pjeva neprestano: »Margherita... Margherita«.

A ona se niti ne osvrće više, nego čvrsto stupa po uskoj stazi, dok su iza njezinih stopa nicale bijele latice cvjetova — margherite...

*

Libreto je svojim sadržajem punim dramatskog zapleta i legendarno-realističkog doživljavanja stvorio vanredno zahvalni objekat za muzičku obradbu. Jednostavna pučka legenda iz samog Srednjeg vijeka, koja sadrži u sebi toliko ljudskog i opće čovječanskog, pretvara se pod utjecajem Božanske milosti i sudjelovanjem daha svrhunaravnosti u jednu potresnu ispovijest duše, koja se svojom iskrenošću i stvarnošću tako čvrsto i nerazdvojivo povezuje s poviješću »Sina razmetnoga« i novozavjetne obraćenice Magdalene. Margherita prolazi životom otvorenih očiju, ali bezbrižno i bez odgovornosti. Ruka ju Božja zaustavlja na tom putu i smrću Arsenijevom vodi ju k spasenju stazama i kroz događaje, koji svojom težinom i gorčinom pretvaraju i polako pročišćavaju njezinu dušu. I baš se čitava Margheritina drama sastoji u tom intimnom i dubokom procesu očišćenja; u svladavanju same sebe; u onom oporom i dugom procesu duhovnog preporoda, koji ju malo pomalo vedri, rasvjetljuje i otkupljuje, pretvarajući njezinu prirodnu ljepotu u odsjev vrhunaravne Ljepote.

Muzika Licinia Refice obuhvata i prožima cijelu dramu snažnim i bujnim temperamentom. Orkestar je podloga na kojoj počiva i razvija se čitava radnja. Radi toga se i može reći, da je struktura opere čisto sinfonijskog karaktera. Prolog i tri čina neobično potsjećaju na četiri stavka kakve grandiozne sinfonije. Zvučni kompleks orkestra neprestano je u živom pokretu, on nosi, razvija sve, pojačava i na mahove probija neodoljivom snagom sipajući raskošno blještavilo i sjaj na sve strane. Niti se za vokalni dio može reći, da zaostaje iza orkestra, iako je na primjer solistički dio, osim glavnih karakterističnih tema obrađen na način melodičkih recitativa, ali zato veliki zborovi, koji prate razvoj drame od njezina početka, pa sve do završne scene omogućuju, da se dobiva izvanredna ravnoteža i ujednačenost između instrumentalnih i vokalnih masa.

Poput »Cecilije« i u »Margheritu« Refice uvodi nekoliko tema iz gregorijanskog korala. Njima se služi, da bi stvorio ili posebnu atmosferu za okolinu u kojoj se radnja odigrava, ili pak, da bi još jače izrazio psihološko proživljavanje stvarnosti, koja nije izražena riječima, nego izbija po naravi iz opernog libreta. Takve su teme (A.) Lavignanskog puka (»Kyrie« iz Mise IV. Cunctipotens genitor Deus — X. vij.), (B.) križnoga puta (»Crux fidelis«) i (C.) tema tragične smrti (Sequentia »Dies irae«).

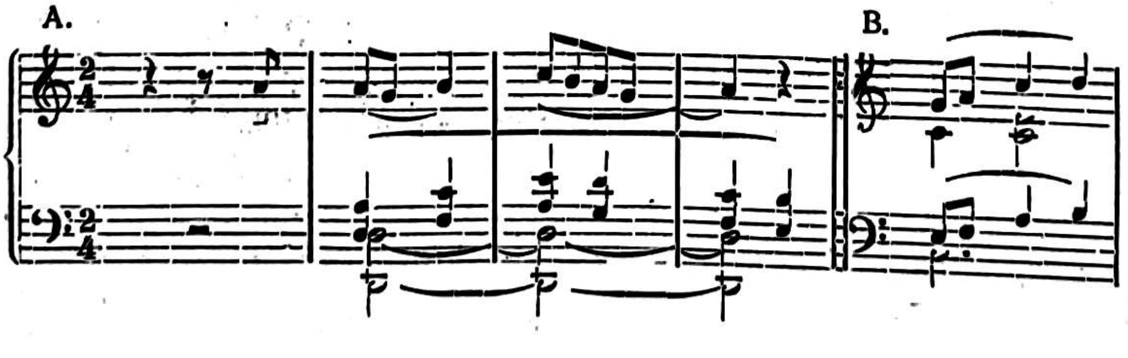

C.

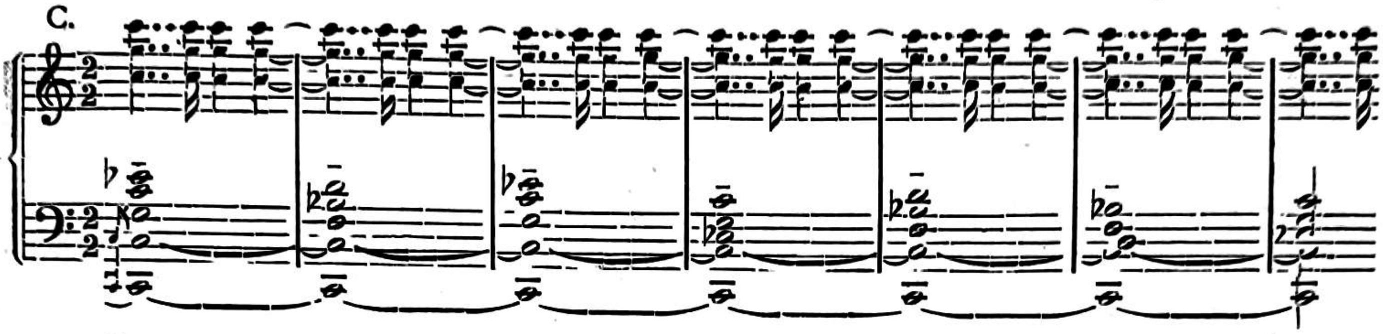

One se uvijek u bezbroj melodičkih i ritmičkih varijacija provlače kao neka nit kroz čitavo djelo. Isti pojmovi, ista sjećanja izazivlju iste predodžbe. Dah tragične smrti uvijek se vanredno dobro osjeća samo sa nekoliko taktova iz »Dies irae«. Svaki put drukčijim sretstvima i na drugi način, ali efekat je uvijek postignut. Tako je isto i s drugim temama.

No više nego u »Ceciliji« ovdje se Refice služi svojim vlastitim temama. Njegova bujna muzička fantazija uspjela je, da i u najkraćoj temi dade savršenu sliku karaktera i duševnog raspoloženja svojih glavnih lica. Uzmimo samo najprije Margheritu. Dvije potpuno oprečne teme, pretstavljaju dva stanja njezine duše. Jedna (A) puna čežnje i ljubavi za svijetom, kome se predaje i dušom i tijelom, a druga (B) tiha, priprosta i savršeno jednostavna, ali zato prekrasno uspjela slika duše, koja je nakon mnogih borba zadobila svoj mir i čistoću poput sjajnog i prozirnog kristala.

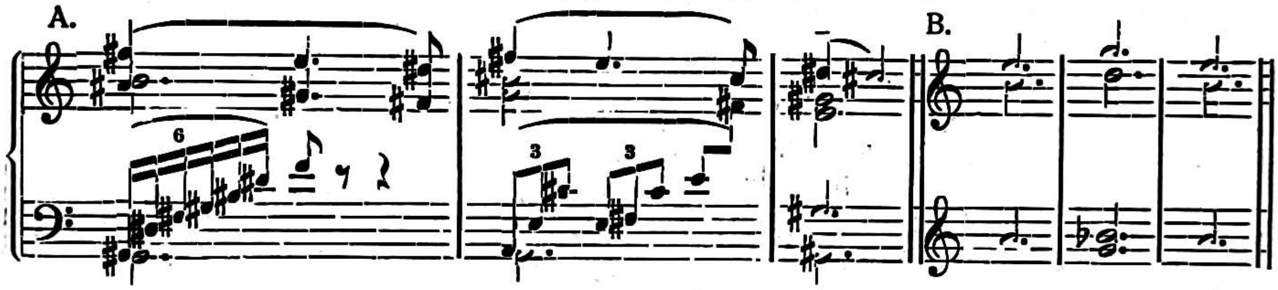

Arsenio se također pokazuje u dvije različite slike. Neustrašivi i hrabni plemić (A), koji se nikoga na svijetu ne boji, nego živi onako, kako ga je volja: bezbrižno, otmjeno i lagodno. Ili opet (B), izljevi nježnosti i ljubavi prema Margheriti:

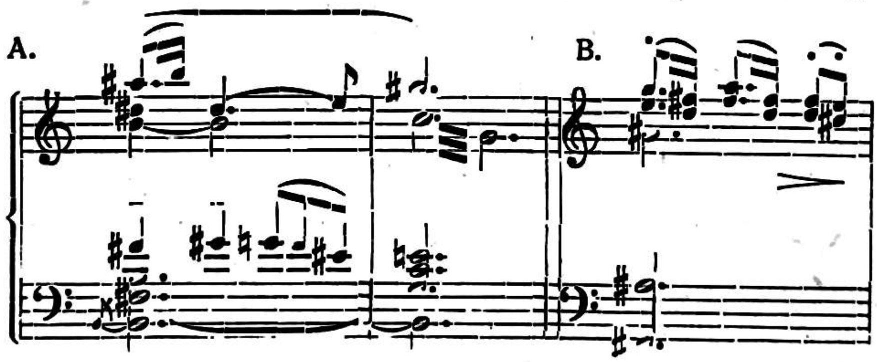

Umberto je inkarnirana i slijepa strast, pred kojom ne smije biti zapreka kada se radi o tome, da joj se u nečemu zadovolji. On se ne žaca ni čega. Ustrajan je do krajnjih granica u svojim namjerama. Ne popušta i ne da se slomiti. Okrutnost mu se skriva na dnu srca i u času osvete popušta njezine uzde, da bezobzirno pohara sve do čega dođe. Umberto je nepromjenljiv dok ga napokon nije takla milost Božja.

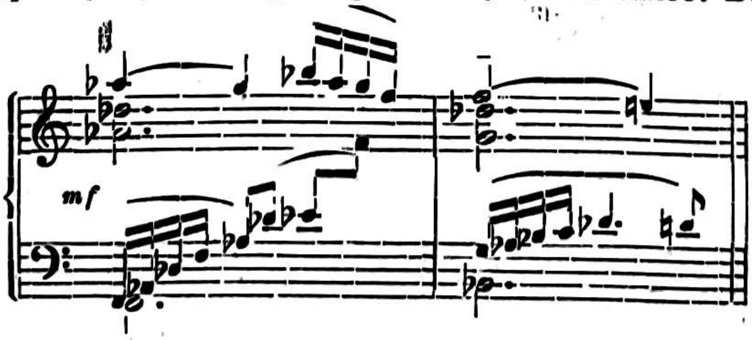

Tema Otkupljenja svih ljudi dobre volje — koji u isti čas dok su pobijeđeni od Križa gledaju u njemu sigurni znak i simbol svoje pobjede — svojom svečanom jednostavnošću i kao sferskom čistoćom dostojno završava niz glavnih muzičkih misli, koje se tijekom razvoja dramske radnje neprestano jedna između druge isprepliću.

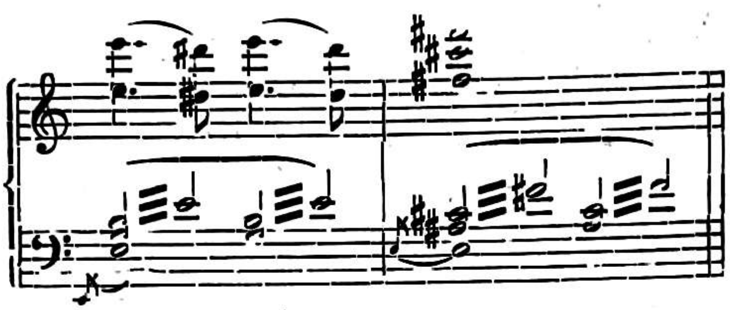

Razumije se, da još imade veliki broj drugih — većih ili manjih — melodičkih stanica, koje se duhovito razvijaju i rastu, stvarajući s ostalim glavnim jedinicama bogato harmoničko i kontrapunktičko tkivo. I kroz njega se uvijek, kao kroz neki prozirni i raznobojni rozeton čas samo nazire, a čas opet zasjenjuje oči blještavilom svoje ljepote, koja od glavnih muzičkih misli. I tako se neprestano niže jedna scena za drugom, jedan čin za drugim uvijek puni svježine i novih doživljaja.

U čemu se, dakle, sakriva tajna ove muzike? Možda u melodici, možda u ritmu ili možda u orkestralnim bojama? — Rekli bi i u jednom i u drugom i u trećem. Još i više. U načinu upotrebe ovih bezuvjetno potrebitih svojstava muzike.

Melos Licinia Refice nije klasično dugog daha. On niti ne ide za tim, da bi svoje muzičke misli izražavao periodama rečenica i riječi. Nastoji biti kratak, jasan i bistar. Svaki pa i najmanji detalj imade svoje opravdanje i unutrašnji smisao. Na taj način kadar je dati svakom duševnom pokretu njegov adekvatni muzički izraz, kojega onda u razvoju psihološkog procesa povezuje jednoga s drugim i stvara psihološko-muzičku radnju izvanredne ekspresivne snage.

Ritam je potpuno slobodan. Pjesnički tekst muzičke drame izaziva i diktira ritmičko gibanje. Unutrašnji impuls žive izgovorene riječi posjeduje u sebi tako fantastično raznovrstan ritam, da je kompozitor upravo prisiljen slušati glas naravi, te ga slijediti, koliko mu god tehnička sretstva muzičkog izražaja dopuštaju. Osim nekoliko namjerno menzuriranih mjesta »Margherita« je pisana u potpuno slobodnom ritmu.

Richard Strauss je postavio kao skoro isključivi i bitni elemenat svoga orkestra boju. U Straussovoj orkestralnoj boji skrivaju se »nervi« i »senzualnost« njegove muzike. Zvučni kompleks orkestra proširuje do gigantskih razmjera stvarajući efekte i kontraste boja; osobito ističe pojedinosti, naprimjer specifični timbar pojedinih instrumenata, koji dok zvuče odjeljeno od orkestralne cjeline, proizvode sasvim osebujne efekte. Ne može se nijekati, da Reficeov orkestar doista zvuči »straussovski«, isključujući dakako namjerne tendencije za isticanjem »senzualne« melodike i njezine instrumentalne realizacije. Refice nastoji — što se osobito dobro vidi u »Margheriti« — da dramatsku snagu orkestralnog izražaja postepeno »spiritualizira«. Da istim sretstvima kao i Strauss, umjesto »senzualnosti«, dočara prozirne i čiste sferske daljine. I baš ovaj proces pročišćavanja orkestralnih boja veže, i u isto vrijeme rastavlja, Reficea i Straussa. Ako se, dakle, uzmu ove tri komponente kao bitni elementi Reficeove muzike, lakše će se moći shvatiti onaj unutrašnji uzajamni odnošaj, koji, stapajući ove elemente u nerazdvojivu cjelinu, nastaje između muzičke ideje i muzičke stvarnosti. Budući da je taj odnošaj savršeno usklađen, pitanje o unutrašnjoj umjetničkoj vrijednosti muzike Licinia Refice bio bi time riješen.

*

»Iza vanredno uspjelog umjetničkog »krštenja« na pozornici milanske Scale »Margherita da Cortona« don Licinia Refice davala se sa velikim uspjehom u Kraljevskoj Operi u Rimu. I stručna kritika i oduševljenje publike zasvjedočili su, da je don Licinio Refice — na dobrom putu!

Orguljaški tečaj u Zagrebu.

Cecilijanac — Zagreb.

Crkveni zakonik o liturgijskoj glazbi, i onaj Pija X. i onaj Pija XI., preporuča da se »sama Crkva brine za glazbenu izobrazbu svojih učitelja, orguljaša i pjevača«, te da u tu svrhu »valja podržavati i unapredivati visoke škole za svetu glazbu te pridonositi potrebita sredstva da se one ustanove ondje, gdje ih nema«. Tako su i nastale u vanjskom svijetu mnoge glasovite crkvene institucije koje odgajaju liturgijske muzičare i unapreduju cecilijanstvo.

Kako kod nas nažalost još nema Crkva svoju školu za crkvenu glazbu, pobrinula se evo koncem prošle godine da se drže tečajevi. Nužda je zaista bila već velika i urgentna. U mnogim našim župama nema već dugo orguljaša. Drugdje vrše tu službu ljudi bez solidne tehničke i liturgijske izobrazbe. Počeli su sjedati za naše orgulje stranci. Ima već mnogo slučajeva da tu službu vrše ženske osobe. Mnogi orguljaši nemaju crkvenoga duha. Itd. Sve je to ponukalo centralu KA u Zagrebu da se nešto učini. U smislu citirane ideje iz motuproprija Pija X. načinjen je nacrt za 3-mjesečni orguljaški tečaj koji je odobren od preuzv. ordinarijata. Ugledni zagrebački Kaptol pokazao je prema ovoj inicijativi puno razumijevanje i ustupio za tečaj sve prostorije jedne svoje prazne kurije. Preuzvišeni je i materijalno pomogao ideju nabavivši jedan dio najnužnijeg inventara. Tada su poslani cirkulari svim župnim uredima u dijecezi i nekim ordinarijatima izvan zagrebačke nadbiskupije.

Odgovor na ovu inicijativu nije bio onakav kakav se očekivao. Interesiralo se svega oko 20 kandidata, od tih jedan jaki dio neovisno od župnog ureda. Došlo ih je na tečaj 15, a izdržalo i svršilo 10, i to, osmorica iz zagrebačke nadbiskupije, jedan iz đakovačke i jedan iz senjske biskupije. Tečajci su bili iz ovih župa. Dugaresa, Grobnik, Osekovo, Sarvaš, Bela, Stenjevac, Šopje, Miholjanec, Bistra i Sladojevci. Svi osim dvojice potpuni početnici, a i ova dvojica su jedva nešto znala o muzičkom alfabetu. Od ovih su šestorica poslani od župe, odnosno župnika, jednoga je poslala organizacija KA u župi, a trojicu su poslali roditelji.

Tečaj je vodio gimnazijski kateheta Ivan Kokot uz suradnju gg. Bože Antonića, učitelja pjevanja na zagrebačkoj oglednoj školi i apsolventa zagrebačke muzičke akademije, te Josipa Vrhovskoga, kompozitora i zborovođe kod Sv. Marije u Zagrebu. Tečajci su imali za 650 d mjesečno u kući sve: stan, predavanja, 4 instrumenta, pranje rublja, kupanje i hranu. Dnevno su slušali poprečno 3 sata predavanja a sve ostalo vrijeme su vježbali i učili. Pojedine su dane išli u zagrebačku katedralu gdje su gledali i slušali sve ono što su teoretski čuli u školi. Posjećivali su također i druge zagrebačke crkve kao i muzičke priredbe kroz to vrijeme. Pravili su šetnje i izlete po Zagrebu i okolici, a zadnji tjedan im je održano par predavanja duhovnoga sadržaja te s polja katoličke akcije. Ujedno su obavili 3-dnevne duhovne vježbe.

31. ožujka bio je u školi završni ispit. Prisustvovali su mu članovi dijecezanske komisije za crkvenu glazbu: msgr. Barle, Pećnjak, Hajduković, tajnik »Cecilijinog društva« vlč. g. Benčić, te prijatelji tečaja preč. g. Grujičić kanonik, o. Klarencije Klarić, o. Pankracije Vupora, dr. Tumpić. Prije samoga ispita pozdravio je prisutne inicijator i vođa tečaja g. Kokot. Izložio je misao i ciljeve ovoga tečaja te zamolio da bi poduprli ideju da se što prije osnuje crkvena orguljaška škola u Zagrebu. Nakon toga je tečajce ispitivao prof. Vrhovski glazbenu teoriju i elementarnu harmoniju. Iza njega su odgovarali na pitanja g. Kokota iz muzičke liturgike, a onda su svirali i na koncu solfegirali.

Općeniti dojam ovoga završnoga ispita je bezuvjetno pozitivan i svi su prisutni bili s postignutim rezultatom potpuno zadovoljni. Tečajci potpuni početnici sa sela, osim toga neselektirani, pokazali su da su teoretski solidno poučeni i svršili vrlo mnogo kroz 80 dana škole. Čitavu su teoriju kao i elementarnu harmoniju odgovarali tako sigurno, da je već to znanje potpuno opravdalo ovaj tečaj. Iz liturgike su odgovarali liturgiku mise, i liturgijske godine, povijest liturgijske muzike, crkvene zakone o liturgijskoj muzici te najvažnija pravila o pjevanju i sviranju pod obredima. Svaki je od njih zatim svirao responzore, koju pjesmu ili preludij te sekvence u svim prijemetima. Bilo ih je par koji su upravo zadivili svojim uspjehom kroz 80 dana škole. Na koncu su solfegirali po najnovijoj metodi koju provodi g. Antonić na svojoj školi u Zagrebu. Oni su sa sigurnošću i brzinom izvodili potpuno nepoznate arije (koralne) kako ih je hironomički vodio g. Antonić. Pjevali su također nekoliko arija napisanih »s lista«. Time se opet pokazala ova metoda vrlo praktičnom i korisnom, i primjene li je ovi seljaci u svojim selima, učinjeno je i time za pjevanje s nota jako mnogo. Šteta je tek, što nije bilo vremena da se ova metoda čitava razradi na tečaju. Međutim to je bilo otešćano i time što nažalost skoro nijedan od ovih tečajaca nije imao zdravi muški glas. Neki još nisu ni mutirali.

Nastave li ovi mladići radom kod kuće, iz njih će s vremenom postati solidni liturgijski organiste. Oni su kroz 3 mjeseca doduše nabrzo gomilali teoretsko znanje, a ujedno i prebrzo moguće svršavali neke tehničke principe, ali je njima rečeno, da kod kuće stalno ponavljaju i probavljaju što su ovdje morali brzo primati.

Uz stalne modifikacije koje će diktirati vodama ovog tečaja prva iskustva, mi možemo zasada s veseljem utvrditi, da je ovaj pokus ne samo uspio, nego da je jedini put k saniranju našega orguljaškoga pitanja. Budu li okolnosti barem ovakove kaošto su bile kod prvog početka, ustanova orguljaškoga tečaja će nastaviti radom. Ono što je vrlo važno imamo. Imamo ispravnu ideju i placét i naklonost Crkve, imamo kvalificirane nastavnike, imamo pozitivne rezultate prvoga pokušaja. Potrebito je sad samo razumijevanje pastoralnoga klera i moralna pomoć svijju onih kojima je na srcu napredak našega cicilijanstva, a specijalno što skorijeg riješenja »orguljaškoga pitanja«. I mi nismo, čini se, daleko od crkvene orguljaške škole u Zagrebu.

Jedan priručnik crkovnog pjevanja.

Ivo Babarović — Sutivan.

Godine 1887. Mihovio Agresti, profesor u Rimskom i Pijevom sjemeništu, izdao je tiskom Propagande djelo »Metodo Teorico-Pratico Di Canto Ecclesiastico«. Ovo je djelo pripadalo biblioteci pokojnog svećenika Andrije Crifoncai, upravitelja župe Murvice ili Dračevoluke na otoku Braču. Kako mi je pripovijedao jedan od svećenika njegovih nasljednika, ovaj zaslužni svećenik učio je u toj župi crkovne pjevače ispravnom crkovnom pjevanju, koje se je i održalo u tom mjestu. Isti svećenik ostavio je svoju knjižnicu župskom uredu u Sutivanu, otkuda je bio rodom, i to sam je našao. Spomenuta edicija imade zanimljivih stvari, koje ću opisati u ovome članku. Knjiga je posvećena kardinalu Vikaru Rima Lucidu M. Parocchi.

U predgovoru se obraća svojim gojencima u sjemeništima i kaže, kako je prakticirajući obuku više godina morao da ispravi neke stvari iz prvog izdanja i mnoge nadodati; radi čega se nada, da će naići na njihovu susretljivost i da će za to postići kod njih veću ustrajnost pri učenju crkovnog pjevanja. Kako je pak običaj u crkvama Rima, a osobito u njihovoj crkvi sv. Apolinara, da se izvodi osobito kod većih svečanosti Grgursko pjevanje u više glasova, tako je pridodao jedan nadodatak kod ove vrsti pjevanja, nazvan »Falso-bordone«. Spominje također, da je pridodao druga dva nadodatka »sul canto fratto e figurato« za one, koji budu htjeli biti podučeni u ovoj dvostrukoj vrsti pjevanja od crkve također odobrena i adoptirana.

Interesantno je, što spominje, da je tome nekoliko godina, otkada je nastalo pridignuće kod crkvenog liturgičkog pjevanja. Po njemu Pape Pijo IX. i slavno vladajući Papa Leon XIII. sa svojim apoštolskim pismima jesu doveli na pređašnji sjaj crkovno pjevanje, naređujući jedno novo izdanje sviju koralnih knjiga. Sveta Kongregacija Obreda ima tome dvije godine, sa apoštolskim odobrenjem izdala je dekret, s kojim se naređuje svim crkvama svijeta pravilnik za figuralnu muziku, stavljajući za uzor Palestrinu i druge, koji su se odlikovali u ovoj vrsti glazbe. Različiti kongresi su se držali u ovim zadnjim vremenima radi cilja, da sve to više ožive i promiču liturgično pjevanje, te ljudi učeni i pobožni mnogih naroda jesu sa spisima i riječju doveli na novi život crkovno pjevanje. Stoga ako toliki interes imade Crkva za svetu glazbu, ako ljudi odlični sa svetošću i znanjem toliko se zanimaju ovom važnom stranom liturgije, to pripada vama, nadama rimske crkve, da pogodujete ovom svetom zanosu, posvećujući se još odsad jednom učenju ozbiljnom i dubokom ovog uzvišenog pjevanja, koje se diči, da je imalo za učitelje najveće naučitelje crkve, kao sv. Ambrozija, sv. Grgura Velikog, sv. Tomu Akvinca, sv. Bernarda i druge.

Ako toliko mara polažete kod svetih ceremonija, koje u vašoj crkvi uspijevaju zaista na edifikaciju, zašto ne uložiti isto tako nastojanja da naučite crkovno pjevanje, koje čini jedan od najvažnijih djelova svete liturgije? Onog pjevanja, koje je kadro da gane otvrdlo srce od grijeha, onog pjevanja, koje je moglo da upitomi divlje stanovnike Zululanda? Vama je već poznato, pjevanje kod religije vrijedi ili da pojača vjeru ili da je oslabi;; ili da užge božanski plam ljubavi ili da ga oslabi ili da ga ugasi. Antikna civilizacija poznavala je moć muzike pri građanskom uređenju i pri religijskom vjerovanju, tako da je bila strogo zabranjena svaka promjena u muzici, koja nije bila prije pažljivo ispitana i dokazana neškodljivom državi i religijskoj vjeri.

Sveto pjevanje izvedeno s onom ozbiljnošću posve vlastitom i prikladnom liturgiji je sposobno da gane do suza, kako se dogodilo sv. Augustinu pri slušanju u crkvi Milana ozbiljnog pjevanja Ambrozijanskog. Crkovnjacima pak študij svetog pjevanja je obligatan, budući da isti moraju skrupolozno nastojati oko uresa kuće Božje, i bila bi zaista sablazan, ako bi se u Papinskim sjemeništima rimskim, koji moraju biti uzorom u svemu, zanemarivala ova nauka, preporučena od Papa i svetih koncila! Stoga, izvrsni mladići, prionite sa žarom oko nauke crkovnog pjevanja, i Bog će vas nagraditi, kad vas učini dostojnim jednog dana da pjevate njegove hvale u korima anđeoskim gore na nebesima. Ove su misli i danas posvema aktuelne i poslije odredaba Pija X. i Pija XI.

U odlomku »Nozioni Storiche Del Canto Ecclesiastico« piše, kako je nesumnjivo, da je glazba još od prvog svog početka bila isključivo sveta. Ona je bila izražaj vjere i patrimonij religije. — Prvi pijev je zvučio po zaljubljenom zraku onog zemaljskog raja, kada je Bog bio sa čovjekom i grijeh ne bijaše prouzročio silnu provaliju između Stvorenja i Stvoritelja. Izvan Edena nadahne elegiju prognanstva i pokajanja, te malo poslije nauči Jubala sina Adama zvuku citra. Ljubav i zahvalnost Eloimu (Bogu Stvoritelju), strah nadahnut od srdžbe Njegove, te nada u oproštenje i otkupljenje stvoriše patrijarhalnu muziku. Poslije arhitektura stvorila je hram u Jerusolimu i muzika nađe utočište u njemu između grimiza i tamjana. Bučila je sa Izaijom, jecala je s Jeremijom i pjevala je s Davidom slavu Eloima, mogućstvo Sabaota, nade Mesije i bol radi grijeha. Glazba nije bila drugačija nego sveta kod Židova. Kod inovjerskih narodnosti također je bio svet značaj muzike, i gdje više, gdje manje, ona je pripadala službi hieratične kaste. Tako je bilo kod Kaldejaca, Asiraca, Feničana, Persijanaca, Kineza, Indijanaca i najviše između svih kod Egipćana, između čigovih piramida vladala je prvotna civilizacija. U Grčkoj imala je usavršenje i unapređenje. U Italiji bila je isključivo religijozna za vremena, u kojima je cvala etruščanska civilizacija i još poslije, kada ovu naslijedi italo-grčka, te kada Pitagora u Krotonu podigne muzičnu nauku na dostojanstvo znanosti. Rim je slijedio tradiciju italo-grčku i za vremena carstva muzika čisto grčka imaše dominantan položaj. O tome nam pružaju dokaz carmen saeculare i Dianam tenerae Horacija.

Kad se odigrala u bajnoj Palestini zamjerna epopeja Otkupljenja i svršila sa strahovitom tragedijom Križa, kršćanstvo skoči kao gigant. Prvi kršćani upotrebljavahu muziku pri službi religijoznih otajstava, služeći se židovskim kantilenama informiranim u školi grčke glazbe. Kršćanska muzika odjekne jednako u tišini katakomba, te kršćanstvo joj utisne posebni značaj uzvišenosti. Kad su svršila progonstva, izide na otvoreno u crkvama i učini kršćansku umjetnost srednjega vijeka. Bila je njegovana s velikom ljubavlju od Otaca istočne crkve i zapadne. Već onaj plemeniti i strogi um, sv. Ambrozije u četvrtom vijeku, vidjevši da sveta glazba pada te postaje niska i trivijalna, providi njezinom uresu i plemenitom opstanku reformirajući je i davši joj posebna pravila, koja će bolje poslužiti njezinom objektu. On izabere između svetih melodija grčkih neke kantilene, koje aplicira svetim himnima; odredi za crkvu u Milanu način izvođenja himna i psalma, te u tome uspije tako dobro, da sv. Augustin u devetoj knjizi svojih ispovijesti napiše — quantum flevi in hymnis et canticis tuis, suavesonantibus Ecclesiae tuae vocibus commotus acriter!... voces illae influebant auribus meis, et eliquabatur veritas tua in cor meum; et ex ea aestuabat affectus pietatis et currrebant lacrymae et bene mihi erat cum eis — koliko plakah u himnima i pjesmama tvojim, te glasovima crkve tvoje, koji mi slatko zvučahu, jako potresen!... glasovi oni utjecahu na uši moje, i istina tvoja ulijevaše se u srce moje; i iz nje rastijaše čuvstvo pobožnosti i suze tecijahu i meni bješe dobro s njima. — Pisac Bavezi u svojoj povijesti muzike veli, da nama nije dano upoznati danas, kakvo je bilo ovo pjevanje sv. Ambrozija: vrijeme ga je promjenilo tako, da ga se ne razlikuje više od onoga sv. Grgura Velikoga, koji dva vijeka kasnije svrši s reformom, davši muzici stalne i plodonosne zakone. On sakupi najprije u jednu samu knjigu sve grčke melodije, koje još opstojahu, te druge melodije sastavljene od Limicija, od Paulina, od sv. Ambrozija i od drugih, te ih združi sve u onaj antifonarij, koji bi nazvan »Centone« stotinjark. Pridoda on također novih melodija, uredi liturgiju prema danima godine, te odredi ritmički tok riječi s notama.

Upogled pisanja nije dovoljno poznat njegov sistem. Neki tvrde, da je on upotrebio slova alfabeta; drugi da je napisao svoj antifonarij s neumima. Koje od ovih dvaju mišljenja je istinito, nije sigurno poznato. Veći dio učenjaka tvrdi, da je upotrebio neume, budući da se nalaze zabilježene u antifonarima prije i poslije njega. — Grgur poslije nadomjesti grčka slova sa slovima rimskog alfabeta. On utemelji također u Rimu školu pjevača, kojoj on isti bijaše učitelj, te pošlje najsposobnije od učenika u ostalu Italiju, Francusku, Njemačku, Englesku i kod drugih naroda, gdje utemeljivahu pjevačke škole slične rimskoj školi. Ova reforma bude nazvana grgurskim pjevanjem po časnom imenu velikog svećenika. Bi nazvano također rimskim pjevanjem, jer je bilo izvedeno za prviput u Rimu, i uvedeno kod drugih naroda od rimskih pjevača. Bude nazvano i koralnim pjevanjem, jer izvedeno od klerika u koru. Napokon poslije pronalaska kontrapunkta bi nazvano stalnim pjevanjem (canto fermo), da se razlikuje od pjevanja u više glasova.

Drugi pape nastaviše slavnu tradiciju grgurskog pjevanja. Između svih osobito Silvestar I., Leon II., Benedikt II., Sergije I. Papa Hilarije uredi dvije škole dječaka, jednu kod sv. Ivana Lateranskog, drugu kod sv. Petra. Pripadahu kao gojenci ovim školama pape Grgur II., Stjepan III., Pavao I. i Sergije II. Ove škole bijahu upravljene od učitelja pjevača (magister cantorum) koji u kasnijim vijekovima bude nazvan antifonarista, hebdomadarista; i u osmom vijeku bi nazvan primicerius, to jest primus in cera se nazove prvi dostojanstvenik kapitula sa službom precentora ili prvog pjevača. U srednjem vijeku primicerij nošaše kraljevski štap sastavljen od zlata i srebra, kao znak svog ugleda i dostojanstva. Poslije ove škole se promijeniše u škole književnosti i znanosti i uvijek je bila preporučena mladićima pred drugim predmetima nauka pjevanja. Papa Vitalijan postavši istim polovicom sedmoga vijeka, uvede pjevanje u više glasova i pusti da se postavljaju orgulje stoprv poznate u Italiji. U IX. i X. vijeku sve se to više unaprijedi crkovno pjevanje i nije bilo koncila, koji nije naređivao mladim klericima učenje istog pjevanja. Drugi papa Grgur V. u desetom vijeku nadoda pjevanju nove reforme i samostani se osobito odlikovahu sa vrlo uvježbanim pjevačima. Ovaj napredak se poveća u slijedećem vijeku pod pontifikatom pape Silvestra II., koji obogati mnogim djelima crkovno pjevanje.

Čekalo je pak poniznog redovnika toskanskog da učini novi preokret u muzici. To je bio Gvido iz Arezza, benediktinac u Pompozi u prvoj polovici jedanaestog vijeka. Muzika duguje njemu veliki dio svoga sjaja. On iznađe muzičko crtovlje, sadašnju notaciju crkovnog pjevanja, imena nota, metodu solfeđa, skalu, ruku muzičnu, i mnoge druge stvari, ne isključivši pronalazak različitih muzičkih instrumenata. Gvido je najprije učio duboko grčku muziku, i na ruševinama iste sazida zgradu svoga novog sistema.

Kad je prošla ova epoha, počelo se je pisati grgursko pjevanje sa znakovima više markiranim, što proizvede razdiobu u školama i između pjevača, budući da je svatko interpretirao na svoj način crkovno pjevanje. Ipak bitnost nije bila promijenjena, grgursko pjevanje se je sačuvalo uvijek jednoformnim upogled tonaliteta i aplikacije riječi pjevanju. Međutim profana muzika za perijode, koja prođe od srednjeg vijeka do glasovitog Aretinca, nije nikad bila ni znanost ni umjetnost. Kao plod časovitih navala čuvstva i strasti za ničim nije težila, nego za izljevom uzbuđenog duha. Profana muzika imala je znatnije očitovanje na mandoli trubadura iz Provanse, jednoj vrsti improvizatora, koji pjevahu vrline prepotentnih baruna u njihovim kaštelima te ljubavne strasti dama i kavalira. Lake melodije trubadura prijeđoše u modu, te se uvukoše u crkve, profanirajući liturgiju s vulgarnom lakoćom melodičkih fraza. Pape navališe sa svojim bulama na tu profanaciju, te koncil u Tridentu bijaše došao do odluke, da isključi muziku od svete liturgije. Providnost pak uzdigne u starom Prenestu, sada Palestrini, čovjeka plemenita i visokih, smionih misli, Ivana Pierluigi, zvanog Palestrinu. On s riječju i primjerom zamjernih djela opet dovede u šesnaestom vijeku muziku u crkve. S vrlo lijepim melodičkim slatkoćama

opet uspostavi na čast svetu muziku, potaknut najviše u tome od sv. Filipa Neri i od kolosa sv. Karla Boromejskoga. Grgur trinaesti odobri djela Palestrine i ovlasti ga, da popravi i reformira mnogo pjevanje tada u običaju. Palestrina od 1551. do 1594. naučavao je pjevanje u školama Rima i bio je zborovoda sv. Ivana Lateranskog od 1555. do 1561, sv. Marije Velike od 1561. do 1571., te poslije sv. Petra od 1571. do 1594. — Uza sve što je Palestrina dao djela nove vrsti muzike u više glasova, ipak grgursko pjevanje se održi kao liturgičko pjevanje, te na svršetku šesnaestog vijeka još više procvate nastojanjem papa. Pod pontifikatom Grgura XIII. i Siksta V. Ivan Guidetti god. 1582. izdade Directorium chori: god. 1587. cantus ecclesiasticus officii maioris hebdomadae i god. 1588. Praefationes in cantu firmo. Pavao V. izdade 1614. i 1615. Graduale Romanum s edicijom nazvanom Medicejom Rima i 1614. izdade takoder ritual. Tipograf Joakim Trogmensius god. 1611. dade na svijetlo u Anversi rimski antifonarij u dva sveska — ad Clementis VIII et Pauli V pp. MM. limam correcti et reformati. — Urban VIII. dade pregledati i izdati god. 1644. himne već izdane od Palestrine god. 1589. Poslije ovih publikacija izadoše osobito iz samostana mnoge edicije rukopisne, nekoje od njih neispravne i koje ne odgovarahu štampanim edicijama predloženim od papa. Kako se je liturgija za ova zadnja tri vijeka obogatila mnogim svetačnim danima, papa Pijo IX. naredi kongregaciji obreda, da sastavi komisiju sposobnih muzicista, kojima će biti povjereno, da sastave nove pjesme, te da priskrbe novo i točnije izdanje svih koralnih knjiga, a da povjere tipografičnu izvedbu vrijednom i poznatom regensburškom tipografu Fridriku Pustet. Ovo novo popravljeno i obogaćeno izdanje bilo je od pape Pija IX. predloženo i preporučeno sa brevom od 30. svibnja 1873. svim biskupima, da bi ga raširili u svojim biskupijama i da bi pazili na njegovo savršeno izvađanje. Slavno vladajući papa Leon XIII., ne zaostajući za nikim u provadanju svake vrsti dobra za Crkvu njemu povjerenu, izmedu tolikih briga za svoj slavni pontifikat, mislio je takoder na progres svete muzike, te sa brevom od 15. studenoga 1878. odobrio je novo izdanje Pusteta, označujući ga autentičnim i službenim. Ovdje opaža auktor, da ovo izdanje za nesreću još nije došlo do mnogih biskupija; spominje također, kako mu se je pružila prigoda čuti kantilena sastavljenih od osoba nesposobnih. Navađa zatim, kako je kongregacija obreda, po odobrenju pape Leona XIII., sastavila pravilnik, koji izlaže pravila glede izvedbe figuralne glazbe, dozvoljene također u crkvama za svečanih dana. Ovaj pravilnik po piscu bio je upravljen svim biskupima, naređujući svim upraviteljima crkava njegovo strogo opsluživanje.

Iza ovoga auktor potanko tumači teoriju grgurskog pjevanja. Poslije ovoga prelazi na orgulje, koje po njemu je jedino glazbilo dozvoljeno od Crkve za pratnju Božje službe. Citira odluku koncila u Milanu, koju donosi u originalu: Organo tantum in Ecclesia locus sit: tibiae, cornua, et reliqua instrumenta ecclcudantur. Orgulje da odgovore svome cilju potrebito je, da orguljaš pozna dobro svoj instrumenat i znade ga upotrijebiti u određenom načinu i vremenu. Što se tiče načina nužno je, da pozna dobro stare tonove, te da je sposoban da prati svaki napijev na svome glazbilu. Traži se takoder lakoća i vještina, da prenese komad od jednog tona u drugi. Orguljaš ima da olakoti izvedbu pijeva, slijedeći savjesno svaki ritmički pokret. Ima da vodi u suglasju s upraviteljem kora i da slijedi svaku, koja mu je naređena. Ima da pozna temeljito nauku o harmoniji, prateći pijev s odgovarajućim akordima, da se ne osjeti nikad praznina u harmoniji. Što se tiče registara, orguljaš treba da ih znade upotrijebiti prema prostoru hrama i prema broju pjevača, pazeći da ne pokrije glasove.

Preludiji, međuigre imaju da budu inspirirane od svetosti mjesta i svaka reminiscenca teatralna treba da bude uklonjena. Pisac preporuča, da svaki orguljaš priskrbi repertorij klasične muzike za orgulje, da se ne izloži da pravi improvizacije, izvađajući komade bez ukusa i muzikalnog kriterija. Spominje kao vrijedne kompozitore za orgulje Raimonda, Frescobalda, Banchiera, te navađa izdavače crkvenih komada Fr. Commera, B. Kothea, G. Etta.

Iz ovoga dosad spomenutoga može se uočiti, kako ovaj pisac osamdesetih godina prošloga vijeka iznosi ljepote grgurskog pjevanja, da i danas njegove mnoge misli jesu aktuelne, te nam dokazuje, kako je katolička Crkva majka svake prave umjetnosti, koja je sposobna, da čovječanstvo vodi Stvoritelju svemira.

Violinista Ljerko Spiller.

Dr. Antun Goglia — Zagreb.

Znatna je mlada generacija violinista, koja je proizašla iz majstorske škole uvaženog violinskog pedagoga Vaclava Humla, profesora državne muzičke akademije u Zagrebu.

Ovi mladi violinisti prodičili su ime svog učitelja ne samo u domovini već i u inozemstvu. Između najboljih je violinista Ljerko Spiller, čije djelovanje kanim prikazati.

Spiller rodio se 22. VII. 1908. u Crikvenici. Otac mu je poznati odvjetnik, a majka Antonija rođena Bonjhady, koja je u devedesetim godinama često nastupala kao uvažena pianistica. Svršivši šest razreda realne gimnazije posveti se sasma glazbi te izabra za glavni instrumenat violinu. Polazio je ponajprije konzervatorij hrvatskog glazbenog zavoda, a zatim muzičku akademiju u Zagrebu. Teoriju počeo učiti sa deset, a violinu sa jedanaest godina. Učiteljem violine bio mu je Huml, a teoretske predmete i nuzpredmete učio je kod Slogara, Lhotke, Dobronića, Dugana i Fabbri-a. Kod potonjeg komornu muziku. Diplomski ispit položio je naučne godine 1926-1927.

Već kao đak nastupao je Spiller na javnim učeničkim produkcijama muzičke akademije te na onoj dne 27. V. 1922. svira: Vieuxtemps: Fantaisie caprice. Na produkciji dne 23. VI. 1923.

ispunjuje on cijeli program, koji se je sastojao od ovih tehnički teških skladbi: Beethoven: Romanca F dur (op. 50); Tartini-Kreisler: Varijacije na temu Corelli-a i Pugnani-Kreisler: Praeludium-Allegro.

Na javnoj produkciji muz. akademije dne 23. VI. 1926. opet nastupa Spiller te izvađa ove teške skladbe: Mozart: Violinski koncert A dur; Bach: Andante C dur, fuga G mol i Preludij E dur (violino solo); Kreisler: La gitana; Chopin-Hubermann: Valčik i Bazzini: La ronde des Lutins.

Godine 1927. svršio je muzičku akademiju i položio diplomski ispit s odličnim uspjehom. Za taj ispit izvađa na javnoj produkciji ovaj raspored: Beethoven: Violinski koncert D dur (op. 61); Bach: Ciaccona i Tartini: Le trille du diable.

Nakon svršenih nauka prireduje Spiller g. 1928. dva samostalna koncerta u velikoj dvorani hrvatskog glazbenog zavoda. Prvi koncert bio je dne 13. IV. sa rasporedom: Čajkovskij: Violinski koncert D dur (op.35); Bach: Partita E dur; Chausson: Poême (op. 24); Saint-Saëns: Rondo Capriccioso (op. 28) i Paganini-Szymanowski: Troiš caprices (br. 20, 21 i 24). Na drugom koncertu dne 16. VI. izvađa Spiller ovo: Mozart: Sonata B dur; Mendelssohn: Violinski koncert E mol (op. 64); Bach: Andante i Fuga G mol; Paganini: Violinski koncert D dur; Chopin-Wilhelmý: Nocturno (op. 27) i Wieniawski: Tarantella (op. 16). — Na obima koncertima svirao je klavir naš priznati hrvatski pianista Petar knez Dumičić.

Iste godine pravi Spiller jugoslavensku umjetničku turneju, a koncertira također u Beču. U maloj koncertnoj dvorani prireduje dne 15. XII. 1928. sa poznatim pianistom Ottom Schulhofom koncert i svira: Mozart: Sonata B dur; Mendelssohn: Violinski koncert E mol (op. 64); Chausson: Poême (op. 24); Lhotka: Dvije hrvatske rapsodije (Guslarska i žetelačka) i Paganini-Szymanowsky: Trois caprices (br. 20, 21 i 24).

Naredne godine u martu opet koncertira Spiller u Beču, Berlinu i Leipzigu. U Berlinu bio je koncert dne 6. III. 1929. čiji je program bio: Čajkovskij: Violinski koncert D dur (op. 35); Tartini: Trille du diable; Odak: Rapsodija; Slavenski: Jugoslavenska pjesma i ples; Lhotka: Hrvatska rapsodija; Suk: Burleska (op. 17) i Paganini-Busch: Caprice br. 17.

Skoro isti raspored bio je na koncertu, koji je priređen u Beču dne 20. III. 1929. Na ovoj turneji pratio je Spillera kao pianista njegov brat Miroslav.

U bečkom dnevniku »Tag« (29. III. 1929.) nalazimo ovu recensiju: »Man hört nicht alle Tage solche Geiger, wie Spiller. Tartinis Teufels-triller-Sonate erklang in idealer Reinheit. Sein reiner tadelloser Ton, das hinreissende Feuer, die Süssigkeit und Wärme, nicht zuletzt eine tadellose Technik stempeln Spiller zu einem hervorragenden Künstler, der heute schon zu den »Ersten« gezählt zu werden verdient.«

No Spiller nije sustao u svojoj dalnjoj muzičkoj naobrazbi. G. 1929. dobi štipendij francuske vlade te polazi u Pariz. U Ecole Normale de Musique uči violinu kod čuvenog violiniste Jacquesa Thibaut-a (* 1880.) i Georgesa Enescua (* 1881.), a komornu muziku kod Dirane Alexanina, Alfreda Cortota (* 1877.) i Gastona Pouleta. Istodobno postaje članom i solistom komornog orkestra Cortota.

Godine 1930. položio je Spiller ispit »Licence de Concert« uz jednoglasnu ocjenu međunarodnog juria. Taj ispit ga je osposobio da zadobije mjesto profesora violine u spomenutoj Ecole Normale de Musique, koje je mjesto vršio do g. 1935.

Spiller je ovdje propagirao našu domaću muziku te na koncertima izvađa naše violinske skladbe, a g. 1930. je član osnivač jugoslavenskog muzičkog društva »Jadran«. To društvo osnovalo je svoj gudački kvartet u kojem je Spiller svirao prvu violinu. Ovaj kvartet također je izveo mnogo hrvatskih skladbi za komornu muziku, tako Duganov gud. kvartet F dur.

U razdoblju od g. 1930. do 1932. poduzeo je Spiller sa svojim bratom pianistom Miroslavom umjetnička putovanja po inozemstvu. Muzikalne kritike ocjenjuju ga najpovoljnije kao violinskog virtuoza i zrelog muzičara, a i o Miroslavu se vrlo laskavo izražuju.

U umjetničkoj turneji god. 1930. priredio je Spiller samostalne koncerte u Beču, Budimpešti, Leipzigu, Münchenu, Berlinu, Hamburgu, Kopenhagenu i Haagu.

O koncertu u Münchenu piše list »Münchner Post« (21. III. 1930.): »Rijetko čuje se ovako stilistički čisto i otmjeno muziciranje, kao kod braće Spiller. Violinista: plemeniti, izjednačeni ton i profinjena kultura; pianista: savršen u zajedničkoj igri i karakteristično podređen.«

U »Hamburger Fremdenblatt« (25. III. 1930.) čitamo: »Ukus i kultura predavanja, koji se oslanjaju na plemeniti francuski način sviranja, jasnoća i bistrina muzikalnog shvaćanja, sigurno, prevladavajuće predavanje.«

Spominjem još berlinski dnevnik »Tag« (26. III. 1930.) koji ističe među inima: »Spillerov ton je mekan i lijepo zaokružen, a način njegov predavanja pokazuje obrazovanog muzičara, koji stvara iz zdravog čuvstva.«

Godine 1931. sviraju braća Spiller u Le Havre, Genève i Baselu, a god. 1932. u Strassburgu, Nizzi, Nancy-u i Parizu. »La tribune de Genève« (8. III. 1931.) piše o Ljerku: »a un jeu simple et brillant, une technique sure et facile«.

Iz rasporeda tih koncerta vidi se, da je Spiller uvijek uvrštavao i naše skladbe.

Od g. 1930. do svog odlaska u Argentinu g. 1935. Spiller je često u Zagrebu javno nastupao. Spominjem dva koncerta zagrebačke filharmonije, kod kojih je on sudjelovao i svirao velike skladbe uz pratnju orkestra i to:

Dne 16. II. 1930. svirao je: Čajkovskij: Violinski koncert D dur (op. 35) i Lalo: »Symphonie espagnole« (op. 25). Orkestrom dirigirao je njegov brat Miroslav Spiller.[1]

Dne 7. X. 1932. pak izveo je Mendelssohnov violinski koncert E mol (op. 64).

Spiller je sa svojim bratom pianistom Miroslavom nastupao u trim priredbama komorne muzike, koje priređuje hrvatski glazbeni zavod.[2]

I. Dne 26. II. 1930. s programom: Händel: Sonata D dur; I. M. Leclair: Sonata (Le tombeau); Bach: II. koncert E dur i Mozart: Koncert Es dur.

II. Dne 17. III. 1931. s ovim rasporedom: Paul Hindemith: Sonata D mol (op. 11. br. 2); Debussy: Sonata; Ernest Bloch: Baal Schem i Papandopulo: Suita (op. 12).

III. Dne 22. III. 1932. izvada: Slavenski: Slavenska sonata (op. 5); Brahms: Sonata G dur (op. 78); Ravel: Sonata i Joaquin Nin: Španjolska suita u četiri stavka.

Naši Mladi muzičari priredili su dne 10. IV. 1931. »veče starih majstora«. Kod ove večeri ispunio je Spiller raspored s umjetnički izvedenim rasporedom. Orkestralnu pratnju (komorni orkestar) dali su mladi muzičari pod ravnanjem Miroslava Spillera.

Raspored je bio: Vivaldi-Kreisler: Koncert C dur; J. S. Bach: Koncert E dur; Boccherini-Dushkin: Koncert D dur i Vitali-Respighi: Ciaconna (violin solo).

Spiller je sudjelovao i kod priredaba društva Zagrebačkih madrigalista, pa je na večer od 2. X. 1934. sa pianistom Evgenijem Vaulinom svirao ove skladbe: Beethoven: Sonata G dur; Bach: Ciaconna; C. Franck: Sonata A dur; Dugan: Sonata G mol; Paganini: Sonatina E mol i Saint-Saëns: Introduction et Rondo capriccioso (op. 28).

Godine 1935. bilo je u Varšavi međunarodno natjecanje violinista pod imenom »Konkurs Wieniawski«. Internacijonalna juri-a sastojala se iz znamenitih violinista svih zemalja. Naš profesor V. Huml također je bio član te jurie. Spiller je kod natječaja dobio nagradu »društva poljskih muzičara« od 2000 zlotih.

Iste godine napušta Spiller mjesto koncertnog meštra u Cortotovom komornom orkestru i mjesto profesora na Ecole Normal de Musique de Paris, pa se uputi u Argentinu, gdje je u Buenos-Aires-u angažiran kao koncertni meštar velikog simfonijskog orkestra, koji djeluje u Radio El Mundo pod ravnanjem José Castra. Spiller je u tom Radiu nastupio kao solista nebrojeno puta.

G. 1836. osnuje Spiller studij za violinu te odmah imade mnogo učenika. On često priređuje koncerte, u kojima pozvanicima prikazuje svoje učenike. Takav koncert bio je primjerice dne 2. X.. 1938. u kojem je sudjelovalo šest učenika i svirali su skladbe Viotti-a, Nardini-a, Tartini-a, Fiocca, Vivaldi-a, Vitali-a, Beethovena, Alarda i Brucha.

God. 1937. postaje Spiller šefom muzičkog odjeljenja Escuela Raumsolica de Logosofia u filiali Buenos-Aires.

U isto vrijeme osniva klavirni trio sa pianistom Rafael Gonzales i violončelistom Ramon Vilaclara, koji je koncertni meštar u kazalištu Colon.

Spomenuta škola u svojoj kulturnoj misiji priređuje priredbe, na kojima sudjeluje i Spiller. Tako na priredbi dne 1. IX. 1937. svirao je Raumsol: »Uspomene na Egipat«, a spomenuti trio izveo je Schubertov klavirni trio D, a na priredbi dne 11. XI. 1937. svira Spiller Tartinievu sonatu »Le trille du diable te sa violinistom Antoniom Romeo i pianistom Jakobom Rein Händlovu sonatu br. 4 u A molu za dvije violine i klavir.

Sinfonički orkestar u Cordobi (Argentina) priredio je dne 6. XI. 1937. koncert pod ravnanjem Teodora Tuchsa. Kao solista nastupio je Spiller i izveo Beethovenov koncert D dur (op. 61). Dnevnik »Los pricipos« (8. XI. 1938.) referira o tom Spillerovom nastupu ovo: »Dugo vremena bio je usahnuo naš entuzijazam, ali priredba od 6. XI. opet ga je oživila. Violinist L. S. bio je više nego samo ugodno iznenađenje. On je umjetnik majstor, u posjedu škole, koju često ne susrećemo kod majstora, koji nas posjećuju. Dočarao nam je sve ljepote Beethovenovog djela. Čistoćom i sigurnošću njegove tehnike, dubokim osjećajem, koji struji iz njegova instrumenta, postigao je takovu moć nad slušačima, da mu je puna dvorana oduševljeno odobravala i pljeskala tako dugo, dok nije dodao fragmente iz Bachove sonate, kojom je izazvao novu buru ovacija.«

Dne 28. IX. 1938. priredila je Asosiacioň del profesorado orquestral koncert u Buenos-Airesu na kojem je svirao Spiller sa pianistom Franscisco Amicarelli-em Franckovu sonatu za violinu i klavir.

Na koncertu u poslanstvu Nizozemske dne 22. XII. 1938. ispunjava Spiller sa spomenutim pianistom cijeli raspored, koji slijedi: Bruch: Koncert; Bach: Air i prelude sonate E mol; Chopin: Nocturno br. 2 (op. 9); Paganini: Caprice br. 9; Lalo: Andante iz simfonije španjolske i Ravel: Tzigane.

Spiller sa Amicarelli-em nastupa i na priredbama jugoslavenskog poslanstva u Buenos-Aires-u.

Tako na onoj 13. VI. 1938. izveo ove skladbe: Gluck-Kreisler: Melodija; Franjo Dugan: Sonata F dur; B. Kunc-Huml: Omiljela pjesma; Lhotka: Rapsodija »Žetelačka«; Šlik: Guslar i kolo; Grandos-Kreissler: Dansa espagnola; Paganini: Sonatina XII i Sarasate: Iota.

---

[1] Vidi: Dr. Antun Goglia: »Orkestralna muzika u Zagrebu« str. 64.

[2] Vidi: Dr. Antun Goglia: »Hrvatski glazbeni zavod u deceniju 1927.—1937.« str. 17.

Raspored dne 3. XI. 1938. bio je: Dugan: I. dio Sonate; B. Kunc; Omiljela pjesma; Papandopulo: Recitativo i drmeš iz violinske suite; Šlik: Guslar i kolo; Milojević: Srpski ples; Joaquin Nin: Montañesa i Granadina te Falla: Iota.

U koncertu u kazalištu del Pueblo u Buenos Airesu dne 21. XI. 1938. pod naslovom »La nueva musica« izvada Spiller nekoliko stavaka Papandopulove suite.

U ovom kratkom prikazu predočio sam dosadanje Spillerovo djelovanje kao violinskog virtuoza i muzičara. Vidi se, da je svagdje, gdje je nastupao, pobudio veliki interes i da ga muzička kritika najljepše i najpovoljnije ocijenila. On uvijek u rasporedima uvrštava naše skladbe i uvijek se sjeća svoje domovine. Želimo mu i nadalje najbolji napredak.

Svečani koncert u proslavu 70 godišnjice kanonika Msgra Janka Barlèa.

Matija Ivšić — Zagreb.

Na poticaj Prosvetnog odseka slovenskoga društva »Narodni dom« u Zagrebu priredila je Glazbena Matica iz Ljubljane u proslavu Msgra Janka Barlèa svečani koncert. Zaslužni starina, naš nestor-muzikolog, već preko 25 godina urednik »Svete Cecilije«, jedine hrvatske revije za duhovnu i liturgijsku katoličku glazbu, organizator cecilijanizma, slavi 70 godišnjicu svoga radinoga života.

U subotu 20. maja t. g. bila je dvorana Hrvatskog glazbenog zavoda posjećena do zadnjeg mjesta najotmenijom publikom. Vidjeli smo zastupnike naših najviših kulturnih, duhovnih i svjetovnih institucija.

Veliki mješoviti pjevački zbor Glazbene Matice sa cca 100 pjevača i pjevačica, nastupio je sa svojim dirigentom, ravnateljem ljubljanske opere g. Mirkom Polićem.

Raspored je bio sastavljen od starijih i modernijih poznatih slovenskih kompozitora: 1. Lajovic: Bolest je kovač; Lan; Kroparji; Napitnica; Zeleni Jurij; Begunka pri zibeli; Kaj bi le gledal. 2. Foerster: Ljubica. 3. Koporc: Ukrajinska. 4. Adamič: Smrt carja Samuela. 5. Pavčić: Kaj mi pravi ptiček ta; Pastirica. 6. Tomc: Svatske. 7. Slavenski: Voda zvira. 8. Adamič: Čudno zdravilo.

Između zborova pjevala je sopran solo Polajnar Ljudmila uz pratnju klavira prof. Marijana Lipovšeka.

Koncert Glazbene Matice, iz koje su izašli mnogi nama poznati pjevači, dokazao je visoku glazbenu kulturu braće Slovenaca. Kompozicije djelomično moderne izvađali su sa mnogo zborske rutine, dinamike, ritma, čistoće u intonaciji, u idealnom skladu između dirigenta i zbora. Zbor od cca 100 pjevača nije nikada zapao u ekstrem dinamike, a u raznim pijanisimima postizao je maksimum. Posebno valja istaknuti lijepi bas g. Petrovčiča a da ni ne spominjemo plemeniti mladi glas Ljudmile Polajnajreve, od koje se još mnogo nadamo, koju je diskretno i odlično pratio na klaviru prof. Lipovšek. Od mjesta do mjesta oduševljena publika izazivala je dirigenta i pjevače, koji su i izvan programa umetali i dodavali razne i lijepe zborne kompozicije. — Cijeli koncerat bio je u znaku neodoljive prijateljske, intimne nenamještene srdačne večeri.

Nakon otpjevanog prvog dijela programa, uspeo se na koncertni podij mons. Janko Barlè, u sredinu velikog zbora pjevača i pjevačica »Glasbene Matice«. — Prvi ga je pozdravio sveuč. profesor dr. Boris Zarnik, pretsjednik slovenskog Narodnog doma u Zagrebu. Biranim riječima u oduljem govoru iznio je velike zasluge današnjeg svečara. Janko Barlè je živa veza Slovenaca i Hrvata. Rođen 1869. u Sloveniji u Budanjama kod Vipave, u ranoj mladosti preseli se u svoju drugu domovinu — u Hrvatsku. Svojim literarnim djelima, svojim čestitim radom i životom zadužio je Slovence i Hrvate i doprinio međusobnom poznavanju i cijenjenju. Nekakav jaz, koji postoji između Slovenaca i Hrvata a na kojega se aludiralo u većem postotku, u većem postotku je namješten — proračunan od poznatih prijatelja naroda — na žalost na štetu jednih i drugih.

Iza govora dr. Zarnika pozdravio je svečara u ime Slovenaca pretsjednik Glasbene Matice g. Vladimir Ravnikar. Oba govornika nadarila su svečara krasnim lovor-vijencima opletenim slovenskom narodnom trobojkom. Dirnut ovim znakovima pažnje i ljubavi mons. Barlè se je zahvalio kratkim govorom.

Preč. g. Janko Barlè — mimo svih svojih svećeničkih i zvaničnih dužnosti — mimo mnogobrojnih raznih literarnih radova — na raznim područjima, ima posebno mjesto i zasluge u hrvatskom cecilijanizmu. Od osnutka Cecilijina društva 1906. nosi čast njezina pretsjednika. Kad je prvi urednik društvene crkv. glazb. revije »Svete Cecilije«, pok. Milan Zjalić postao 1913. župnik u Samoboru — preuzima taj teret mons. J. Barlè. Odonda do danas — 26 god. neprekidno — najviše Barlèovim trudom i znojem i zaslugom izlazi ova odlična revija. Oko Svete Cecilije sabrao se zavidan broj suradnika, dopisnika, crkv. glazbenika, podupiratelja i prijatelja, makar još ni danas nijesmo u crkv. glazbi tamo, gdje bi željeli da budemo — zaslugom u prvom redu preč. g. J. Barlèa, naš je cecilijanizam do danas učinio veliko djelo i razbio tvrdi led. Mnogi su pojmovi jednom zauvijek razjašnjeni, stara i nova hrvatska pjesma osvojila je svoje nekoć izgubljene pozicije, broj cecilijanaca, kraj sviju neprilika danomice raste. U glazbenom dijelu, kruna našega cecilijanizma jest »Novi crkveni kantual« izdan 1934. — Dok ovu činjenicu konstatiramo i

podvlačimo — među nama je onaj, koji je bio godinama i godinama »glas vičućega u pustinji«. Dok su mnogi drugi znali provoditi život u bezbrigi i odmaranju, zadovoljavali se koječim, za našeg jubilarca vrijede one: »multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit...« Probdio je mjesece i godine, čitajući, studirajući, pišući ... jobovskom strpljivošću podnašajući nehaj, neodazive pa i prezire i osude. Tä, tko se sve nije očesao o rad Cecilijanizma: Ljudi, koji nemaju ni elementarne glazbene izobrazbe, koji nemaju pojma o liturgijskom duhu i crkvenim propisima — često puta pišu i govore kao potestatem habentes. Dodajmo tome sve neprilike za vrijeme rata i poslije, — nestašica učitelja-orguljaša i t. d. — teške financijalne krize (o čemu se može tek naslućivati, jer kod Barlèa vrijedi ona: »nezna ljevica, što čini desnica«!) — imamo tek blijedu sliku velikoga pregaoca, radnika, umnoga pisca, koji je sam najviše radio, sabrao oko sebe iz bliza i daleka sve najvrsnije — gdje je iole bilo i malo dobre volje, makar i malo sposobnosti. Revija Svete Cecilije doista je vjerno ogledalo našega vremena i naših ljudi. Nije se dogodio nijedan važniji dogodaj u zemlji i na svijetu pa imao i koliko saveza sa glazbom, napose crkvenom, da ne bi bio zamječen i registriran. Takav posao je naporan, hoće vječnu vigilantiu i pero u ruci.

Ovo par redaka nije i ne može biti jedna biografija, koja bi obuhvatila život i djela toliko plodnog i bogatog pisca i kulturnog radnika. Takova biografija bit će jednom drugom budućom zgodom da se ne zaboravi i sačuva, da bi nam bila poticaj i putokaz. — Ovdje se tek letimično sjećamo na ovo-ono, o čemu se obično i ne misli i ne govori, a okolnosti su, koje su i te kako utjecale na život i rad, na uspjehe i neuspjehe.

I dok se sami sebi ustručavamo postaviti pitanje, gdje je i tko je, tko će ga danas-sutra dostojno zamijeniti, naslijediti i njegovo breme preuzeti? — mislimo u ovim jubilarnim danima na preč. g. mons. Janka Barlèa, búdimo u sebi prema odličnom svećeniku i čovjeku osjećaje zahvalnosti za njegov plemeniti i nesebični trud i rad — želimo mu od Boga, za čije se djelo bori i žrtvuje, obilje pomoći i blagoslova.

Bilješke iz engleskoga muzikalnog života.

(Po „Musical Times“.)

Vl. D. — Zagreb.

Imogen Holst, kći glazbenika Gustava Holsta koji je umr'o prije pet godina, izdala je sad njegovu biografiju (Gustav Holst. By Imogen Holst. With a Note by Vaughan Williams). Iako je rođena kći, spisateljica govori o svom ocu posve nepristrasno, navodi i nepovoljne kritike o njegovu radu i često pristaje uz njih. Knjigu uzima „Feste“ (G. Harvey) za povod („M. T.“ br. 1151) da još jedamput opsežno prikaže kompozitorski rad Holstov i da pokuša odrediti pravu vrijednost pojedinih kompozicija njegovih. Najbolja su djela njegova iz ranijega doba, po sudu Harveyevu: Himna o Isusu (Hymn of Jesus) i sinfonija „Planeti“ (The Planets). Obadva su djela popularna, pa da je Holst nastavio svoj rad u njihovu duhu, on bi bio zadržao svoju popularnost koju je kasnije izgubio. Preokret u njegovu radu nastaje god. 1923, kad mu se desilo da je nesretno pao i od posljedica toga pada bolovao više godina. No Harvey misli (a i kći Holstova to daje naslutiti) da je on u ono vrijeme i pored svoje nezgode trpio od duševne depresije zbog prekomjernog rada, što da se opažava u njegovim djelima počevši od „Fugal Concerto“ koji je napisan 1923. Ipak drži Harvey da su neka njegova veća djela iz posljednjih godina života s nepravom doživjela neuspjeh. Tako je „Choral Symphony“ koja je na svojoj premijeri u Leedsu imala vrlo lijep uspjeh propala u Londonu od velike česti krivnjom izvođačâ. Dakako, za njegovu operu „At the Boar's Head“ (kod veprove glave [ime krčme]) moglo se unapred slutiti da neće uspjeti. Glavno je lice te opere Shakespeareov Falstaff, ali komika opere leži u dijalogu, a kako se operni pjevači ne razumiju mnogo u tehniku dijaloga, prirodno je da nijesu upalili baš oni prizori od kojih zavisi radnja libretta. Osimtoga, dodaje Harvey (koji je pribivao premijeri opere), publika je ostala hladna prema radnji, jer više — ne pozna Shakespearea. Sa svim tim drži Harvey da bi rad Holstov iz „treće periode njegova života“ trebalo revidirati. U tome je pogledu mogla i knjiga Imogene Holst učiniti svoje, da se njena auktorica nije toliko bojala da bi je se — da je kadšto obranila oca od loših kritika — moglo prekoriti zbog pristranstva.

U Kingstonu, glavnom gradu otoka Jamaike — koji je engleski posjed — izvodio je, kako priopćuju „M. T.“ (br. 1154), dijecezanski svečanosni zbor 16 veljače t. g. Mozartov Requiem i po jednu od kompozicija crkvenog karaktera engleskih kompozitora Parryja, Corneliusa i Vaughan Williamsa. Orkestar je brojio trideset članova, a pjevački zbor stodvadeset članova. Zanimljiv je upravo idealni omjer glasova zbora: bilo je četrdeset soprana, trideset i pet alta, dvadeset tenora i dvadeset i pet basova — svakojako obilat pjevački materijal za neveliki (50.000 žitelja) grad u tropima, u kojem su bijelci u manjini. Crkva (Scots Church) u kojoj se izvodio koncert bila je puna, a domaće novinstvo puno hvale za izvedbu. Dirigent je bio George D. Goode.

Arthur Bliss svršio je novu kompoziciju: Concerto za klavir i orkestar u tri stavka, koja će biti prvi put izvedena u New Yorku u mjesecu lipnju. Klavirski dio igra u njoj dominantnu ulogu. — Njegov ballet „Checkmate“, o kojem je više puta bilo pomena u ovim recima, doživio je u Sadler's Wells operi u Londonu pedesetu izvedbu.

Umrla je gospođa John H. Tillett, poznata pod umjetničkim imenom Esta d' Argo. Rođena u Engleskoj, zarana je dospjela u Australiju; pjevanje je učila najprije u Sydneyu, a zatim u Italiji, gdje je bila angažovana za velike operne stagione u Turinu i Bresciji. Vrativši se u Englesku, bila je jedna od „vodećih“ sopranistica svoga vremena, često nastupala u oratorijima, a osobito u Händelovim festivalima. Prije dvadeset godina napustila je pjevačku karijeru i postala vrlo uspješna učiteljica pjevanja.

Naši dopisi.

Irig, 20. rujna 1938.

Ideal Cecilijanskog pokreta jest da sav puk koji se nalazi u crkvi, pjeva liturgijski tekst i melodiju t. j. koral. U tom pravcu je usmjeren rad gorljivih cecilijanaca i osnivanje crkv. pjev. zborova.

Za vrijeme svog boravka u Irigu (gdje svaka kulturna inicijativa nailazi na nerazumijevanje i otpor, materija kraljuje, a duh i srce u tamnici čekaju željno svijetlo) neopisivo sam se začudio vidjevši lijepo organizirano crkv. pj. društvo. A kako je ovaj smioni pothvat (čisto duhovna i crkvena stvar) našao odaziv? Možda zato što je muzika jedina umjetnost, koja je zaista popularna i koju svatko voli i u njoj uživa premda je ne shvaća uvijek. Ne to samo. Našao se požrtvovan, energičan i pun ideala duh u osobi g. Dragutina Antonovića učenika g. V. Stahuljaka iz Petrinjske preparandije.

Dolaskom vlč. g. Ščapa na župu počinje sistematski rad g. Antonovića dok je ranije, kroz deset godina, samo iz ljubavi prema crkv. muzici savjesno vršio službu orguljaša. Našavši u župniku prijatelja i saradnika odmah je skupio lijepi broj pjevača i složio mješ. zbor, koji danas broji 35 članova: 13 soprana, 10 alta, 6 tenora i 7 basa. Poteškoće su nicale na sve strane, ali su i junački svladane. Najprije je nabavljen Hrv. crkv. kantual, zatim pribor i dvorana za vježbanje, ali još do danas nije najglavnija poteškoća likvidirana. To su orgulje bez pedala stare preko sto godina. Građene su možda od koje slavonske tvrtke, a sadržaju s kratkim manualom (od E — c_3) 4 registra (otvaraju se polugama). Orgulje su toliko iskvarene da je teško uz njih pjevati, a kako pri svakoj vremenskoj promjeni mijenjaju boju i zvuk stoga je jedva moguće ustanoviti pojedine registre. Kod gradnje orgulja nastojalo se dobiti što veći rezultat sa što manje materijala: naime neki registri su složeni. Dispozicija bi bila po prilici ova: S desne strane: 1) Gedackt 8' od E—a_2 s nastavkom Principal 8' od b_2—c_3. 2) Feldflöte 1' od E—h s nastavkom. Octava 2' od c_1—c_3. S lijeve strane 1) Waldflöte 4' 2) Quinta 2⅔. Orgulje su mnogo puta popravljane pa se tako uradilo i sada s nadom da će ih doskora zamijeniti nove. Ali ja mislim da je uvijek bolje dobar harmonij nego loše orgulje.

U svom radu g. Antonović je znao da je zadaća umjetnosti estetsko odgajanje širih slojeva, stoga nije ponizio umjetnost do popularnosti već je puk postepeno dizao do shvaćanja umjetnosti. On izabire najprije što je puku najpristupačnije t. j. pučke crkv. pjesme, zatim preko lakših modernih jednoglasnih kompozicija prelazi na dvotro i četveroglasne komade. Gosp. Antonović je svijestan cecilijanskog ideala — jednoglasnog pjevanja čitave crkve, pa je stoga osnovao zbor samo za uvođenje dobrih jednoglasnih pjesama, a tek katgod da pristupi četveroglasnoj kompoziciji. Vježbe su se vršile redovito, a u božićno i uskrsno doba svakodnevno. Zato nije čudo kad je postignut zavidan uspjeh. Iz samog H. C. K. dosad je naučeno preko 50 pjesama među kojima su i mnogi stari »Hrv. korali« kao na pr. Uspavanka malom Isusu, Tri kralja jahahu, Svaka duša, Uskrsnu Isus doista, Zdravo sveti Sakramente itd.

Četveroglasni zbor nastupa tek u procesijama (tijelovska, uskrsna) na crkv. god i velike blagdane. Nastupi zbora (premda rijetki) pružaju vjernicima doista veliki užitak i umjetnički doživljaj. Posljedica je to rada neumornog zborovođe. Da postigne zaokruženost zborne cjeline gosp. Antonović je nastojao da svaki pjevač prema mogućnosti upozna u svojoj dionici tonsku i tehničku stranu, izjednačenost boje, disanja, vokalizacije, dinamike, gradacije i poleta. A da ne bude okrunjen osjećajući tonske, dinamičke i harmoničke ravnoteže te zajednički izgovor nejasan g. Antonović je uvidio da je potrebno da svaki pjevač pozna i ostale dionice. Između ostalih komada vrijedno je spomenuti preciznu izvedbu slijedećih: * * *: Krist je uskrsnuo, Sokol: Klanjam ti se Isuse, Molitor: O duša naših hrano, S. Preprek: Evo svećenik veliki, * * *: Nadgrobnica, F. Lučić: O silni jaki Bože itd.

Gosp. Antonović se pobrinuo i za budućnost župe, da ne ostane bez orguljaša (jer ih preparandije danas ne davaju) stoga uči svirati domaćeg sina g. J. Čeke, mladića obdarenog muzičkim talentom i dobrim glasovnim kvalitetama.

Veoma smioni pokus je bilo uvođenje korala. Kolika se vika digla, a sve radi nerazumijevanja. Ta, koral je prava i jedina crkv. glazba. On svojom dijatonikom izrazuje mir i vedrinu duša, modusima najraznovrsnije duševne osjećaje, slobodnim ritmom slobodu sinova Božjih, à cappella stilom iskrenosti i čistoću unutarnjih osjećaja, a unisonom jedinstvo i snagu svih kršćana. Tko ovako promatra koral tome on nije »dodolsko pjevanje« kako se ovdje pri prvom nastupu reklo već »objaviti Božja kojom Bog djeluje na srce ljudsko« (O. C. Vivel).

Od Korala je naučeno po . C. Kantualu: Divnoj dakle, Ave verum, Veni creator, Ite missa est (simplex solemne i de Beata) Slava ti hvala i čast, nekoliko antifona te »Zdravo Kraljice (Harm. S. Preprek). Meni se čini da je mnogo bolje tekst slobodnije prevesti pače i preurediti nego koralnu melodiju (osobito ritam) iskriviti.* Ovako na pr. izgleda jedna fraza podmetnutog teksta:

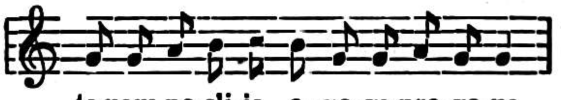

te nam po-sli-je o- vo-ga pro-go-na

Dok mnogo lijepše originalna melodija:

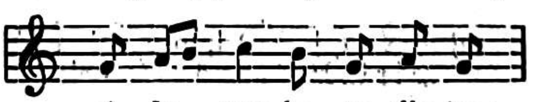

et Je - sum be- ne- dic- tum

Prošlog ljeta bio je g. Antonović na cecilijanskom kongresu u Zagrebu gdje je znatno proširio polje svojih ideala, te se vratio u Irig pun oduševljenja da s novim poletom nastavi svoj uzvišeni rad. Na programu je bilo najprije uvođenje koralne mise »De angelis« na hrvatskom jeziku. Zato na hrvatskom jeziku: kad se

---

* Najbolje je podmetnuti doslovni prijevod.

već tolerira »Deutsche Singmesse« (liturgijski tekst složen narodnim jezikom u strofe za pjevanje preko svečane sv. Mise) tim više bi se moglo trpiti pjevanje čitavog liturgijskog teksta na narodnom jeziku, jer tako bi bilo udovoljeno barem zahtjevu liturgijskog pokreta. Ali, nažalost, stvar se sasvim u nepoželjnom pravcu odvila. Naime, g. Sčap je dobio premještaj, a time su se svi planovi i oduševljenja zaledila.

New Jersey, Amerika, dne 20. XII. 1938.

Dne 16. XII. 1938. izveo je Zbor Schola Cantorum of New York u dvorani Carnegie Hall pod ravnanjem Hugh Ross-a kao praizvedbu u Americi »Život i smrt Svete braće slavenskih Apostola Ćirila i Metoda« od Božidara Širole. Ovaj isti pjevački zbor izveo je prije nekoliko godina jednu vokalnu skladbu i od našega Štolcera-Slavenskoga, kako sam Vam svojedobno javio. Na početku sezone Metropolitan opere nastupila je gđa Zinka Kunc-Milanov u »Trovatore« sa velikim uspjehom. Pod ravnanjem dirigenta Arturo Toscanini-a pjevala je lanjske sezone u Carnegie Hall u »Verdi-jevom Requiem-u« sa velikim uspjehom.

Ivan Kuharec

New-Yersey, dne 17. marta 1939.

Koncert našeg umjetnika Zlatka Balokovića, što ga je priredio sa Boston simfonijom dne 9. marta u Carnegie Hallu u New-Yorku, vrlo je lijepo uspio. Na tom koncertu izveo je gosp. Zlatko Baloković novi koncert za violinu i orkestar američkog komponiste John A. Carpentera (izveo je tu skladbu i prošle godine u Zagrebu prigodom svoje proslave). New Yorški Times ističe Balokovića kao velikog umjetnika na violini i njegovu požrtvovnost, kad se dao na izvodjenje tako teške i dosta nezahvalne Carpenterove kompozicije. N. Y. Staatszeitung govoreći o koncertu, na kojem je orkestar izvodio Schumannovu 4. simfoniju u d-mollu, i Richard Straussovu: »Also sprach Zarathustra«, piše o Balokoviću: Balokovic spielte mit absoluter technischer Sicherheit und ausgeprägtem Gefühl für den rhytmischen Charakter und er vermochte den schwierigen Solopart nicht nur in vollkommener Klangreinheit wiederzugeben, sondern auch von innen her sehr zu beleben. Er konnte sich neben den anwesenden Komponisten für den starken Beifall des vollen Hauses bedanken, der vorher, nach einer schlechthin meisterhaft Klangfreudigen Interpretation der Schumannschen Symphonie, schon Dr. Koussevitzky und das Orchester umbraust hatte.

Pošiljam vam i članak o našoj umjetnici gospodjici Miri Milčinović, koja je poznata u umjetničkom svijetu pod imenom Tashamira. Nastupila je u februaru u Detroitu. Sva tri nastupa su bila pod pokroviteljstvom National Confence of Progresive Education Association. Tashamira je sva tri puta vrlo uspjela te su »njezini plesovi zadivili sve prisutne i njezin posjet je ostao duboko zasadjen u srcima svih onih, koji su imali prilike uživati u njezinim plesovima«.

Ove zime bila je koncertna i operna sezona u New-Yorku silno živahna. To je posljedica političkih prilika u Njemačkoj. Imena kao Fritz Kreisler, Jan Paderevski, Ar. Toskanini, Jashe Heifetz te slavnih pjevača kao Gigli, Flagstad i drugi izgleda da su postali sasvim obični. Čovjek treba otvoriti samo Radio i već čuješ jednoga od njih, a da ne trebaš izdati i jedan cent.

Za nas Hrvate bila je ova sezona osobito važna, jer smo imali priliku čuti oratorij dr. Božidara Širole o Ćirilu i Metodiju, pa onu uvaženu pjevačicu Zagrepčanku gdju Zinku Kunc u Metropolitan operi te obljubljenog umjetnika Zlatka Balokovića. Čine se takodjer velike pripreme glede glazbenih rasporeda prigodom svjetske izložbe u New-Yorku, koja će biti svečano otvorena 30. IV. Pretsjednik izložbe je Grover A. Whalen, neko vrijeme »šef« new-yorške policije još pod načelnikom Jamesom Walkerom. Glazbeno-umjetničkim priredbama upravljati će Olin Downes, jedan od najuvaženijih glazbenih kritičara u New-Yorškom Timesu i uopće u Americi. Već se navješćuju glazbeno-umjetničke atrakcije ovdješnje filharmonije sa stalnim dirigentom Johnom Barbirollijem i sa sudjelujućim dirigentima Walterom Damroschem, Georgeom Enescom i Brazilijancem Burle Marcom. To će biti oficijelni simfonički orkestar svjetske izložbe. Svakako će u to vrijeme davati pretstave i Metropolitan-opera.

Spominje se i kao stalno gostovanje pariške i magjarske opere i potpunog baletnog zbora iz Lenjin-grada. Najavili su svoja gostovanja uvaženi pjevački zborovi raznih narodnosti. Jedino iz naše domovine nije se još nitko prijavio. Nadamo se, da što nije, da još može biti.

Ivan Kuharec.

Jeruzalem, dne 10. aprila 1939.

Crkveno pjevanje u Jeruzalemu. U bazilici sv. Groba svaki se dan kod konventualne mise pjeva koral sa svim dijelovima. Pred samim sv. Grobom su redovnici franjevci, a gore, na drugoj galeriji, uz orgulje je zbor dječaka koji naizmjence pjevaju s redovnicima. Na orguljama prati g. Augustin Lama, Arapin iz Betlehema. On vježba zbor dječaka. Koral, i ovdje u bazilici sv. Groba kao i u glavnoj franjevačkoj crkvi St. Salvatora, pjeva se točno i izrazito. Orguljaševo sviranje na krasnim Riegerovim orguljama sa 40 registera upravo je umjetničko.

Osim toga postoji ovdje i Schola Cantorum — jaki mješoviti pjevački zbor koji nastupa na svečanostima, na pr. kad patrijarha ili kustod sv. Zemlje služe pontifikal. U posljednje vrijeme ovaj je zbor izvodio: Kod zadušnica za papu Pija XI: Requiem od Schildknecht-a (mješ. zbor), sa Seq. Te Deum od Foschini-a (muški zbor).

O izboru pape Pija XII: Misa od Goller-a, (mješoviti zbor), a prigodom krunidbe: Misa od Ravanella, (mješoviti zbor) »Ego pro te rogavi Petre«, od Clemens-a (Iz XVI v.) mješoviti zbor, Te Deum od Foschini-a (muški zbor).

Na dan sv. Josipa izvodio je zbor u Nazaretu misu od Griesbacher-a (mješoviti zbor), a kod procesije himne od Lame (mješ. zbor).

U velikom tjednu zbor je pjevao:

Mise: od Palestrine, Perosi-a i Griesbachera.

Responzoriji kod lamentacija: Vittorija, Viadana, Ingegneri, Croce i Lama.

Kod procesija: Vecchi, Ebner, Lama, Mitterer.

Euharistijski moteti: Palestrina, Vittoria, Surzynsky.

Dijelovi muke: Ett.

Palestrina: Haec dies.

O. Ivan Franković.

Zemun, 14. travnja 1939.

Ove godine slavi Franjevački samostan u Zemunu svoj trostruki jubilej: Punih 650 godina otkako su Franjevci prviput došli u Zemun i okolicu, ravnih 200 godina otkako su se isti Franjevci, po Turcima istjerani iz Beograda, stalno nastanili u Zemunu i stogodišnjicu svoga tornja.

Taj rijetki trostruki jubilej odlučili smo što svečanije proslaviti. Ove svečanosti započele su jubilarnom akademijom, koju smo održali 26. ožujka.

Medjutim vrhunac proslave treba da bude 4. lipnja. Toga dana priredjujemo veliku jubilarnu spomen-procesiju koja ima da podsjeća, kako su Franjevci zajedno s ostalim kršćanima prije 200 godina, gonjeni od Turaka, prešli iz Beograda u Zemun. Procesija kreće iz rimokatoličke župne crkve Krista Kralja u Beogradu na Savski kej i prelazi lađama u Zemun, gdje će biti svečano dočekana uz pucnjavu prangija i zvonjavu zvona. Sa zemunskog keja vraćaće se procesija u našu crkvu. Na čelu te procesije nosiće se isti historijski Križ, koji su Franjevci prije 200 godina prenijeli.

Pokroviteljstvo nad tom našem jubilarnom procesijom preuzeo je blagonaklono g. dr. Akšamović, đakovački biskup, a izabran je i odbor gospođa za svečanu proslavu, kome je na čelu kao pretsjednica gđa Vilma Polić, supruga admirala, a kao potpretsjednica gđa Dora Balen, supruga sveučilišnog profesora.

Prema našem programu biće u subotu 3. lipnja bakljada u počast Preuzvišenog Pokrovitelja, koji otsjeda u ovdašnjem našem župnom uredu. U nedjelju ujutro održaće se matineja naših pjevačkih društava, a poslije svečana misa u ovdašnjem parku pod vedrim nebom. U podne je banket, a poslije toga procesija. Najposlije se dan završava proštenjem i narodnom veselicom.

Za sudjelovanje na toj našoj katoličkoj manifestaciji prijavilo se već više katoličkih i hrvatskih društava pa i iz Zagreba, a kako nam je mnogo stalo do toga da i Vi sudjelujete, to sam Vas ovime slobodan zamoliti za Vaše cij. sudjelovanje.

Želim istaknuti, što svakako Vi treba da uvažite, da se mi Franjevci nalazimo ovdje na krajnoj točci mile nam Hrvatske domovine, tako reći na vratima istoka, okruženi Srbima i Nijemcima i da vijekovima ovdje čuvamo narodne Hrvatske i Katoličke svetinje, pa je kod proslave našeg trostrukog jubileja momenat, gdje i Vi možete i trebate, da nas u tom našem nastojanju pripomognete, te da Vašim dolaskom dokažete, da je i Zemun Hrvatski.

Mi Hrvati u Zemunu i Beogradu držimo, da bi ovaj Vaš pohod ovamo bio od velikog značaja za Vaš rodoljubni rad, jer bi time dali polet i zanos svim hrvatskim i katoličkim društvima ovdje, a koji je ovdje sada veoma potreban.

Umoljavam Vas još, da mi što prije javite Vašu c. odluku, kako bi blagovremeno mogao ovdje sve potrebno organizirati.

Moleći Vas da i ovom zgodom primite izraz simpatije i štovanja ne samo našeg samostana, već i čitavog našeg reda, ja Vas pozdravljam u Kristu poštovanje za Franjevački samostan Gvardijan: o. Josafat Stipan.

Split 29. IV. 1939.

Pionir cecilijanizma kod nas je Oratorijski zbor sv. Duje. Njegovi nastupi su odgojne cecilijanske propovjedi. Pod vodstvom požrtvovnog i spremnog dirigenta g. J. Voltolini-a ovaj zbor sve više se približava umjetničkom idealu i čisti Split od nezdrave i necrkvene muzike.

Kroz ovu godinu čuli smo mnogo lijepih kompozicija od našeg zbora, a osobito lijepi učinak imala su ova djela: O. B. Sokol: Missa Gaudens gaudebo za mješoviti zbor. Djelo pokazuje auktora koji je izgradio svoj vlastiti stil u pravcu moderne crkvene kompozicije. Uvjeren da je koral mjerilo crkvenosti vješto je isprepleo djelo motivima iz koralnog propria mise Imaculatae conceptionis B. M. V., a tim je postignut bogati muz. sadržaj i ozbiljnost u razvijanju melodija. K tome kompozitor artista stoji na čisto estetskom principu, stoga, ne obazirući se na konvencionalna pravila koja sputavaju slobodu u umjetničkom stvaranju, uzima za građu sve što je podesno za lijepe i zvučne efekte. Ali — dueti, terceti i kvartet premda nemaju teatralne tendencije ipak se nikako ne mogu u crkvi dopustiti jer su profane naravi, ili kako veli Pijo X.: »Treba s velikom pažnjom pripaziti da kompozicije u modernom stilu što se pripuštaju u crkvu ne sadržavaju ništa profano, da ne podsjećaju na motive što se čuju u kazalištu te da im i spoljašnji oblik ne imade što zajedničkog sa profanim komadima.« (M. P.) 5). Jednostavnom zamjenom zbora mjesto solista ispada ova poteškoća necrkvenosti kod O. B. Sokola.

L. Perosi: Missa Benedicamus Domino, djelo ranije dobi te kao i Missa Requiem koju je zbor izveo prigodom smrti blagop. pape Pija XI., pokazuje kompozitora s mnogo crkvenosti i velikih zamisli. Auktor je djelo stvorio na prekretnici k modernizmu, dok današnja njegova djela imaju znatno različit oblik: teme su koralne, obrada pretežno polifonična, a sredstva moderna i tim je stvorio posebni muzički pravac nazvan »perosiana«.

Hatze: »Isukrst posta za nas poslušan« za muški zbor, djelo srednje crkvene vrijednosti pod jakim utjecajem narodne muzike. »Smiluj mi se Bože« od J. Voltolini-a (Prikaz o djelu i prvoj izvedbi napisao je dopisnik u mjesnom Hrvat. glasniku 12/IV 39).

Oratorijski zbor sv. Duje raspolaže dobrim glasovima, a k tome i uzorna disciplina mnogo doprinosi preciznoj izvedbi svakog komada. Soprani su u srednjem registru blagi i osjećajni, a u visinama ne prelaze u krik već su dovoljno izglađeni. Vrijedno je spomenuti g. K. Marčinko (sudjelovala u gradskom kazalištu na vokalnom koncertu sa g. E. Karlovac i g. N. Tončić) zatim g. Anđelka Kuzmanić koja posjeduje snažan i velikog obujma glas, u pianu svilen, a u forte punozvučan što se opazilo pri izvođenju Ave Maria

od Gounod-a. Altovi su puni i kovinski te s tenorima uzorno popunjuju harmoniju. Basi bez napora silaze u pedalne dubine, a g. Fabris vrstan je solista što je dokazao svojom ulogom u Hayden-ovom oratoriju Stvaranje svijeta izvođenom na kongresu u Dubrovniku 1937.

Cjelinu popunjaju osrednje pneumatične orgulje pod rukama velečasnog don Bone Bolani-a. Dugogodišnja praksa stvorila je od njega vrsnog orguljaša.

Složan rad i ljubav prema crkvenoj muzici jedini su uvjeti za ostvarenje cecilijanskih ideala, a to je sintetizirano u Oratorijskom zboru sv. Duje stoga će i postići cilj. **Ivan Plevnik.**

Glazbena literatura.

Uspeh Širolinog oratorija u Americi. Donašamo izvadke nekih kritika, koje su izašle u amerikanskim novinama nakon izvedbe Širolinog Oratorija »The Deeds od the Holy Brothers Cyril and Methodius«, koji je bio izveden u Carnegie Hall, New York. Pjevali su članovi zbora »Schola Cantorum« pod ravnanjem Hugh Ross-a.

»The New York Times«, Decembar 17. 1938.

»Širola se služi u svom Oratoriju Gregorijanskim koralom, organuma i faux bourdona, čije elemente kombinira sa poznijim sredstvima kanona i fuge, te sa liturgijskom i narodnom muzikom svoje domovine. Način kako su ovi elementi spojeni, neposrednost i jednostavnost te cjelovitost izražaja odaju genijalnog majstora. Vodjenje dionica je prirodno, a cjelokupni dojam neobično originalan.«

»New York World-Telegramm« Dec. 17. 1938.

»Širolin Oratorij« proizveo je dubok dojam na publiku, koja je burnim pljeskom dala oduška svojem iskrenom oduševljenju. Ovo je muzika snažna i uzbudljiva, puna kontrasta, gradacije su ogromne u volumenu zvuka, a postepeno smirivanje u nježne zvukove daju religijozni ugodjaj. Usklik Slavena »Čuj nas o Bože« nastupa dramatskom snagom nekoliko puta i to postepenom gradacijom, time prikazujući sve veći zanos naroda. Širola se služi starinskim ritmima i formama, spojivši ih crkvenim i narodnim elementima, te na taj način ovome djelu daje dvostruki tradicijonalni značaj. U nekim se mjestima dapače ističe orijentalna nota.«

»New York Sun« Dec. 18. 1938.

Hrvatski kompozitor Božidar Širola neobično je nadaren muzičar. Uz veliko znanje odaje vitalnu snagu mašte, s toga je njegovo monumentalno djelo ostavilo najdublji dojam. Na originalan način prikazuje sredovječan primitivizam te neodredjenost i bezbojnost prastarih napjeva upotrebom tritonusa antiknih kontrapunkta itd. Osobit smisao za dramatiku dokazuje autor u zboru: »Vjerujemo«, gdje upotrebom modernog tonaliteta polučuje originalne kontraste.«

Snižena cijena hrvatskom crkvenom kantualu. Glazbeno pjevačko društvo »Vijenac« u zagrebačkom bogoslovskom sjemeništu udovoljilo je velikoj potrebi svećenstva izdavši prije par godina hrvatski crkveni kantual. Kantual je najveća i najsavršenija zbirka crkvenih pjesama, koje su u skladu s duhom liturgije i crkv. propisima, za uporabu organistima i pjevačima. Tiskan je na najfinijem bezdrvnom papiru, obuhvaća 450 stranica formata 32/24, uvezan u polukožu cijena mu je bila 250 dinara. Da se ova tako draga i ujedno tako potrebna knjiga u našemu narodu proširi, odlučio je »Vijenac«, koji ove godine slavi stogodišnjicu svoga opstanka da tom prigodom snizi cijenu Kantuala od 250 dinara na 150 dinara, da ga mogu nabaviti i siromašnije župe.

Ovaj duhovni stol sa svoje strane ponovno najtoplije preporučuje Kantual. Narudžbe se šalju na adresu »Glazbeno pjevačko društvo Vijenac«, Zagreb, Kaptol 29. — Nadbiskupski duhovni stol. U Zagrebu, 12. maja 1939. Dr. Franjo Salis, v. r., pomoćni biskup generalni vikar.

Balkanski koncert u Beču. O tom predmetu piše »Zeitschrift für Musik« (4. broj): Eine für Wien neue Note brachte das »Balkankonzert«, das Professor Mihajlo Vukdragović an der Spitze unsres Stadtorchesters mit Werken seiner Landleute von Balkan gab. Ein Teil des Abends war Bekannterem gewidmet, der 4-Simfonie Tschaikowskys und einem Händelschen Cellokonzert, mit Professor Slavko Popoff als Solisten; sie gaben dem Dirigenten wie dem Solisten Gelegenheit, die künstlerische Höhe ihrer Leistungen auch hierin zu bewähren. Der modernste unter den angeführten Balkankomponisten ist wohl der Rumäne Rogalski; seine Tonsprache mutet am wenigsten eigenpersönlich an, da sie sich der internationalen modernen Ausdruckweise völlig anpasst. Dagegen verarbeitet Stevan Kristic in seinen Tänzen aus dem Ballett »Ochrider Legende« südserbische Volksmelodien, allerdings in merkwürdigen rhythmisch verschobenen Bildungen. Auch die »Balkan-Ouverture« des Bulgaren Stainoff fusst auf volkstümlichen Liedgut, das sie aber in einer weit über die Masse einer Ouverture hinausgehenden sinfonischen Grossform verwertet. Von besondrer rhytmischer Eigenart ist auch das Stück »Sobina« des Serben Petar Konjović, das aus seinem dramatischen Werk »Koschtana« entnommen ist. Von dem Kroaten Josip Slavenskí waren zwei Sätze aus seiner Orchestersuite »Balkanophonie« zu hören, die sich in harmonischen Merkwürdigkeiten ergehen. So verschieden das Bild dieses Balkanabends im einzelnen war, so zeigt es doch die hohe Stufe technischen Könnens, die dort in formaler, harmonischer, rhythmischer und instrumentaler Hinsicht erreicht ist.« Mio nam je taj povoljan sud stranih sudaca.

Zeitschrift für Musik o Lhotkinom baletu. Ta revija piše u svom 4. broju o izvedbi Lhotkinog baleta u Münchenu. »Die Staatsoper, die ihrem Ballettkorps in den letzten Jahren nur verhältnismässig spärliche Entfaltungsmöglichkeiten gegönnt hatte, unternahm diesmal das Wagnis eines abendfüllenden Balletts und zwar mit der Erstaufführung des Ballettspiels: »Der Teufel

im Dorf«. Das mehrteilige, einen Theaterabend bequem füllende Werk hat eine jugoslawische Volkssage zum Vorwurf, in der sich die Themen treuer und untreuer Liebe mit grotesken Motiven vom überlisteten und geprellten Teufel wirksam vermischen. Es handelt sich um eine zu letzter innerer und äusserer Einheit gebrachte Gemeinschaftsarbeit der choreographischen Ersinner Pino und Pia Mlakar sowie von Franz Lhotka, dem derzeitigen Leiter des Konservatoriums in Zagreb. Der Komponist findet in der kroatischen Volksmusik den Quell, dem er die Grundsubstanzen seiner Tonsprache entschöpft, ihre starke Mollbetontheit, die rhythmischen Eingenheiten der Akzentverlagerungen und Taktwechsel, das expressive Temperament. Die Kunst der Instrumentation, der harmonischen Mittel, die zeitweilige Freude an dissonieren der Wirkung zeigen an, dass Lhotka auch Errungenschaften der neueren europäischen Musik nicht fremdgeblieben sind. Spielleiter und Hauptdarsteller der Erstaufführung waren Pino und Pia Mlakar, beide Inkarnationen tänzerischen Fühlens, Sinnens und Trachtens, geschult am Vorbild natürlichen Lebens, wundervoll gelöst, mit zartestem Gefühl für das Poetische, das die Welt des Eros niemals in die Niederrungen des Kitzels oder gar des Animierhaften herabzerrt, voll kühnen Phantastik und kaum minder orginell im Humor«. Pisac spominje još monakovske baletne umjetnice i umjetnike, dok je sama izvedba bila pod ravnanjem Meinharda von Zallingera. Čestitamo g. Lhotki na tom vanrednom uspjehu.

Cerkveni Glasbenik štv. 1, 2 (januar—februar). Dr. Alojzije Merhar, koji pripravlja slovenski prijevod crkvenih himni, piše o početku i razvoju himana, navodi znatnije pjesnike Efrem Sirac, sv. Hilarij, sv. Ambrozije, Prudencije, Sedulije, Verancije Fortunat, sv. Grgur Vel. itd. Himan mora biti pobožan, prikladan za pjevanje, mora da služi liturgičnom redu, mora čutjeti i misliti s narodom. Prevoditelj je počeo s prevadjanjem još kao bogoslov, kasnije je na nagovor biskupa Jeglića nastavio s time i s velikim trudom radio na tom poslu. Taj posao nije bio lagan i njegovo djelo je polagano dozrijevalo. Od velikog broja himana (35.000) odabrala je Crkva kojih 200 najljepših i najznačilnijih. Prevoditelj navodi, česa se je držao kod tog teškog rada i nastojao je da će prijevodi biti doista slovenske pjesme. Kako poznajemo prevoditelja kao vrsnog slovenskog pjesnika, nadamo se, da će mu prijevodi uspjeti, kako je to uspjelo našemu Paveliću. Dr. Josip Čerin proučava marljivo stare slovenske popijevke te je u tom broju napisao zanimljive podatke o Foersterovoj »spokornoj« (Večno srečno je življenje). Nadamo se, da će umni pisac nastaviti svoj rad te nam priopćiti još zanimljivih podataka na tom polju. Biskup dr. Rožman je odredio, da se tekst crkvenih pjesama ne smije svojevoljno mijenjati. Ivanka Negro-Hrast napisala je članak: »Pevska tehnika in motnje glasu«, o kojem predmetu je nedavno predavala. Članak je napisan s velikim poznavanjem stvari i dokazuje mnogo praktičnog znanja. Anton Pogačnik iznosi zanimljive podatke o staroj božićnoj popijevki: »Kaj se vam zdi, pastirčeki« koja je prviput izašla u Dolinarovoj pjesmarici god. 1833. Marljivi saradnik Fran Ferjančić priopćio je riječ »žvergoliše«, koju je izumio za orgulje o. Marko Pohlin iz reda bosonogih augustinaca. Taj čudnovati izraz narod nije usvojio, pa je orgulje i nadalje zvao orgulje. Viktor Čadež je sabrao po župnijskoj kronici popis orguljaša za župu Mekinje počevši od god. 1815. Prigodom desete godišnjice ljubljanske radio postaje napisao je Ivan Kozjek članak »Glasba v radiu«, koja se neumorno trudi, da joj priredbe budu zanimljive. Slijede vijesti Cecilijina društva, vijesti društva orguljaša, koncertni izvještaji, dopisi, glazbena literatura i razne vijesti. U glazbenom prilogu nalazi Matije Tomca mješ. zbor: Jezusova oporoka, njegov zbor: Čudovit si v svojih svetnikih, ofertorij Stanka Premrla za blagdan sv. Ivana Boska, A. Jobstova: Postna, A. Mava u čast sv. Jožefa te Premrlov jedno ili dvoglasni: Pesem prvoobhajancev.

The Caecilia, mjesečnik za katoličku crkvenu i školsku glazbu, što izlazi u Bostonu, Mass., u Sjevernoj Americi, donosi u broju za februar 1939. rukovet poučnih stručnih članaka i obilat glazbeni prilog. Mjesečnik izlazi šezdeset i šestu godinu; osnovan je god. 1874.

Razne vijesti.

† **Ladislav Škatula.** Dne 5. IV. o. g. preminuo je nakon kratkog bolovanja poznati muzičar L. Škatula, član kazališnog orkestra i zagrebačke filharmonije. Pokojnik rodjen je god. 1869. u Lechovicama u Češkoj. Poslije svršenog praškog konzervatorija, služio je kadrovski rok u Zagrebu. God. 1893. namješten je kao prvi violinista na kazalištu u Lavovu, no već dojduće godine je došao u Zagreb, gdje je ostao do svoje smrti. Pokojnik bio je savjestan i solidan muzičar, koji je ostavio svijetlu uspomenu u muzičkim krugovima. Počivao u miru!

Kolaudacija orgulja župske crkve u Pokupskom. O tom je dostavljen ovaj: Zapisnik sastavljen u župnom uredu sv. Ladislava u Pokupskom povodom kolaudacije novih orgulja, obavljen na dan sv. Josipa 19. III. 1939. P. p. Dolaze pozvani: veleč. g. o. Pankracije Vupora i g. Božo Antonić, nastavnik glazbe na oglednoj školi u Zagrebu, da pregledaju i kolaudiraju novo postavljene orgulje te konstatiraju slijedeće:

Graditelj g. Antun Peřina izgradio je orgulje točno prema troškovniku i ugovoru.

I. Mješina zadovoljava najtežim zahtjevima sviranja punim akordima na manualu i dvostrukim pedalom.

II. Zračnice i releji su izgrađeni solidno i pomno, da bude funkcija stroja zadovoljavajuća.

III. a) Svirale drvene izrađene su pomno i njihov smještaj je uzoran;

b) svirale metalne izrađene su iz cinka i kositra.

IV. Intonacija je pomno izjednačena kod sviju registara.

V. Izgovor svirala u svim oktavama je dobar.

VI. Ukupni zvuk je plemenit i pun.

VII. Sviraonik leži postrance, a izgrađen s normalnim dimenzijama iz masivne hrastovine.

Orgulje imadu jedan manual, 11 zvučnih registara; cijena im je 45.000 D.

Dispozicija je slijedeća:

Manual 56 tipaka	Spojevi:
C—G3	Pedalkoppel
1. Principal 8'	Suboktavkoppel
2. Copula 8'	Superoktavkoppel
3. Aeolina 8'	(izgrađen)
4. Vox coelestis 8'	
5. Gamba 8'	Kolektivi:
6. Koncert Flöte 4'	Piano
7. Regal 4'	Mezzoforte
8 Octav 2'	Forte
9. Mixtura $2^2/_3$	Tutti
Pedal:	Ukidač
10. Subbas 16'	
11. Octavbas 8'	

Garancija traje 10 godina.

Zaključeno i potpisano.

Crkveni odbor: Tomo Dimnjaković, župnik, Janko Šepčić, Janko Skrbin. — Peřina Antun, graditelj, — Kolandatori: P. Pankracije Vupora, Antonić Božidar.

Nove orgulje na Svetoj Gori (Monte Santo) kod Gorice sagradio je Vincencije Mascioni di Cuvio (Varese). Orgulje imadu dva manuala i 27 registara. Orgulje je blagoslovio gorički nadbiskup Carlo Margotti. Tom zgodom priredio je prof. P. Alessandro Santini crkveni koncert s ovim programom: I. S. Bach: Tokata i fuga u d-molu; B. Pasquini: Pastorale i tokata; A. Guilmant: Žalobna koračnica i angjeoski pijev; Ch. M. Widor: Scerco u c-molu, Andante cantabile; G. B. Martini: Gavota; G. D. Andrien: Museta i Th. Dubois: Tokata.

Željezničarsko pjevačko društvo »Sava« priredilo je u subotu dne 11. ožujka t. g. u prostorijama željezničarskog doma Trnjanska 1 vokalni koncerat sa ovim rasporedom: 1. Z. Špoljar: Poskočnica; 2. L. Grgošević: Težačka iz Lobora; 3. I. Kokot: Snočka sam se šetal; 4. S. Lovrić: Ovi zelja; 5. V. Žganec: Ni mi volja; 6. S. Premrl: Oj zbogom ti planinski svet (tenor solo g. prof. Zlatko Š.); 7. I. Krnic: Oj seljače; 8. S. Lovrić: Cico moja Maro; 9. K. Odak: Pređe momče i 10. F. Lhotka: Sevdak lole: a) na noćištu, b) Mila, c) Još (bas solo gosp. T. Neralić).

Raspored iako od 10 točaka bio je vrlo dobro sastavljen, te je kao u prvom, tako i u drugom dijelu sa po jednim solom bio vrlo dobro otpjevan i nije bio predug. U cijelom zboru »Sava« zapaža se novi duh, dikcija i vokalizacija je jasna, glasovi sigurni i predavanje ukusno. Basovska dionica vrlo ugodna i puna, visina tenora I više puta i mjestimično forsirana, pa je to jedino što se imade u buduće ispraviti. Inače je cijeli program bio stilski i muzikalno vrlo dobro izveden.

Dvorana željezničarskoga doma nije bila previše puna, a to je i jasno, jer je koncerat priredilo domaće društvo, a i manje poznato, a nije bilo nijednog delegata Saveza hrvatskih pjevačkih društava, što je svakako za požaliti.

No »Sava« neka bude ponosna, ona je kod slušatelja postigla vrlo lijep uspjeh, pa je bilo mnogo povladivanja kao pjevačima, tako i solistima, a najviše zaslužnom dirigentu gosp. Petru Turkulinu. **A. V.**

Koncerat i zabava željezničarske organizacije u Zagrebu, a u korist dječjeg obdaništa, priredjena 18. ožujka t. g. u dvorani Zagrebačkog Zbora. Raspored koncerta radi preobilnosti umarao je iako je bio dobro zamišljen, a nekoje točke upravo umjetnički izvedene, dočim nekoje nisu uopće došle do izražaja radi izvadjanja stavaka pianissimo, a za vrijeme zabave i već u poodmaklom vremenu (23.15). Sudjelovali su u koncertnom dijelu: Željezničarska glazba udruge sv. Roka, dirigent g. E. Gloz; »Vaša Nada« hrv. oml. tamburaško i pjev. društvo; bas-bariton g. J. Levak; Roditeljsko-omladinsko tamburaško društvo »Slavulj« dirigent g. J. Lukić; tenor g. Salvi Antun; Dječji zbor kult.-prosvjetne sekcije željezničara (plesovi, koreografija V. Krčelić); operni sopran gdjice Olge Kocjančić; mandolinistički zbor ind. vatrogasne čete, dirigent g. A. Vranić; Želj. pjev. društvo »Sava« dirigent g. P. Turkulin, a u komičnoj solo-sceni g. Mihajlo Ihas.

Dupkom puna dvorana burno je povladjivala ovim izvadjačima i jedva da je dočekala konac rasporeda, jer kako spomenusmo bio je predugačak, jer su pojedina društva imala u rasporedu čak i četiri točke. Nakon toga razvila se vesela zabava uz vrlo umjerene cijene i ples uz vojnu muziku. **A. V.**

Grafički orkestar mandolinista i gitarista u Zagrebu, priredio je u srijedu 29. ožujka t. g. za svoje podupirajuće članove i njihove obitelji jedan besplatni koncerat, kao uvod u proslavu svoje 10-godišnjice opstanka. Koncerat je održan u velikoj dvorani Savezne organizacije Grafičara, ulica Breščenskoga 4. Raspored bio je sastavljen od komada, koji su se prigodom prvotnih izvedbi najbolje svidjali našoj publici: 1. Blobner: Radnički pozdrav; 2. H. Lindenmann: Mladost napred; 3. K. Köhler: Japanska svečanost cvijeća; 4. A. Orth: Ciganske melodije; 5. I. pl. Zajc: Nikola Šubić Zrinjski (izvadci iz istoimene opere); 6. Z. Marina: Probudjenje duhova; 7. G. Puccini: La Bohème; 8. G. Sartori: Eglantine, koncertni valčik, i R. Österreicher: Mandolinistička paradna koračnica. Dirigent je g. Ante Vranić.

Kako je to besplatan koncerat za članove i njihove obitelji očekivao se i dobar posjet — no priredjivači se razočarali, jer je bilo vrlo malo članova Grafičara; tako, da niti od ostalih kulturno-prosvjetnih ustanova nije bilo nikoga. Uza sve to slušatelji bili su vrlo zadovoljni, te su burno povladjivali izvadjačima i dirigentu, pače nekoje stvari želili, da se opetuju, — što na žalost nije bilo moguće, jer bi se time koncerat otegnuo, a biti će još i drugih priredbi u toku ove proslavne godine t. j. 10-godišnjice opstanka orkestra. **A. V.**

Pjevanje na Uskrs u Dubrovniku. Kod pontifikalne mise na Uskrs pjevali su Treschov: Ecce sacerdos magnus, P. Griesbacherovu misu Stella maris (mješ. zbor i orkestar) i Lotti--jev: Regina coeli laetare (mješ. zbor). Dirigent je bio zaslužni A. Gjivanović.

Koncert Zagrebačkog komornog orkestra (8. III. 1939.) Prošle godine osnovan je naš odlični ensemble »Zagrebački komorni orkestar« I. violine: Pinkava (koncertni meštar), Kürschner, Dobrony, Marjanović, Hahn. II. violine: Petrić, Bačić, Viher, Franjić, Tarbuk. Viole: Szenczi, Matheis, Dermelj, Kiš. Violoncelli: Ećimović, Hajdinjak, Stojković. Bass: Audi.

Svi su ovi mladi muzičari absolventi ili još đaci naše muzičke akademije te posjeduju sve tehničke preduvjete stilskog komornog muziciranja i uigranosti. Oni igraju oduševljeno, a da intimnost zvuka pri tom nikada ne prelazi granice. Ova je formacija komornog udruženja za naš koncertni život prava potreba, pa će dati i nadalje pobude našim kompozitorima da stvaraju nova djela i čuju izvrsne izvedbe.

Na V. društvenom koncertu Hrvatskog Glazbenog Zavoda bila su te večeri izvedena veoma interesantna djela. Henry Purcell (1658—1695), orguljaš westminsterske kapele, najveći muzički genij engleski, nazvan »Orpheus Britanicus«, bio je u programu zastupan sa svoja tri plesa za gudački orkestar: Allemande, Sarabande i Cebeb stare su forme plesa predbachovskog doba. Iza toga izveden je Antonija Vivaldija (1680—1743) koncert za violoncello i gudački orkestar d-dur op. 3. br. 9. u tri stavka (solista M. Ećimović). Vivaldi bijaše guslač crkve Sv. Marka u Veneciji i jedan od slavne trojice violinista onog doba u Italiji: Vivaldi, Corelli i Tartini; on je predstavnik violinske venecijanske škole te plodan kompozitor i izgrađivač forme »koncerta« gdje solo dionica postaje koncertant. U ovoj je kompoziciji Ećimović, nastavnik naše muzičke akademije, pokazao kao vrlo seriozan muzičar svog instrumenta.

Njegova kantilena i njegov ton je izjednačen i miran, osobito je solista u drugom stavku Larghetto pokazao, kako umije vladati gudalom. Purcell i Vivaldi bili su tom prilikom u Zagrebu prvi puta izvedeni.

Sa Vivaldijem počinje kasniji barok koncertantne instrumentalne muzike, pa nas od njeg vodi k Bachovim »Brandenburškim koncertima«, koji nose ime po markgrofu Christianu Ludvigu od Brandenburga, njemu ih je Bach i posvetio. Od tih koncerata izveden je brandenburški koncert d-dur za klavir (cembalo), flautu, violinu i gudački orkestar. Bach (1685—1750) kako je opće poznat, bio je veliki kontrapunktičar i majstor polifonije, čija djela nose pečat vječnosti, pa interpretacija njegovih djela iziskuju veliko poznavanje stila. Dobra izvedba kao što je bila te večeri djelovala je tako svježe, da se nakon stoljeća Bachova muziku sluša vazda jednakim interesom. Solisti, Maček (klavir), Has (flauta), Pinkava (violina), muzicirali su mladenačkim zanosom, osjećajem za zajedničko plastično predavanje, osobito u drugom stavku tog koncerta, koji je pisan samo za ta tri instrumenta.

Drugi dio programa bio je posvećen našim domaćim djelima Antuna Dobronića »Jelšanski tanci za gudački orkestar« suita je u pet stavaka a mi smo te večeri čuli dva: »Po starošku« i »Po starogrojku«. Prvi ples (Moderato e cantabile) interesantan je u koncepciji i u harmoniji, pa predstavlja jednu od najuspjelijih radnja Dobronićevih za komorno-muzički ensemble. Polagana tema ove kompozicije uzeta je iz narodnog folklora sa plesa na Hvaru, rodnom mjestu skladatelja. Drugi ples (Andantino giocoso) živahna je plesna tema iz Jelse, interesantno ritmizirana u dvo i četvrtinskom pomaku, pa nas nehótice podsjeća na ono doba bidermajera u našoj narodnoj muzici. Ova dva plesa bila su te večeri prviput izvedena u Zagrebu. Kao zadnja točka programa bila je kompozicija Rudolfa Matza »Elegija« i »Humoreska« za violoncello i gudački orkestar. Autor sam violoncellista napisao je to djelo u duhu međimurskih narodnih melodija. Elegija je izrađena po motivu »Vehni, vehni fijolica«, a Humoreska po dvijema temama »Tu za repu, tu za len« i »Sejaj, sejaj bažulek«. Dok se u Elegiji violoncello široko raspjeva svojim muškim tamnim glasom, u Humoreski solista briljira virtuoznom tehnikom, pa je kompozitor izrabio sve tehničke mogućnosti tog instrumenta kog dobro poznaje. Matz je imao vjernog interpretu u svom kolegi Ećimoviću, koji je Elegiju dočarao lijepim tonom, a Humoresku velikom tehnikom.

Te večeri dirigirao je prvi puta Zagrebačkim komornim orkestrom R. Matz, koji je organizator tog udruženja i aktivni violoncellista, pa je zamijenio odsutnog stalnog dirigenta, Lovru Matačića. Matz je svojim kretnjama dao poleta našim mladim muzičarima, i jednom ugodnom mirnoćom precizirao ritam, te tako ostavio dojam finog komornog muziciranja.

Za veliki uspjeh ove večeri ide velika zasluga i prof. V. Humla, koji je svojim autoritetom i savjetom surađivao oko pripremanja tog koncerta. Općenita je želja, da ti mladi simpatični muzičari ostanu i nadalje na okupu, da bi i Zagreb išao tragom kulturnih naroda, gdje se ta vrsta muzike osobito njeguje. To je želja svih nas! **Prof. Miranov**

Koncerat hrvatskog pjev. društva »Kolo«. U Zagrebu postoji mnogo pjevačkih zborova, muških i mješovitih. Među mješovitim zborovima na prvome mjestu stoji »Kolo«, koje je prošle godine svečano proslavilo svoju 75-godišnjicu. Tom prigodom »Kolo« se reorganiziralo i zauzelo u hrvatskim pjevačkim redovima onaj stav, koji jedino odgovara njegovoj tradiciji i mjestu, koje ono među hrvatskim pjevačkim društvima zauzima. Taj obnovljeni rad ovoga skoro najstarijega hrvatskoga pjevačkog društva došao je do vidljiva izražaja već prigodom prvoga jubilarnoga koncerta, kad je izvedena glasovita Brucknerova »Misa u F-molu br. 3«, kojom je »Kolo« potpuno dokazalo svoj veliki potencijal i koja je značila događaj u zagrebačkom glazbenom životu. Ovim koncertom, koji je održan 1. travnja ove godine u Hrvatskom glazbenom zavodu, »Kolo« je ponovo potvrdilo svoj uistinu visoki artistički niveau, a ujedno naglasilo, da i dalje ide putevima, koje je označila prijašnja generacija: da će njegovati u prvom redu hrvatsku pjesmu i propagirati zborsku tvorbu hrvatskih skladatelja.

Na ovom koncertu nastupilo je »Kolo« sa sva tri zbora: mješovitim, koji broji preko 100 pjevača, ženskim i muškim. Takav je sastav programa s obzirom na ensemble ekonomski, jer se pjevači kod nastupa smanjenih zborova odmaraju i lakše izvedu teške točke programa, a i na slušače djeluju takve promjene ugodno. Koncert je počeo Širolinom skladbom »Oče naš«, ulomkom iz nje-

gova oratorija »Život i spomen svete braće Ćirila i Metodija«, koji je pred više godina izvelo »Kolo« u cijelosti. Ova molitva činila je dobar uvod u sam program. Na zbor stavlja veće zahtjeve, koje je zbor dostojno svladao i dokazao već prvom skladbom svoj kapacitet. Odakov »Krijes« skladan je na mitološki tekst slovenske narodne pjesme iz Koruške. Izveden je precizno. Od Antuna Dobronića izvedene su dvije skladbe iz »Ciklusa ženskih zborova«: a) Ženidba vrapca Podunavca, i b) Paun pase. Dobronić je upotrebio melodije narodnih pjesama i obradio ih na svoj poznati način, koji traži precizan način izvođenja. »Kolo« je dokazalo da to može. Brkanovićevo »Divno kolo« autorova je preradba ranijega »Bokeljskog kola«. Poletni ritam kola »Kolo« je uspješno akcentuiralo i postiglo s ovom malom skladbom lijep uspjeh. Prvi dio koncerta završio je Kolarićevim »Dudašom«, u kojemu se glavno težište postavlja na »štimung«, a taj je ovdje došao do izražaja. Drugi dio koncerta počeo je sa »Zavjetnom«, koju je Boris Papandopulo, sadašnji dirigent »Kola«, posvetio ovome društvu povodom njegove 75-godišnjice. Papandopulo umije i u slobodnom načinu pisanja postići izvrsne zborske efekte, a kao dirigentu uspjelo mu je svakako najbolje interpretirati svoje zamisli. »Kolo« od Vrhovskoga za muški zbor naslanja se na narodnu međimursku dikciju, što je ovdje obzirom na tekst i opravdano, ali je ipak pravi ugođaj kola Brkanović bolje pogodio. Krnicov »Smijeh« na tekst Domjanićeve lirike dobro pogađa otmjeni način Domjanićeva pisanja. Skladba je vrlo dobro izvedena. Koncert je završio skladbom »Domaćinu« od Špoljara, koja je pisana u slobodnom nemenzuriranom ritmu, a taj daje sam tekst. Na zbor postavlja već zahtjeve, a preciznom izvedbom »Kolo« je i u ovoj točki dokazalo svoj reproduktivni niveau.

Puna dvorana bila je znak, da »Kolo« uživa simpatije zagrebačke publike, a pogotovo je to dokazao spontani pljesak poslije svake točke programa. Ovakovi zborovi, s velikim brojem sposobnih pjevača, koji mogu dati pun zvučni kolektiv — prodoran u fortisimu i zvučan u pianisimu, a uza to čista intonacija i sposobnost, da pjevači reagiraju na svaki pokret dirigentove ruke, znače dobitak za našu reproduktivnu glazbenu umjetnost. Takav će zbor uvijek naći svoju publiku. Z. Š.

Zagrebački madrigalisti, duhovni koncerat 4. IV. 1939. Udruženje »zagrebački madrigalisti« priredilo je 4. IV. 1939. duhovni koncerat klasične vokalne muzike 15. i 16. stoljeća. Program je bio ovaj:

1) Josquin de Près, Miserere,
2) Luca Marenzio, Gabriel Angelus,
3) Giovanni Pierluigi da Palestrina, Peccantem me quotidie, Exsultate Deo,
4) Giovanni Pierluigi da Palestrina, Jesu rex admirabilis,
5) Claudio Monteverdi, Pater venit hora,
6) Lodovico Grossi da Viadana, Ave verum,
7) Roland de Lassus, Domine exaudi orationem meam.

Prije svega valja pohvaliti sastav programa, što se tiče autora (kompozitora) i što se tiče izbora njihovih kompozicija. Od autora su zastupani predstavnici »nizozemske« polifonije Josquin de Près, pa napokon Orlando Lasso i Palestrina, a isto tako i predstavnici onoga značajnoga doba, kada je u polifoniju uveden princip harmonički (opet Palestrina i Marenzio) a napokon i predstavnici daljnjega razvoja na principu harmonija odnosno sazvuka (Monteverdi i Grossi da Viadana, koji je u svoje vrijeme napadno istaknuo brojevima označeni bas (šifrirani bas, Generalbass).

Josquin de Près († 1521), papinski kapelnik 1486—1494) je majstor polifonije »nizozemske škole« (bogati melodijski razvoj svih dionica bez obzira koje harmonije će biti rezultati melodijskoga vođenja dionica; radi čega rezultiraju akordi raznih stupnjeva I. II. III. IV. V. VI). Te su kompozicije melodijski polifone, a harmonijski (kako bi kazao Schönberg) su »stufenreich«. Josquinov »Miserere« je vanredno izražajna kompozicija, u kojoj je prokonponiran cijeli tekst divnoga psalma »Miserere mei Deus«. Zanimljivo je, da Josquin svaki čas nakon nekoliko stihova ponavlja tekst prvoga stiha »Miserere...« kao neki refrain, što je potpuno analogno današnjim manirama, kad se običaje glavna ideja na poseban način isticati. — Kompozicija učinila je na publiku vanredan dojam.

Kod Luke Marenzia već se osjeća princip isticanja tonaliteta (3 glavna harmonička stupnja: tonika, dominanta, subdominanta) uza svu polifoniju, koja vlada u melodijskom vođenju dionica. Kompozicija u harmonijskom pogledu nije više tako »stufenreich«, ali je harmonijski preglednija, te publici razumljivija i pristupačnija. I ta kompozicija dokazuje, da je bio opravdan Marenzijev nadimak »dolce cigno d'Italia«.

Palestrina je našoj javnosti dobro poznat i kao kompozitor misa i moteta, a isto tako i kao kompozitor madrigala. O njegovoj muzici možemo isto reći, što je rečeno o muzici Luke Marenzija. Ipak se može istaknuti, da Palestrina daleko nadmašuje Luku Marenzija bogatstvom i plemenitošću melodijske invencije kao i velikim majstorlukom i preglednošću u polifoniji. Interesantno će biti da se zabilježi, da se je samim pjevačima (madrigalistima) osobito sviđao Palestrina.

Kod Monteverdia, a osobito kod Viadana prevladava već sasvim harmonijski princip, pak su njihove kompozicije publici po svoj prilici bile najrazumljivije od cijeloga programa.

Koncert je svršio vanredno efktnom kompozicijom Orlanda Lassa — psalmom »Domine exaudi orationem meam« (jedan od sedam pokorničkih psalama), koji se odlikuje efektnom muzikalnom obradbom teksta. (Poznato je, da je Orlando di Lasso uvijek nastojao, da kod kompozicije muzikom ilustrira i karakteriše tekst).

Kako je već na početku ovoga referata istaknuto, kompozicije toga programa su sa mnogo razumijevanja i svrsishodno odabrane, te u programu izvrsno poredane, tako da je bilo apsolutno sigurno, da će interes publike i učinak na publiku prema koncu programa rasti.

O samoj izvedbi toga zaslužnoga i vrlo renomiranoga zbora »madrigalista« može se u svakom pogledu govoriti samo u superlativima i što se tiče glasovnoga materijala, te muzikalnosti i tehničke spreme pojedinca, kao i u pogledu zajedničkoga muziciranja. Vođa toga zbora pokazao je tom izvedbom, da pozna i literaturu klasičnog doba polifonije kao i duh tih kompozicija. Trošiti suvišne fraze o svemu tomu značilo bi sove u Athenu nositi. — Madrigalistima smo dužni veliku zahvalnost, što publiku upoznavaju s najdivnijim djelima vokalne muzike. Neka oni proslijede tim putem dalje.

Fr. Dugan

Koncert Astre Desmondi i Clifforda Curzon. U srijedu 3. svibnja koncertirali su engleski umjetnici u našem Glazbenom zavodu. Astra Desdemon je u Engleskoj poznati i cijenjeni alt. Glas joj je široke dimenzije, baršunast i veoma topao. Izgovor joj je odličan. Najprije je otpjevala nekoliko pjesama starih engleskih autora, zatim nekoliko pjesama Schuberta i Wolfa te više pjesama modernih engleskih autora. Izvedba bila je prvorazredna. Svaki je ton odavao veliku muzikalnost pjevačice. Zagrebačka publika primila ju je veoma srdačno, pa je morala pridodati dvije pjesme.

G. Clifford Curzon bio je pravo iznenađenje. Na njegovom programu bili su Schumann, dr. Arne, Ireland, Bax, Bliss i Liszt. Glasovir je bljisao čitavo veče. Tehnika mu je presjajna, a prebujna čuvstva glasovirača savršeno je reproducirao instrumenat ispod njegovih prstiju. Zanimljivo je bilo promatrati lice odličnog glasovirača za vrijeme izvedbe. Svako je čuvstvo upravo savršeno bilo izraženo na njegovom licu i to tako, da bi bilo nemoguće sve ono izraziti, kad ne bi umjetnik sav bio u tonovima, koje je reproducirao. Slušateljstvo bilo je tako oduševljeno, da je morao pridodati programu četiri stvari, od kojih je bila jedna odličnija od druge. Koncerat g. Curzona bio je rijetki doživljaj. *K. P.*

Zagrebačka tamburaška društva priredila su dne 7. V. 1939. veliki tamburaški koncert u Hrv. Glazbenom Zavodu. Izvodile su se skladbe dra Milana Stahuljaka, Dragutina Dičića, Huge Borenića (gradišćanski Hrvat), Vinka Vodopivca, Roka Šimunacia, Zlatka Špoljara, Dragutina Plavca, dra Josipa Andrića, Slaviše Katkića i Franje Bertića s većim ili manjim uspjehom. Istaklo se omladinsko društvo »Slavulj« pod ravnanjem Jerolima Lukića i brojni tamburaški orkestar »Zajc« pod ravnanjem Josipa Stojanovića. Dobra je zamjena berde s kontrabasom, jer je zvuk snažniji i blagoglasniji. Zanimanje za koncert bilo je veliko, pa se mora izvađačima priznati i dobra volja i oduševljenje za tambure. Nastupila je i zadruga kućnih pomoćnica u narodnim nošnjama.

Prigodom dvadesete godišnjice djelovanja zagrebačkog kvarteta bio je u Hrv. Glazbenom zavodu uspjeli IX. društveni koncert. Izvodio se na prvom mjestu IV. gudački kvartet M i l e C i p r e, posvećen Zagrebačkom kvartetu prigodom njegova jubileja. Cipra radi s uspjehom na instrumentalnoj glazbi. Njegov najnoviji kvartet ima tri stavka: dosta brzo, polagano i umjereno, brzo. Prvi napisan je u modificiranoj sonatnoj formi, a počinje energičnom temom i obrađuje dvije interesantne teme. Drugi stavak izgrađen je na jednoj jedinoj temi, a u trećem se u zbijenoj ekspoziciji razabiru dvije kontrastne teme, a onda slijedi na široko izvedena provedba, kod koje služe kao osnov ne originalni oblici tema, nego njihovi obrati. Prva izvedba tog kvarteta bila je lijepo primljena, pa se kompozitoru mnogo povlađivalo. Slijedio je klavirni kvintet Vitězslava Novaka op. 12. kod koga se istakla svojom otmjenom svirkom gdica Eleonora Huml. Taj kvintet nastao je god. 1897. i kompozitor upotrijebio je u drugom stavku staru češku ljubavnu popijevku iz XV. stoljeća. Zanimljiv Corellijevu sonatu op. V. br. 12. preradio je Francesco Geminiani († 1762.) za gudački kvartet, orkestar, klavir i orgulje. U toj formi je taj »Concerto grosso« snažno djelovao i postigao potpun uspjeh. Na taj način je ta dvadeseta godišnjica Zagrebačkog kvarteta dostojno proslavljena.

Koncerat hrvatskog obrtničkog pjevačkog društva »Jug«. U srijedu 24. svibnja o. g. priredilo je ovo naše agilno hrvatsko obrtničko pjevačko društvo vokalni koncerat muških zborova svoga artističkog vođe i dirigenta maestra Jakova Gotovca.

Na programu bile su ove kompozicije: 1) Op. 3. br. 1 »Pod jorgovanom«; 2) Op. 5 »Primorska suita«; 3) »Dvije pjesme čuda i smijeha«; 4) »Koleda«, narodni obred u pet dijelova uz pratnju komornog orkestra; 5) »Tri momačka zbora«; 6) Varoške pjesme iz Dalmacije, zbirka narodnih pjesama; 7) »Pjesme vječnoga jada« [a) Pjesma žitonoša; b) O, klasje moje . . .]. Iz programa vidi se da je bogat, sve same narodne pjesme, koje je maestro J. Gotovac vrlo lijepo obradio. Izvedba pojedinih točaka bila je na zamjernoj visini, pak nam se naše Hrvatsko obrtničko pjevačko društvo »Jug« pretstavilo kao jedan od najboljih pjevačkih zborova u redovima naših obrtnika u Zagrebu. Dupkom puna dvorana glazbenog zavoda nagradila je iza svake izvedbe zaslužnog dirigenta i kompozitora kao i pjevače. Burni pljesak dobio je zbor »Tri momačka zbora« od kojih se »Marjane, Marjane« morao opetovati. (Tenor solo R. Štibuhar) Zbor je izjednačen, a potpuno u rukama svoga dirigenta. Prije početka II. dijela koncerta pozdravio je dirigenta Jakova Gotovca u ime »Juga« potpredsjednik Valent Maks, ocrtavši njegovo nastojanje oko usavršavanja zbora te mu predao lovor-vijenac s hrvatskom trobojnicom. Iza toga oslovio je dirigenta još tajnik M. Malec, koji mu je predao dar članova-pjevača. Od odličnika vidjeli smo pretsjednika Hrv. pjev. Saveza g. R. Matza i pretsjednika župe »Lisinski« g. V. Zrnca. **J. A.**

Iz Cecilijina društva.

Osnutak i rad Crkv. pjev. društva »Sv. Cecilija« u Bosanskom Brodu. U jesen god. 1937. osnovasmo i mi u Bos. Brodu Crkveno pjev. društvo »Sv. Cecilija«. I ako je već kroz više godina, pod vodstvom ovdašnjih čč. sestara Sv. Križa, zbor faktično postojao, sada nakon formalnog osnutka društva opaža se lijep napredak zbora. — Još iste godine, odmah nakon osnutka, priređuje društvo vanjsku proslavu svoje zaštitnice sv. Cecilije. Uz nekoliko glazbenih točaka društvo je nastupilo s jednom svjetovnom i više crkvenih pjesama, te je tom prilikom pokazalo prijateljima, da se sprema na ozbiljan rad. I zaista, u razmjerno kratkom vremenu, društvo je nabavilo više novih skladbi, te ih je uz stare, ponovo uvježbane, i izvelo. Društvo nastupa svake nedjelje na pučkoj misi i pjeva Misne pjesme (iz »Virgini Matri«, novog Kantuala i druge pučke pjesme.)

Za velike blagdane pjeva zbor koju od uvježbanih sv. Misa i to: K. Adamić »Hrv. Misa«, F. Dugan »Hrv. Misa«.

Na blagdan Krista Kralja, prošle godine, zbor je pod svečanom sv. Misom otpjevao latinsku misu u D-duru za troglasni ženski zbor od A. Reidl-a.

Na večernjicama pjevaju se redovito litanije, uz koju prigodnu pjesmu. Marijine pjesme (sve iz »Virgini Matri«, nekoje iz Crkvenog kantuala, i mnoge druge), pjesme srcu Isusovom i prigodne svetačke izmjenjuju se kroz cijelu godinu; znak, da se marljivo radi, i da članice s mnogo veselja dolaze na pjevačke pokuse.

Kao i prve godine, tako je i na godišnjicu svog osnutka društvo proslavilo blagdan sv. Cecilije. U dvorani stanične restauracije priređen je koncert, na kojem je uz ostale točke programa, društvo otpjevalo: Reidl »Credo« iz mise D-dur, Brajša »Zdravo Marijo«, P. Crnkovački »Psalam 26«, i S. T. Fosić »Sva si lijepa«.

Društvo broji 38 članica, ponajviše učenica više zanatske škole č. ss. sv. Križa, pod čijim vodstvom društvo radi i lijepo napreduje. Pjevački pokusi održavaju se dva puta nedjeljno u prostorijama škole č. sestara. Prema materijalnim prilikama nabavljaju se nove skladbe, a društvo se je odmah nakon osnutka pretplatilo na glasilo Cecilijina društva »Sv. Cecilija«.

Radi se marljivo, te i sada društvo vježba Misu Srcu Isusovu od P. Crnkovačkog, »Divnoj dakle« od Grubera i Crnkovačkog i »Tebe Boga« od Crnkovačkog.

Na Uskrs, prvi dan, pjevana je svečana latinska Misa od A. Reidla, dok su se drugi dan pod pučkom misom pjevale uskrsne pjesme. Sada se s velikim marom i veseljem spremamo, da što ljepše proslavimo svibanjsku Kraljicu, na pobožnostima, koje za koji dan započinju.

To bi u kratko bio pregled rada od osnutka, a nadam se, da ću Vam za koje vrijeme moći javiti o radu našeg zbora, koji s tolikim veseljem radi, da bi mogao poslužiti kao primjer drugima.

Bos. Brod u travnju 1939.

Lujza Neusiedler, pretsjednica

Glavna godišnja skupština pjevačkog društva »Vijenac«. Hrvatsko Glazbeno Pjevačko društvo Vijenac održalo je dne 30. IV. 1939. svoju glavnu godišnju skupštinu. Iza čitanja izvještaja pojedinih odbornika prešlo se na biranje novog odbora koji ovako izgleda: Pretsjednik i ujedno pjevački zborovođa: č. g. Franjo Balog; potpretsjednik i nadzornik orkestra: č. g. Ivo Trčak; tajnik: č. g. Stjepan Lugarec; blagajnik: č. g. Franjo Genc; arhivari: čč. gg. Štuban Ladislav i Žganec Marijan; tamburaški dirigent: č. g. Josip Pinturić: revizori: čč. gg. Stubičan Koloman i Draksler Srećko; Časni suci: čč. gg. Brajković Slavko i Stuparić Ivo.

Novo izabrani pretsjednik zahvalio se u ime odbora na povjerenju, a zatim je sa par zanosnih riječi istaknuo važnost momenta u kojem se društvo nalazi. Ove godine je upravo sto godina kako naš dični starina Vijenac opstoji i radi na kulturnom polju Hrvatskog naroda. Nas je zapala čast, a i teška dužnost da dostojno manifestiramo njegov stogodišnji opstanak i rad. U to ime moli članove da s oduševljenjem prionu na posao, da udruženim silama što bolje proslavimo stogodišnjicu društva. Obavivši neka ostala pitanja molitvom završavamo skupštinu.

Cecilijino društvo u Bačkom Brijegu lijepo radi pod upravom svoga kantora J a k š e F u d e r e r a. Pjevači koji su većinom seljaci, pjevaju lijepo i višeglasne pjesme.

U **»Hrvatskoj Straži«** od 2. III. 1938. napisao je Sr. Puratić članak »C e c i l i j a n s k i p o k r e t k o d n a s. Jedna statistička konstatacija«. Pisac iznosi ponajprije historijat cecilijanizma uopće. Opisuje doba propadanja iza klas. polifonije, Wittovu reformu, pa onda reformu pape Pija X. i konačno cecilijanstvo kod nas. Odmah u početku ističe, k a k o m n o g i k o d n a s t a j p o k r e t j o š n e p o z n a j u. Ističe zatim zasluge msgr. Barlè-a i prof. Dugana. Obnova je vršena na temelju starih pjesmarica, u kojima se nalaze pjesme skroz u duhu korala a i na temelju dostojnih pučkih pjesama. Nabraja zaslužna društva, koja u Zagrebu i danas djeluju i propagiraju dobru crkv. glazbu. Tu je »Vijenac«, pa »Zagrebačka polifonija«, »Oratorijski zbor«, »Branimir« i t. d. Spominje sva važnija mjesta, gdje se cecilijanski pokret lijepo razvio, nabraja naše crkvene kompozitore, a svoj članak završava konstatacijom, da je jedna od najvećih zapreka proširenju cecilijanstva n e s t a š i c a d o b r i h o r g u l j a š a. Pojedinci su mnogo učinili, teoretski je pokret uspio, jedino u praksi je malo toga provedeno. N a d a s e, d a ć e p o b j e d i c e c i l. i d e j e n a j v i š e d o p r i n i j e t i H r v. K a t. A k c i j a. St. Preprek.

Traži se orguljaško mjesto. Apsolvenat orguljaške škole u Ljubljani i pitomac konservatorija (2 razreda) primio bi orguljaško mjesto. Primio bi i kakovu nuzslužbu. Naslov kazati će uredništvo »Sv. Cecilije«.

Darovi za naše glasilo. Otkako je izašao zadnji broj, primili smo ove darove: Slavni **Hrvatski Glazbeni Zavod** u Zagrebu 160 D, po 60 D: prečasni gosp. zač. kanonik i ravnatelj nadb. konvikta u m. u Sl. Požegi **Ignjat Horat** i slavno Pjev Udruženje **„Lisinski"** u Zagrebu, 40 D velemožni g. **Antun Machnik**, ravnatelj nadb. dobara u m. u Zagrebu, po 20 D preč. g. **Stjepan Djaković**, kanonik i gimn. profesor u m. u Vinkovcima, preč. g. **Nikola Polić**, kanonik i župnik u Kukuljanovu, preč. g. **Leonardo Žunić**, dekan i župnik u Sv. Ivanu Žabnu i veleč. g. **Juraj Novosel**, zač. prisjednik i župnik u Gjurgjevcu. Po 10 D su nam poslali presvijetli g. Mons. **Matija Proštenik**, apost. protonotar i kanonik u Varaždinu, veleč. g. **Josip pl. Puceković**, zač. prisjednik i župnik u m. u Dubrancu te blag. g. **Stjepan Jerković**, nadčinovnik praštedione u m. u Zagrebu. Dok svima najusrdnije zahvaljujemo, preporučamo se za dalje darove, jer prilike su vrlo teške i imamo mnogo duga.

SV. CECILIJA« izlazi svaka dva mjeseca, a stoji na godinu 40 din., za škole i djake 25 din. Članci, dopisi i pretplata šalju se na Janka Barlè-a, ravnatelja nadbiskupske pisarne u Zagrebu, a glazbeni prilozi na ravnatelja Franju Dugana u Zagrebu (Boškovićeva ul. br. 18/III).

IZDAJE: »CECILIJINO DRUŠTVO« U ZAGREBU. — UREDNIK LISTA: **JANKO BARLÈ, KANONIK** U ZAGREBU, KAPTOL, BROJ 31. — UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: **FRANJO DUGAN**, PROF. MUZIČKE AKADEMIJE U ZAGREBU, BOŠKOVIĆEAA UL. 18/III. — TISAK **»NADBISKUPSKE TISKARE«** U ZAGREBU. — ZA TISKARU ODGOVARA: **STJEPAN MARINOVIĆ, KAMAUFOVA 14.**

Nek je ... svašta ...

† **Karl Maria Pembauer.** U Dresdenu umro je od kapi ravnatelj zbora saske dvorske opere Karl Pembauer. Rodjen je 24. VIII. 1876. u Innsbrucku kao sin tamošnjeg sveučilišnog muzičkog ravnatelja Josipa Pembauera. Učio je kod Josipa Rheinbergera u Monakovu. Poslije svršenih studija pošao je u Dresden, gdje je sudjelovao kao korepetitor kod tamošnje dvorske opere, postao i orguljaš kod katoličke crkve i zborovodja. U Dresdenu je utemeljio simfonički zbor i vokalnu kapelu. Napisao je misu u F-duru (op. 10.) za mješ. zbor, orkestar i orgulje, dvije mise u G-duru (op. 14. i 18), Missa angelica (op. 35), duhovne sonete i više svjetovnih zborova i popijevki. Palim ratnicima je napisao oratorij »In vitam aeternam«. Sa vrijednim muzičarom osjetio se u Dresdenu veliki gubitak. Tamošnji Liedertafel posvetio mu je spomen svečanost te tom zgodom izveo Schubertov »Sanctus«, Beethovenovu žalobnu koračnicu i zbor »Die Himmel rühmen des Ewigen Ehre«.

† **Franz Alfred Schmidt,** kapelnik državne opere u Hamburgu, umro je dne 9. IV. 1939. Prije kapelnik državne opere u Berlinu, došao je prije godinu dana u Hamburg te se je istakao izvedbom »Parsifala«, kog je ove godine drugiput izvodio. Vrlo darovit dirigent, pobudivao je najljepše nade. Rodjen je u Eberfeldu.

† **Prof. Franz Moser,** kompozitor u Beču, preko 20 godina član bečke filharmonije i učitelj na bečkoj glazbenoj akademiji, odgojio je lijep broj muzičara, a pisao je takodjer simfoničke i komornomuzičke skladbe.

Naš suradnik prof. Miroslav Šlik postao je članom Portoming Right Society (društva muzičkih autora) u Londonu.

Dubrovačka filharmonija priredit će dne 26. III. u novo uredjenoj dvorani Sponze svoj 102. simfonički koncert. Na programu su Mozart i Haydn.

Školska slava u drž. trgovačkoj akademiji u Zagrebu. U spomen hrv. mučenika Petra Zrinskog i Krste Frankopana priredio je taj zavod u svojoj novoj zgradi lijepu slavu, koja je sastojala iz deklamacija, pjevanja (Žganec, Hribar i Mokranjac pod ravnanjem prof. Borisa Krnica) i tamburaškog zbora pod ravnanjem Antuna Pešla. Priredba je vrlo uspjela, pa su izvadjači i njihovi učitelji zavrijedili priznanje.

Dobrotvorni koncert za srednjoškolce bio je dne 17. V. 1939. u Glazbenom zavodu. Sudjelovali su nekoji poznati umjetnici, tako gdja B. Muževič-Sitarić, koja je uz pratnju dr. V. Šafraneka otpjevala Širolinu popijevku »V senokošah« i jednu ariju iz Rusalke i jednu iz Sjeguročke. Prof. E. Vaulin je lijepo izveo na klaviru Prokopjev: Preludij i Gavotta te pratio violinistu L. Marjanovića, koju je vješto izveo tri točke. Tenor Stojan Kolarov je snažno otpjevao ariju iz Gotovčeve opere »Ero s onoga svijeta« i jednu talijansku pjesmu. Dok su ovi umjetnici svi lijepo uspjeli, manje su stekli priznanja djaci te izveli dva zbora Mirka Kolarića i Rudolfa Taclika te dvije horske recitacije. Te litomontaže su laka roba, pa zato ne ostavlja snažnijeg učinka. Šteta da nije bio taj koncert, priredjen u korist djačke mense, bolje posjećen.

Koncert u pavlinskoj crkvi dne 21. V. 1939. Prigodom boravka preuzvišenog nadbiskupa dra Alojzija Stepinca u Varaždinu priredio je prof. Tomislav Miškulin, koji je pokrenuo akciju za nabavu novih orgulja u pavlinskoj crkvi i koje su potpuno isplaćene, sa gimnazijskom mladeži u pol 9 na večer crkveni koncert s ovim zanimljivim programom: Fr. Dugan: Sacrum crisiense majus (iz XVII. stoljeća. Po rukopisu u varaždinskom franjevačkom samostanu); Josip Rheinberger: Salve Regina i Fr. Dugan: Offertorium (posvećen pok. nadbiskupu Baueru). Koncert dobro uvježban, lijepo je uspio i naišao na opće priznanje.

Duhovni koncert beogradskog pjevačkog društva bio je sredinom travnja u dvorani Kolarčevog univerziteta pod ravnanjem Predraga Gjorgjevića. Posvećen je bio u glavnom domaćim kompozitorima te je vrlo lijepo uspio.

Crkveno pjevanje o Uskrsu u Subotici. Hrv. crkveno pjevačko društvo »Sv. Cecilija«. Lamentacije su pjevali gdjica Ana Skenderović, Bela Tikvički, Klara Peić, Danka Mrljak, Dragan Mrljak, Giza Vujkov, Matej Jankač i muški zbor. Još su na Veliki petak pjevali »Ernö Lányi: Vexilla regis, Kumpfov: Popule meus, a na Veliku subotu kod Uskrsnuća: Quare obdormis, Kerschov: Domine probasti me, Führerov: Tantum ergo i Lengsteinerov: Regina coeli. Pod pontifikalnom misom na Uskrs izvela se P. Griesbacherova misa: Stella maris.

Koncertno veče pjevačice Božice Muževič-Sitarić (sopran) i Zdenke Marković (alt). Dne 13. III. imali smo zanimljiv koncert tih simpatičnih pjevačica, koje su nastupile s duetima i solo pjesmama. Na programu su bile skladbe Kriegera Händela, Mozarta, D'Astorga, Paistella Marcella, Cherubinia, Brahmsa, Mendelssohna, Lazara, Wolfa, Stephana Berga, Regera, Vrhovskoga i Matza. Gospodja Muževič, koju smo već više puta čuli, ima zvonki i zvučan sopran, gdjica Marković snažan i simpatičan alt. Njihov zajednički nastup i soli lijepo su bili primljeni te je koncert bio doista odličan. U tom raznolikom stranom programu lijepo su se dojmile skladbe prof. Vrhovskoga i Matza. Šteta, da nije bilo više slavenskih kompozitora, ima ih domaćih, a osobito slovenskih (B. Ipavic, Lajovic) i čeških. Raspored bi bio onda simpatičniji i više bi zanimao. Klavirska pratnja dr. Viktora Šafraneka bila je otmjena i uvjerljiva.

Koncert hora novosadskog ženskog muzičkog udruženja. Dne 16. III. o. g. čuli smo koncert tog našeg najboljeg udruženja s vrlo biranim i teškim programom. Čuli smo kompozicije Josipa Slavenskog, Svetolika Paščana, Koste Manojlovića, Lucijana Škerjanca, Krste Odaka, Milenka Živkovića, dr. Miloje Milojevića i zbornu suitu s pratnjom klavira Petra Konjovića. Pjevačice odano slušaju svoga zborovodju Svetolika Paščana i pjevaju s oduševljenjem i ljubavi. Prpošne Živkovićevu kompoziciju (Muha na automobilu) i Milojevićevu (Muha i komarac) morale su pjevačice, koje su bile lijepo primljene i oduševljeno pozdravljene, opetovati. Dirigent ima svoj zbor u vlasti. Vrlim pjevačicama hvala i želimo ih doskora opet čuti. Kao solistica se istakla gdja Beba Kamardžija sa svojim svježim sopranom.

Opera »Palestrina« Hansa Pfitznera izvela se prviput u pr. flamskoj operi u Antwerpenu. Izvela je opera iz Kölna pod ravnanjem generalnog intendanta A l e x a n d r a S p r i n g a.

Operu na tekst Ibsenove drame »Peer Gynt« uglazbio je Wernes Egk. Opera ima tri čina i prolog, a prva izvedba bit će na državnoj operi u Berlinu.

Ravnatelj berlinske pučke opere Erich Orthmann ravnao je simfonički orkestar u Ateni te je izveo Hansa Pfiznera uvertiru za »Käthen von Heilbronn«, Maxa Trappa koncert za celo s orkestrom, Paula Graenera »Gotsku suitu« i jednu simfoniju E. N. pl. Rezničeka.

Pučka visoka škola za glazbenu naobrazbu u Švedskoj. U mjestu Ingesund u provinciji Värmland u Švedskoj postoji već od g. 1921. posebna viša pučka škola za glazbenu naobrazbu švedske mladeži. Škola imade svrhu da dade priliku seoskoj omladini da se uputi u što bolje glazbene prilike, da uzmogne poslije služiti kao propaganda u širim pučkim slojevima. U toj glazbenoj školi mogu se učiti razna glazbala a podučaje se i u dirigiranju, sviranju u orkestru, povijesti muzike, glazbenoj teoriji, pjevanju, gimnastičkoj ritmici te lakoj atletici. Ovim posljednjim disciplinama vježba se i tijelo eleva uz duševnu naobrazbu. Učitelji na zavodu su sami bolji te iskušani učitelji glazbe, koji podučavaju osim u modernoj takodjer i u klasičnoj glazbi. Naročita pažnja se posvećuje gojenju lijepe narodne švedske glazbe i pjevanja, na koji se način narodno blago podržaje i širi medju švedskim narodom. Učenici se primaju nakon 14 godine no mogu i stariji sudjelovati. Slušača imade iz sviju krajeva Švedske dapače i iz čitave Skandinavije, a kada svrše školu u Ingesundu onda budu obično učitelji i pomagači učitelja glazbe u svojim mjestima, što je naročito važno za širenje narodne švedske glazbe. Ravnatelj zavoda jest glasoviti švedski muzičar Waldemar Dahlgren, koji je osnivanjem te škole postao zaslužan u tome da je mnoge mladiće odvratio od iseljenja u Ameriku, koje je prije jako zahvatilo Švedsku, dajući na taj način mladeži, koja bi svršila tu glazbenu školu, da si nađe i kod kuće dovoljnu egsistenciju. Svake godine priređuju se zaključni ispiti a ove godine priredila je škola i jedan veliki koncerat u Stockholmu u Muzičkoj akademiji, koji je vanredno uspio, te su se i mnogi inozemci zainteresirali za tu školu te obećali da je uvedu i u svojim državama. Na programu tog koncerta bila je osim klasične glazbe naročito i švedska narodna glazba i to sa korovima kao i s orkestrom. Ovu višu pučku glazbenu školu polazi svake godine oko sto učenika a među njima imade i dosta učenica.

Dr. Bučar

Ciklus klasičnih i romantičnih sonata za violinu i klavir. Prigodom nedjeljnih koncerata u New Jersey (Amerika) izveo je u pratnji pianista Raymond Sachse-a naš zemljak gosp. Ivan Kuharec violinske sonate i to: Bach, Mozart, Tartini, Beethoven, Schubert, Grieg, Brahms i César Franck. Izvedene su bile 20 sonata u pet večeri. Kritika se povoljno izrazila o ovim koncertima, a dvorana je bila rasprodana.

Američka Hrvatica Gloria Strmić priredila je dne 9. V. 1939. u Hrv. Glazbenom Zavodu uspjeli koncert, koji je bio dobro posjećen. Njezin lirski sopran je vrlo simpatičan. Izvodila je skladbe Tostia, Bizeta, Masseneta, Cadmana, Kovena, Penna, Rogersa i drugih. Pjevala je i Hatzeovu Serenadu i ariju iz Zajčeva Zrinskoga. Mnogobrojno slušateljstvo je pjevačicu oduševljeno pozdravljalo.

Glavna skupština orguljaša lavantinske biskupije bila je ovih dana u Celju. Sabralo se je do 60 orguljaša. Kao zastupnik ordinarijata bio je ravnatelj kora stolne crkve Janez Gašparić. O radu društva je izvijestio g. Ulaga. Stanje orguljaša nije se ništa popravilo. Pretsjednikom je izabran August Ulaga, orguljaš u Sv. Jurju ob Taboru, a tajnikom Franc Rismal iz Žalca. Na završetku je Janez Gašparić zaželio da bi složnim radom društvo što bolje napredovalo.

Komorni koncert II. Umjetničkog tjedna u Mariboru (17. IV. 1939.) U okviru mariborskog Umjetničkog Tjedna, kojeg je organizirao Umjetnički Klub u Mariboru, bio je priređen komorni koncert u Narodnom Gledališču; na tom koncertu sudjelovali su: »Ljubljanski Godalni kvartet« (gg. Pfeifer, Stanič, Jeraj i Müller), te »Komorni Pihalni Ansambl« (gg. Korošec, Flego, Laun i Turšić).

Prije koncerta pozdravio je publiku intendant Dr. R. Brenčić, i govorio o organizaciji muzičkog života u Mariboru kao kulturnoj potrebi, pa su tim povodom djela mariborskih kompozitora koja su izvedena te večeri i nagrađena raspisom Umjetničkog kluba. Kod tih se kompozitora opaža veliko stremljenje za »modernom« pa imade raznih stilova, no glavno je njihovo htijenje za nečim novim. Kod mariborčana osobito se ističe smisao za duvačke instrumente, što je sasma razumljivo dok nema tamo stalnog komorno-muzičkog ensemblea. To su ova djela: Karola Pahora »Trije divertimenti za flautu, obou i fagot« i Ivana Turšića »Trio za obou (ili engleski rog), klarinetu i fagot«. Ti kompozitori vješto kombiniraju zvukove duvačkih instrumenata, te postizavaju željene efekte za kojima i teže, a to im i uspijeva. Pahor je ritmički interesantan, upotrebljava izrazito kratke teme i ostinato u fagotu, a Turšič kao iskusan duvač i fagotista u svom djelu, daje zamaha instrumentima, te mnogo boja i harmonijskih kombinacija.

»Komorni Pihalni Ansambl« dobrom su izvedbom i sigurnošću interpretirali djela mladih kompozitora Pahora i Turšiča, te tako pružili mariborskoj glazbenoj publici jedan zaista veoma rijedak užitak i zato bili nagrađeni priznanjem općinstva. Daljna su djela bila: Leona Novaka »Godalni kvartet u jednom stavku« i Blaža Arniča »Godalni kvartet u tri stavka«; to su dobro koncipirana djela, gdje kompozitori ulaze u tajne kvartetskog zvuka.

Ljubljanski je kvartet nastupio u promijenjenom sastavu viole; ovu je dionicu preuzeo Jeraj, te se znao ostaloj trojici prilagoditi. Djela Novaka i Arniča bila su uvježbana velikom ljubavi i izvedena sa poletom, a zvukovno i ritmički izjednačeno.

Prof. Miranov

Koncert „Glasbene Matice" u Mariboru. Prigodom svoje dvadesete godišnjice priredila je Gl. Matica uspjeli koncert, koji je pokazao razvitak slovenske glazbe od najstarijih do najnovijih skladatelja.

Koncert omladinske glazbe u Celju bio je 8. V. o. g. Na rasporedu bile skladbe Deva, Pregleja, Mirka, Pavčića, Adamića, Ostrca i Vrhovskoga, ukupno 9 omladinskih zborova i 7 samospjeva, koje je pjevala Marjanca Kalanova.

Koncerat komorne glazbe u filharmoničnoj dvorani u Ljubljani bio je nedavno. Nastupio klavirni trio: Marijan Lipovšek (klavir), Albert Dermelj (violina) i Bogomir Leskovic (čelo). Pridružila im se još koncertna pjevačica Ksenija Kušejeva. Izvodili su kompozicije Schuberta, Beethovena, Dvořaka, Torellia, Händla i Mozarta te lijepo uspjeli. Slušateljstvo je iskreno odobravalo interesantan program.

Pitomci biskupskog sjemeništa u Mariboru priredili su na Cvjetnicu pod ravnanjem prof. Grgura Založnika večer pasijonske glazbe. Na rasporedu su bile skladbe Palestrine, Gallusa — Petelina, Haydna, Mozarta, Lottia, Založnika i drugih. Omladinski zbor bio je dobro uvježban te je dosta teške skladbe izveo vrlo dobro.

Na koncertu subotičke filharmonije dne 24. IV. o. g. pjevala je gospodja Matija Skenderović, članica hrv. pjev. društva Nevena medju inim Brahms: Liebes Treu, P. A. Tirindelli: Vaticinio i Mirko Kramer: Du bist wie eine Blume.